

Storfekjøttproduksjonen fram mot 2008

Astrid Bolstad
Odd Lutnæs
Ellen Skaansar

Forord

I denne rapporten gis det en presentasjon av de senere års utvikling i storfekjøttmarkedet i Norge. Videre ses det nærmere på utsikter for produksjon og salg av storfekjøtt fram mot 2008.

Arbeidet har vært gjennomført for organisasjonene Norsk Kjøtt, TINE, GENO og Norsk Kjøttfeavlslag. Disse organisasjonene samt Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, har stilt opp med følgende referansepersoner som har gitt nyttige og unnværelige innspill til prosjektet: Sverre Bjørnstad (GENO), Trygve Brandrud (Norsk Kjøtt), Tone Roalkvam (TINE BA), Halvor Nordli (Norsk Kjøttfeavlslag), Sverre Gunnar Mansaas (Norges Bondelag) og Olaf Godli (Norsk Bonde- og Småbrukarlag).

Landbrukets Utredningskontor (LU) har stått for innsamling og bearbeiding av data, samt utarbeidelse av rapport. LU står dermed fullt ut ansvarlig for de analyser, kommentarer og slutninger som er trukket i rapporten. Arbeidet er utført av Odd Lutnæs, Ellen Skaansar og Astrid Bolstad.

Vi takker våre oppdragsgivere for et interessant oppdrag!

Oslo, februar 2004

Bjørn Strøm

Innhold

	SAMMENDRAG	
1	INNLEDNING	1
1.1	OM RAPPORTENS ULIKE DELER	1
1.2	METODE	2
2	OM DAGENS STORFEKJØTTMARKED	3
2.1	DAGENS STORFEKJØTTPRODUSENTER OG PRODUKSJON	3
2.1.1	Utviklingen i antall storfe; hvor og hvor mange	3
2.1.2	Om de senere års endring i storfekjøttproduksjonen	6
2.1.3	Økonomien i dagens storfekjøttproduksjon	10
2.2	UTVIKLINGEN I STORFEKJØTTMARKEDET	14
2.2.1	Utviklingen i innenlandsk produksjon	14
2.2.2	Slaktevekt	15
2.2.3	Klassefordeling	15
2.2.4	Engrossalg; storfekjøtt versus gris-, sau- og fjørfekjøtt	16
2.2.5	Om markedssituasjonen for storfekjøtt i 1999	17
2.2.6	Prognosene pr. januar 2004	19
2.3	NÆRMERE OM IMPORT OG EKSPORT AV KJØTT OG STORFEKJØTT	20
2.3.1	Endringer i handelsregime	20
2.3.2	Dagens tollsystem	20
2.3.3	Eksport og eksportstøtte	22
2.3.4	Import og eksportstatistikk	22
2.3.5	Utviklingen i norsk import av storfekjøtt	24
2.3.6	Sammensetning av storfeimport	25
2.3.7	Utviklingen i norsk eksport av storfekjøtt	25
2.3.8	Utviklingen i norsk nettoimport av storfekjøtt	26
2.4	NORSKE SPISEVANER	27
2.5	STØRRELSEN PÅ DAGENS STORFEKJØTTMARKED	28
3	SCENARIO FOR STORFEKJØTTBEHOVET I 2008	31
3.1	METODE	31
3.1.1	Resultater av framskriving	32
3.1.2	Framskriving – hva er rimelig å anta	33
3.2	FORUTSETNINGER	34
3.3	BESTAND I 2008	35
3.4	STORFEKJØTTMARKEDET I 2008	35
4	TILTAK FOR Å NÅ PRODUKSJONSMÅLET I 2008	37
4.1	PRODUKSJONSMESSIGE TILTAK	37
4.1.1	Satsing på ammekyr	37
4.1.2	Flere kalver pr. årsku	37
4.1.3	Bruksdyrskrysning	38
4.1.4	Biff-ringer	38
4.1.5	Tilvekst i gram	39
4.1.6	Utnyttelsen av kviger og utrangerte kyr	40
4.1.7	Øke antallet mordyr	41

4.2	ØVRIGE TILTAK	41
4.2.1	Godt kvalifiserte rådgivere.....	41
4.2.2	Økonomi.....	41
4.2.3	Jordbruksforhandlingene.....	42
4.3	PRODUKSJONSMESSIGE BEGRENSNINGER	43
4.4	OPPSUMMERING	44
4.4.1	Tiltak på produsentens hånd	44
4.4.2	Tiltak av organisatorisk art	44
4.4.3	Tiltak som forutsetter offentlig tilrettelegging.....	44
5	SPØRREUNDERSØKELSE BLANT RÅDGIVERE I TINE OG NORSK KJØTTSAMVIRKE.....	45
5.1	OM GJENNOMFØRING, METODE OG REPRESENTATIVITET.....	45
5.2	RÅDGIVERNES KJENNSKAP TIL STORFEKJØTTMARKEDET	46
5.3	GÅRDBRUKERNES TILPASNINGER.....	50
5.4	BETINGELSER FOR SPESIALISERT KJØTTPRODUKSJON.....	53
5.5	OPPSUMMERING AV RÅDGIVERNES TILBAKEMELDING	56

LITTERATUR

VEDLEGG 1 Pris og rammebetingelser for primærprodusent

VEDLEGG 2 Om grunnlaget for prognosene på kjøtt

VEDLEGG 3 Spørreskjema

VEDLEGG 4 Oversikt over husdyrkontrolldistrikter i TINE

Sammendrag

Bakgrunnen for denne rapporten er at en har gått fra en overproduksjonssituasjon på slutten av 1990-tallet til en underdekning i 2003. Med utgangspunkt i at det er et politisk mål å ha innenlandsk dekning av storfekjøtt, er derfor vilkårene og situasjonen for storfekjøttproduksjonen gjennomgått og utsiktene fram mot 2008 belyst.

Markedssituasjonen

Det er flere årsaker til at det norske storfekjøttmarkedet er snudd fra å være i en overskuddsdekning til en situasjon med underdekning. Én er den strukturendringen som har pågått i mjølkeproduksjonen. Fra 1998 til 2003 har antall mjølkekyr blitt redusert med nær 40 tusen dyr, og når hovedvekten av norsk storfekjøtt stammer fra bruk med mjølkeproduksjon, får dette merkbare konsekvenser. I samme periode har antall ammekyr økt med vel 17 tusen. Totalt har den innenlandske produksjonen av storfekjøtt blitt redusert fra 90,7 tusen tonn i 1998 til 84,8 tusen tonn i 2003.

Denne rapporten har lagt vekt på å dokumentere status i dagens storfekjøttmarked, blant annet ved å benytte statistikk fra ulike kilder. Det norske storfekjøttmarkedet er estimert til å være 91,7 tusen tonn i 2003, og av dette ble i alt 7 tusen tonn importert. 3,3 tusen tonn var ”Annen import¹” og kan tolkes som den reelle underdekningen i 2003. Til dette bildet hører det også med at en stadig større andel av samlet import av kjøtt er storfekjøtt. I 1993 utgjorde storfekjøtt 14 prosent av samlet import av kjøtt. I 2003 er denne andelen anslått til å utgjøre 52 prosent.

Utsikter fram mot 2008

Det er trukket opp et scenario for å anslå størrelsen på storfekjøttmarkedet i 2008. Metoden som er benyttet for å anslå omfanget av storfekjøttproduksjon er å framskrive bestanden av storfe med siste års utvikling. Statistikken viser at veksten i antall ammekyr har flatet ut og at mjølkekubestanden reduseres i noe mindre grad enn tilfellet var fram til 2000. Med dagens endringstakt vil en i 2008 ha 267 tusen mjølkekyr og 50 tusen ammekyr. På forbrukssiden er det lagt til grunn at det er et stabilt storfekjøttforbruk pr. innbygger, det innebærer at forbruket vil stige med befolkningsveksten. Dette resulterer i en samlet underdekning i 2008 på 15,5 tusen tonn. Gitt at Norges kvoteimport holdes konstant, vil ”Annen import” utgjøre 11 tusen tonn i 2008. Det vil si en tredobling av ”Annen import” i forhold til i 2003. Om en da forutsetter at dette skal dekkes av ammekyr med en avdrått kjøtt pr. ku på 290 kg, vil det være rom for 38 000 flere ammekyr i 2008, enn det ligger an til med dagens endringstakt med en årlig vekst i ammekubestanden på 1 prosent. Samtidig er dette et sensitivt anslag, der økt endringstakt i bestanden og forbedringer i kjøttavdrått vil redusere behovet for antall dyr. Dette er også sentralt når en skal se nærmere på hvilke tiltak det er aktuelt å iverksette for å redusere behovet for storfekjøttimport.

¹ ”Annen import” er import utover WTO-kvotestørrelsen og kvote gitt under den norske GSP-ordningen.

Hva kan gjøres for redusere behovet for import av storfekjøtt?

I rapporten er det vist til at så vel endringer hos produsentene, organisatoriske grep og tiltak i offentlig regi er tre tilnærminger som kan bidra til å redusere storfekjøttunderskuddet.

Grep på produsentenes hånd er utnyttelse av egen buskap. Herunder kommer kortere kalvingsintervall og økte slaktevekter. Beregningsoverslag i rapporten viser at et redusert kalvingsintervall på 0,5 måneder kan øke den årlige slaktemengde med 3 000 tonn. Det samme utslaget vil man i følge beregninger foretatt her, få om man øker avdrått kjøtt pr. årsku med 10 kg. 3 000 tonn utgjør vel 10 000 ammekyr med dagens avdrått. Selv om det ikke skulle være realistisk, så sier det noe om potensialet som ligger i denne typen tiltak.

Av organisatoriske grep er det særlig fokusert på tiltak for å sikre en effektiv formidling av livdyr og bruken av rådgivingsapparatet til å rette oppmerksomheten mot mulighetene innenfor storfekjøttproduksjonen.

Tiltak i offentlig regi er her knyttet til hva myndighetene kan gjøre for å fremme storfekjøttproduksjonen. I og med at lønnsomheten i produksjonen er så lav som det er vist til i denne rapporten, kan ytterligere økninger tilskuddene være en vei å gå.

Rådgivernes syn

Rådgiverne i TINE og Norsk Kjøttvirke ble kontaktet ved hjelp av en spørreundersøkelse for å få flere holdepunkt til å gi en god situasjonsbeskrivelse, samt for å få deres vurdering av framtidsutsiktene. I den kartleggingen går det fram at 51 prosent av rådgiverne svarte at 2003 hadde det *"i store perioder vært underdekning av storfekjøtt"*, mens hele 39 prosent mente at *"markedet for storfekjøtt hadde vært i balanse"*. I kartleggingen er det også avdekket en betydelig bevissthet og interesse for storfekjøttproduksjonen i rådgivingssammenheng. Tesen om at det var *"kun mjølk"* som det var bevissthet omkring, fikk ikke støtte i dette materialet. Videre viste kartleggingen at 73 prosent av rådgiverne er av den oppfatning at så lenge fôrgrunnlaget er sikret, vil de anbefale å utvide eller starte opp med produksjon av storfekjøtt. På den annen side er 54 prosent av rådgiverne enige i påstanden at framtida i storfekjøttproduksjonen er for usikker til at gårdbrukerne tør satse.

1 Innledning

Bakgrunnen for denne rapporten, er at en har gått fra en overproduksjonen av innenlandsk storfekjøtt i 1999-2000 til en underdekning i 2003. Dette skiftet i markedet, samt utsikter for de neste fem årene danner rammene for denne utredningen.

Overgangen fra overskudd av innenlandsk storfekjøtt til underdekning har skjedd samtidig med at kravene om å balansere det innenlandske kjøttmarkedet er blitt betydelig skjerpet. Fra og med 2000 ble muligheten for å eksportere overskuddet av kjøtt nærmest eliminert, som en følge av forpliktelser i WTO-avtalen knyttet til eksportstøtten¹.

Videre er storfekjøttproduksjon en langsiktig husdyrproduksjon. Det vil si at det tar forholdsvis lang tid fra en bestemmer seg for å øke produksjonen på permanent basis, til en ser resultatene av endringene. I praksis innebærer det at dersom en større andel av kalvene som er født i 2003 enn tidligere årganger blir inseminert, vil deres avkom tidligst bidra til å redusere underdekningen av storfekjøtt i 2007. Dette er et poeng som flertallet i Stortingets næringskomité understreket ved behandlingen av jordbruksoppgjøret 2003²:

”Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet og Senterpartiet, registrerer at det i storfekjøttmarkedet er tendenser til mer varig underdekning med norske varer. Storfekjøttproduksjonen var prioritert i fjorårets oppgjør. Dette flertallet er inneforstått med at det tar relativt lang tid før stimuleringsiltak på tilbudssiden slår ut i økt produksjon. Dette flertallet vil likevel peke på at det er et mål å dekke etterspørselen etter varer det er naturlig grunnlag for å produsere i Norge, innenfor gjeldende handelspolitiske rammer. Dette flertallet ber derfor avtalepartene vurdere tiltak som kan bidra til markedsdekning”. (Innst.S. nr. 288 (2002-2003)).

1.1 Om rapportens ulike deler

Rapporten er delt inn i fire ulike emner:

- Kartlegging av storfekjøttmarkedet i dag
- Scenario for den kommende femårsperiode
- Tiltak for hvordan en skal hindre å komme i en permanent underdekningssituasjon av innenlandsk storfekjøtt
- Spørreundersøkelse rettet mot rådgiverne i TINE og Norsk Kjøttssamvirke, for å kartlegge situasjonen slik de ser den.

Hensikten med beskrivelsen av dagens storfekjøttmarked, er å komme fram til en felles forståelse av størrelsen på dagens marked for storfekjøtt. I den forbindelse ses det nærmere på salg, produksjon, import og eksport av storfekjøtt, samt økonomien i storfekjøttproduksjonen.

¹ Omtalt blant annet i NILF publikasjonen “*Utsyn over norsk landbruk. Tilstand og utviklingstrekk 2002*” på side 45.

² Senterpartiets medlem i Næringskomiteen, Odd Roger Enoksen, presiserte i en samtale den 11.02.04 at SP er enige med flertallet bak denne uttalelsen.

Mer spesifikk bakgrunn om pris og tilskuddsbetingelser er tatt inn i vedlegg 1 til denne rapporten.

I scenarioet for de neste fem årene estimeres behovet for storfekjøtt. Utgangspunkt for analysene er dagens rammebetingelser ut fra kjente faktorer. Det betyr at ukjente faktorer, som resultatet av WTO-forhandlingene, ikke blir drøftet. Dette selv om forslagene fra møtet i Cancun antydte forslag om store kutt i grensevernet i form av tollreduksjoner, reduserte muligheter til å operere med internstøtte og reduserte muligheter for eksportstøtte³. En slik avtale vil gi konsekvenser for storfekjøttproduksjonen, men ingenting er avgjort for når en eventuell avtale vil foreligge, og heller ikke hvilke WTO-forpliktelser som vil ligge i den. Denne usikkerheten er årsaken til at vi har forholdt oss nøytrale til de ukjente parameterne i WTO-forhandlingene.

I kapitlet vedrørende tiltak som er aktuelle, ses det nærmere på aktuelle tiltak for å redusere underdekningen av storfekjøtt. I rapportens siste del presenteres resultatene av en spørreundersøkelse rettet mot rådgivere i TINE og Norsk Kjøttvirke. Rådgiverne ble kontaktet i den hensikt å kartlegge ulike sider knyttet storfekjøttproduksjonen sett fra deres ståsted, som kontakleddet mellom gårdbruker og varemottaker.

1.2 Metode

For å belyse og vurdere de emner som inngår i dette prosjektet, har det vært nødvendig med flere kilder til informasjon.

Beskrivelsen av dagens situasjon på storfekjøttmarkedet er basert på tilgjengelig statistikk innen feltet. Kilder er blant annet: Statistisk sentralbyrå (SSB), opplysninger fra Norsk Kjøtt (NK), opplysninger fra sekretariatet for Prognoseutvalget for kjøtt i Norsk Landbruksvirke Servicekontor AS (NLS).

Samtaler med ressurspersoner har vært nødvendig for å komme opp med gode virkemidler for å avhjelpe situasjonen. Spørreundersøkelsen som presenteres i denne rapporten gikk ut til alle rådgiverne i TINE og de av rådgiverne i Norsk Kjøttvirke som har storfe som sitt primære fagfelt. I alt mottok 447 rådgivere undersøkelsen som var en nettbasert undersøkelse. Vedlegg 3 viser spørsmålene som ble stilt rådgiverne.

³ Orientering på NILFs miniseminar 17.09.2003 i etterkant av ministerkonferansen i Cancun.

2 Om dagens storfekjøttmarked

Utviklingstrekkene som er beskrevet innledningsvis viser at storfekjøttmarkedet innenlands er i endring. I dette kapitlet blir dagens storfekjøttmarked nærmere presentert med den hensikt å kunne forstå drivkreftene bedre, slik at en kan målrette tiltakene, for om ønskelig å øke produksjonen av storfekjøtt.

En beskrivelse av storfekjøttmarkedet innenlands, innebærer at en ser nærmere på alle leddene, fra storfekjøttprodusent (bonde) til sisteledd (butikk/forbruker). Hovedvekten vil her ligge på de første leddene i kjeden; primærleddet og foredlingsleddet.

Informasjon om størrelsen på storfekjøttmarkedet har en fra faktisk salg de senere år og prognoser for de kommende år. I vedlegg 2 blir arbeidet med prognosene og hvilke kilder som blir lagt til grunn nærmere beskrevet. Men først nærmere om storfekjøttproduksjonen på primærleddet.

2.1 Dagens storfekjøttprodusenter og produksjon

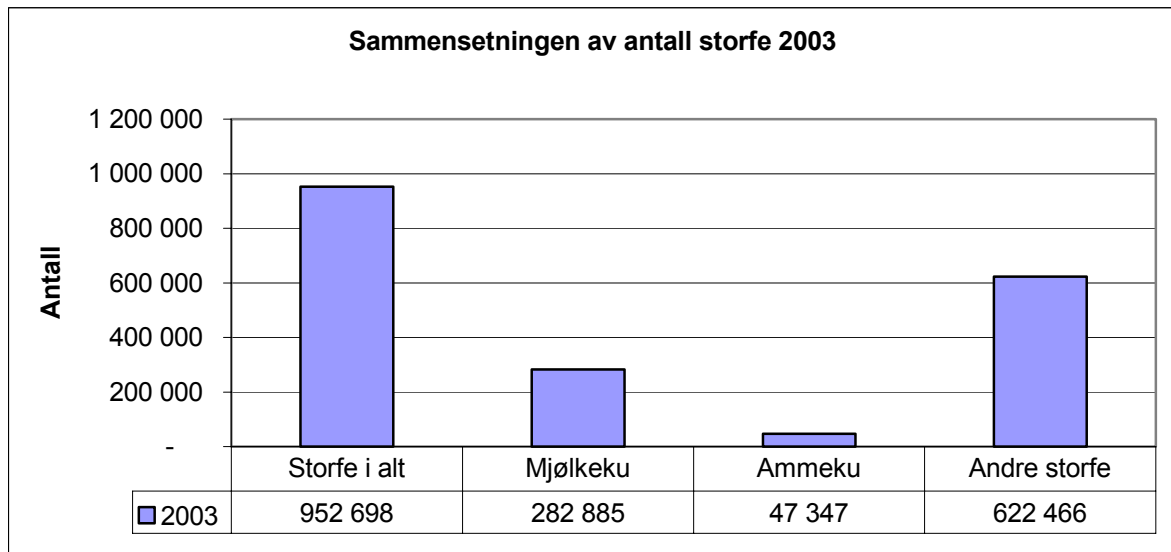
Fordelingen av storfekjøttproduksjon geografisk og utviklingen i strukturen på primærleddet er to av temaene som tas opp i dette delkapitlet. Dette er viktig informasjon for å forstå hvorfor tilgangen av storfe varierer og hvor produksjonen foregår.

2.1.1 Utviklingen i antall storfe; hvor og hvor mange

Statistikk over husdyrbestander bygger på data fra søknad om produksjonstilskudd i jordbruket. Ved de siste søknadsomgangene har det vært forholdsvis store korrigeringer mellom de foreløpige og endelige tallene for storfebestandene. Endelige tall for 2003 viser en høyere bestand av mjølkekyr og en lavere bestand av ammekyr, enn tilfellet var i den foreløpige statistikken. Bakgrunnen for det, er i følge SSB, at det har vært større endringer i så vel regelverk som i registrene de senere årene⁴. Med virkning fra søknadsomgangen i august 2002 ble foretaksbegrepet innført i forskriften. Videre har Landbruksregisteret blitt lagt om slik at det nå er samkjørt med enhetsregisteret og mva. registeret. Regelendringer i forbindelse med dette har trolig ført til at en større andel av søknadene ikke ble godkjent i første omgang, og de har først kommet med etter en manuell behandling. De endelige tallene for 2003 viser at det pr. 1. januar 2003 var 282,9 tusen mjølkekyr og 47,3 tusen ammekyr.

⁴ Opplysninger gitt av SSB i januar 2004.

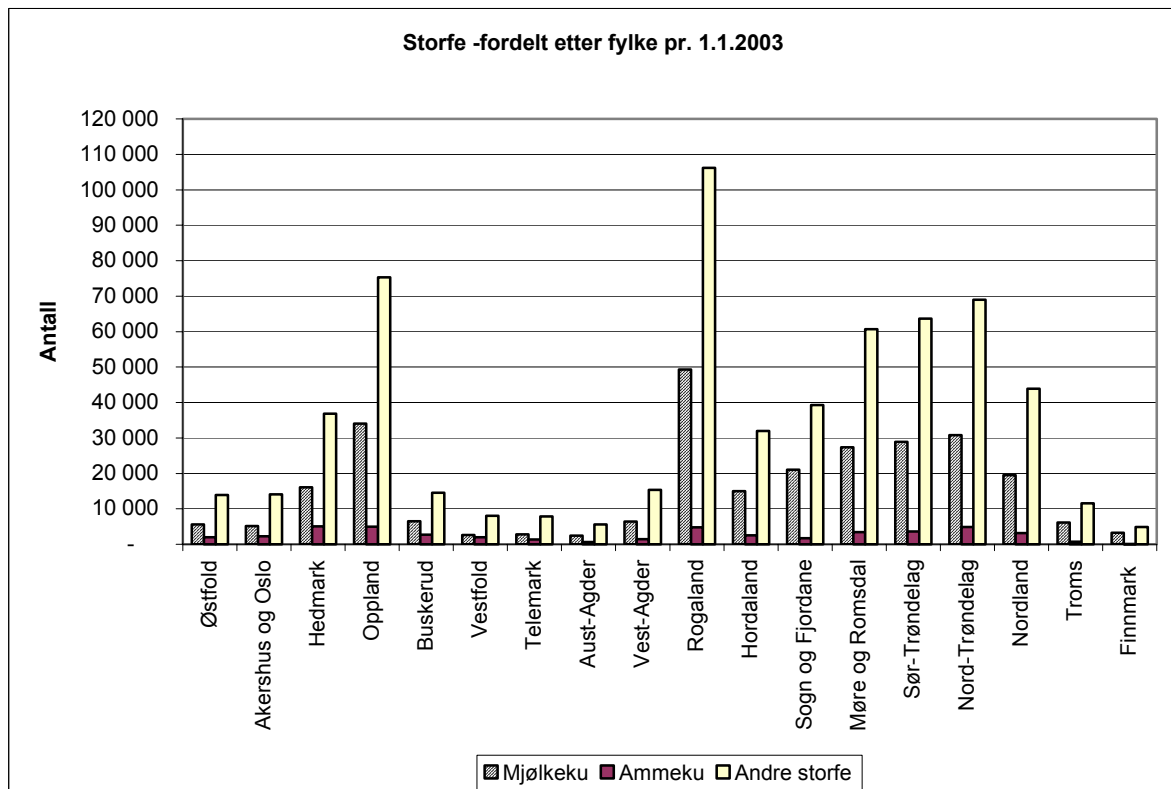
Figur 2.1 Sammensetning av antall storfe 2003

Kilde: SSB 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

I neste figur går den fylkesvise fordelingen av antall storfe fram.

Figur 2.2 Fordelingen av mjølkeku, ammeku og andre storfe etter fylke

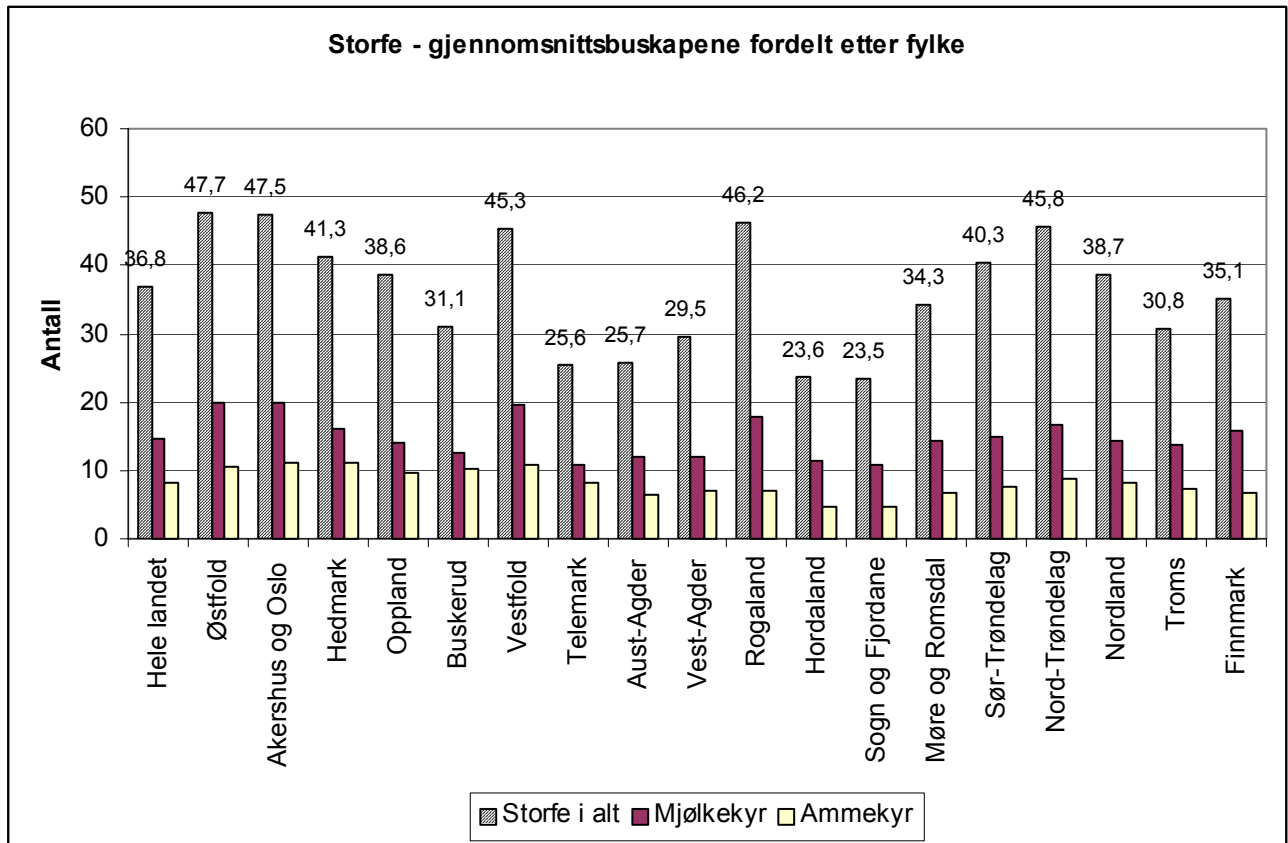

Kilde: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

Rogaland er landets største storfefylke målt i antall dyr. Deretter følger Oppland, Nord- og Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal.

Det fylkesvise bildet endrer seg noe når en går over til å se nærmere på storfebuskapene på de enkelte driftsenhetene. I neste figur går gjennomsnittstørrelsen på buskapene i de enkelte fylkene fram. Når det gjelder informasjon på bruksnivå er den hentet fra NOS-serien fra SSB⁵, derfor opereres det med gjennomgående ett år eldre opplysninger her, enn i de foregående figurene og tabellene.

Figur 2.3 Gjennomsnittstørrelsen på buskapene av storfe i alt, mjølkekyr og ammekyr i de ulike fylkene i 2001.

Kilde: SSB 2003a. Jordbruksstatistikk 2001.

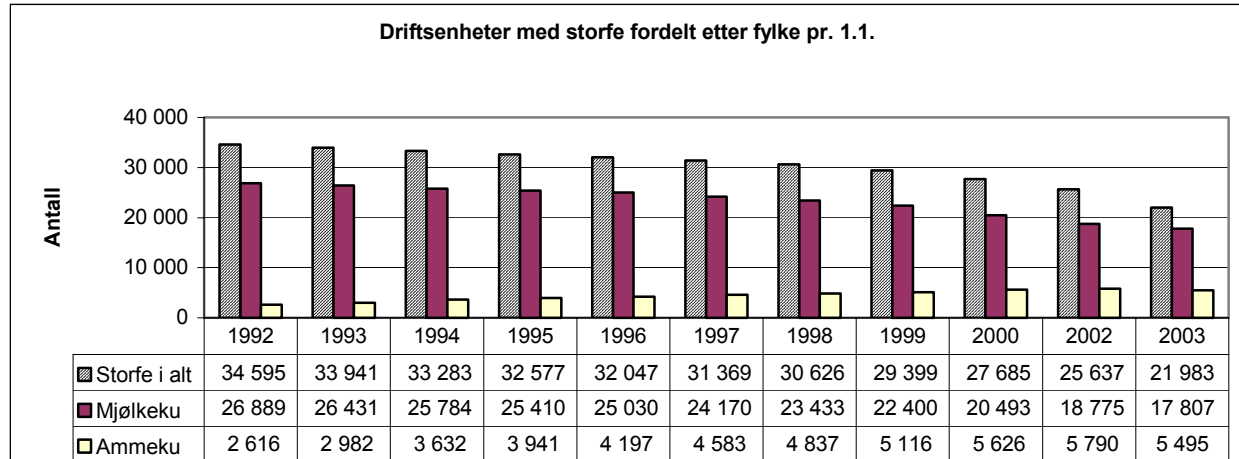
Figuren over viser at det er store forskjeller i gjennomsnittstørrelsen på buskapene i de ulike fylkene. For landet sett under ett opereres det med 14,6 mjølkekyr og 8,1 ammekyr pr. besetning. I gjennomsnitt har man i alt 36,8 storfe pr. buskap. Ser man storfe i alt, er gjennomsnittsbesetningene størst i Østfold og Akershus, og minst i Hordaland og Sogn og Fjordane.

⁵ NOS står for Norges offisielle statistikk

2.1.2 Om de senere års endring i storfekjøttproduksjonen

Antall driftsenheter med storfe har sunket fra 34 595 i 1992 til 21 983 i 2003. Dette skyldes nedgangen i antall driftsenheter med mjølkekyr⁶, for antall driftsenheter med ammekyr har økt med 2 879 i den samme perioden.

Figur 2.4 Utviklingen i antall driftsenheter med storfe i perioden 1992 – 2003.

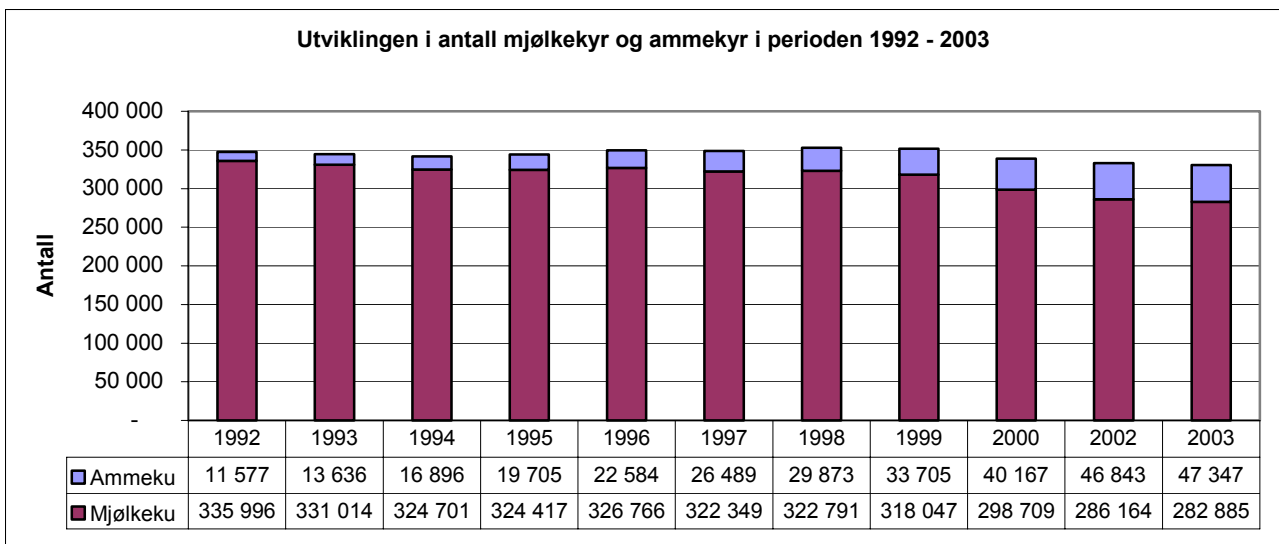

Kilde: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-01-et.xls

Opplysninger fram til 2000 gjelder pr. 31. desember. Det har vært et skifte i telledato fra 31.12. til 1.1. Det innebærer at det vil se ut som om 2001-tallene mangler, men de finnes da igjen som tall pr. 1.1.2002.

I neste figur vises utviklingen for mjølkekyr og ammekyr.

Figur 2.5 Utviklingen i sammensetningen av mordyr av henholdsvis mjølke- og ammekyr 1992-2003

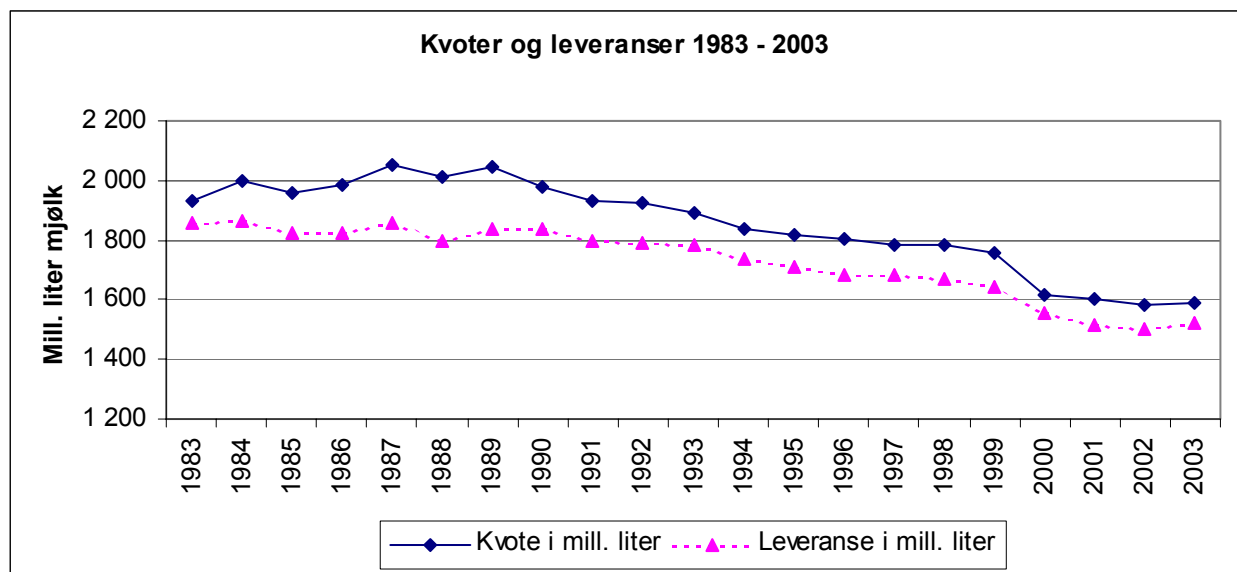
Kilde: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

⁶ I samme periode har antall samdrifter i mjølkeproduksjonen økt fra 146 i 1992 til 1 107 i 2003 (pr. 16.10.03) (www.slf.dep.no). Hvordan dette påvirker tallet på antall driftsenheter er imidlertid ikke så opplagt, for mens en tilpasning er at en lar en driftsenhet erstatte de som går inn, er en annen tilpasning at man velger å opprettholde de eksisterende for så å opprettholde en ny felles driftsenhet, som en blant annet selger fôret inn til samdrifta.

Figuren over viser at antall mordyr reduseres samtidig som antall ammekyr er mer en firedoblet siden 1992. I 2003 utgjorde ammekyr 14 prosent av totalt antall mordyr mot 3 prosent i 1992. Denne utviklingen må en se i nær sammenheng med utviklingen i mjølkeproduksjonen.

Siden kvoteordningen for mjølk ble innført i 1983 har mjølkeleveransene sunket fra 1 859 mill. liter til 1 519 mill. liter i 2003. Samtidig har antall produsenter blitt redusert fra 33 521 i 1993 til 17 969 i 2003⁷. Her bør det imidlertid presiseres at i denne statistikken blir alle samdrifter, uavhengig av hvor mange produsenter som står bak, regnet som én mjølkeprodusent.

Figur 2.6 Utviklingen i mjølkekvoter og leveranser i perioden 1983-2003

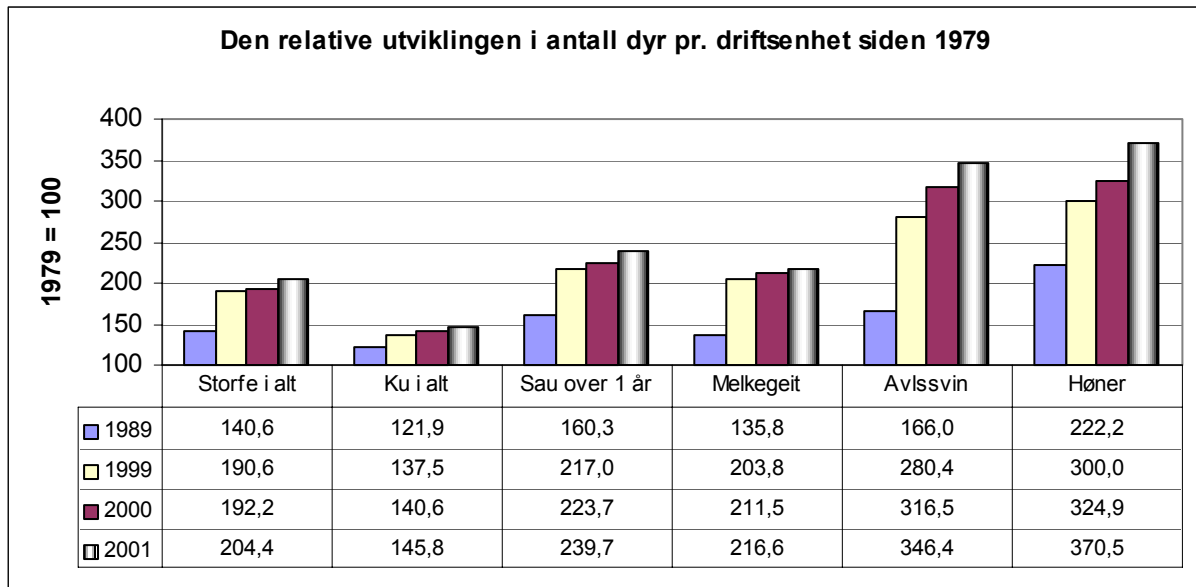
Kilder: SLF. <http://www.slf.dep.no>.

NLS: 2003 tall for mjølkeleveranser er hentet fra Prognoseutvalget for mjølk, januar 2004.

En måte å se utviklingen innenfor storfekjøttproduksjonen på, er å se den i forhold til endringene innenfor andre husdyrproduksjoner. I figuren under er dette gjort ved å se på utviklingen i gjennomsnittlig antall dyr pr. buskap. Det er tatt utgangspunkt i 1979, den siste fullstendige jordbrukstellingen før kvoteordningen på mjølk ble innført.

⁷ Leveransene var størst i 1984, da det ble produsert 1 865,1 mill. liter. Tildelt mjølkekvote var imidlertid størst i 1987 med en samlet tildelt kvote på 2 055,6 mill. liter (www.slf.dep.no). 1 519 mill. liter i samlet mjølkeleveranse for 2003 er basert på opplysninger fra Prognoseutvalget for mjølk, utarbeidet januar 2004. Estimert for antall produsenter i 2003 er hentet fra SLFs omtale av situasjonen (www.slf.dep.no).

Figur 2.7 Den relative utviklingen i gjennomsnittlig antall dyr pr. driftsenhet innenfor enkelte dyreslag etter 1979.

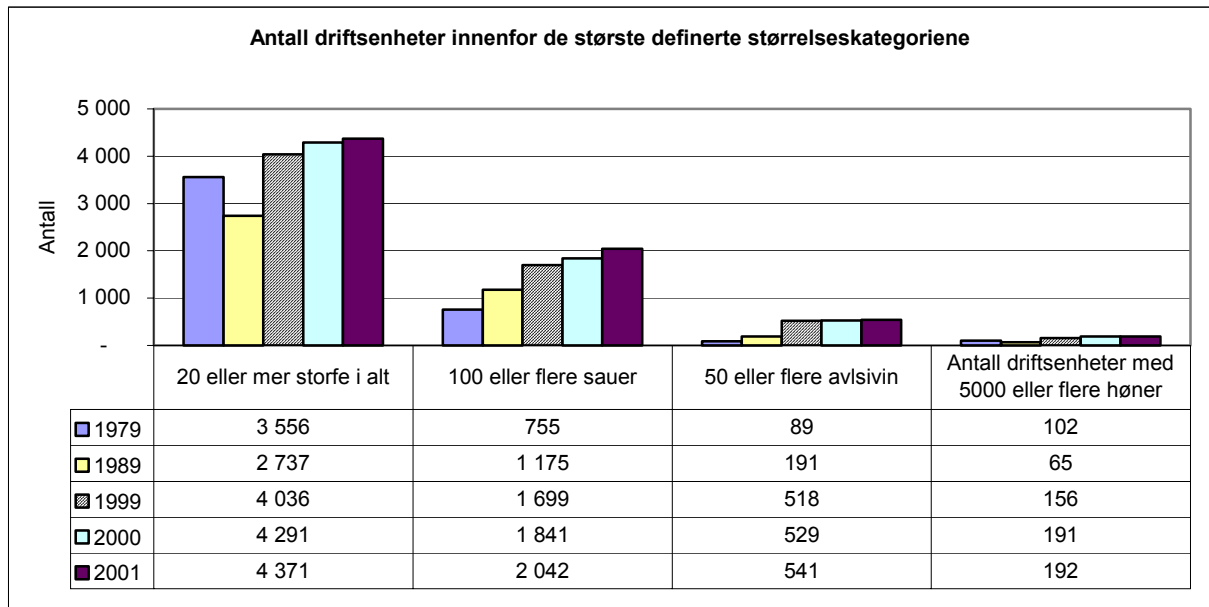

Kilde: SSB 2003a. Jordbruksstatistikk 2001.

Gjelder driftsenheter med minst 5 daa. i drift. Fra 1999 er samdrifter osv. med mindre enn 5 daa jordbruksareal i drift medregnet.

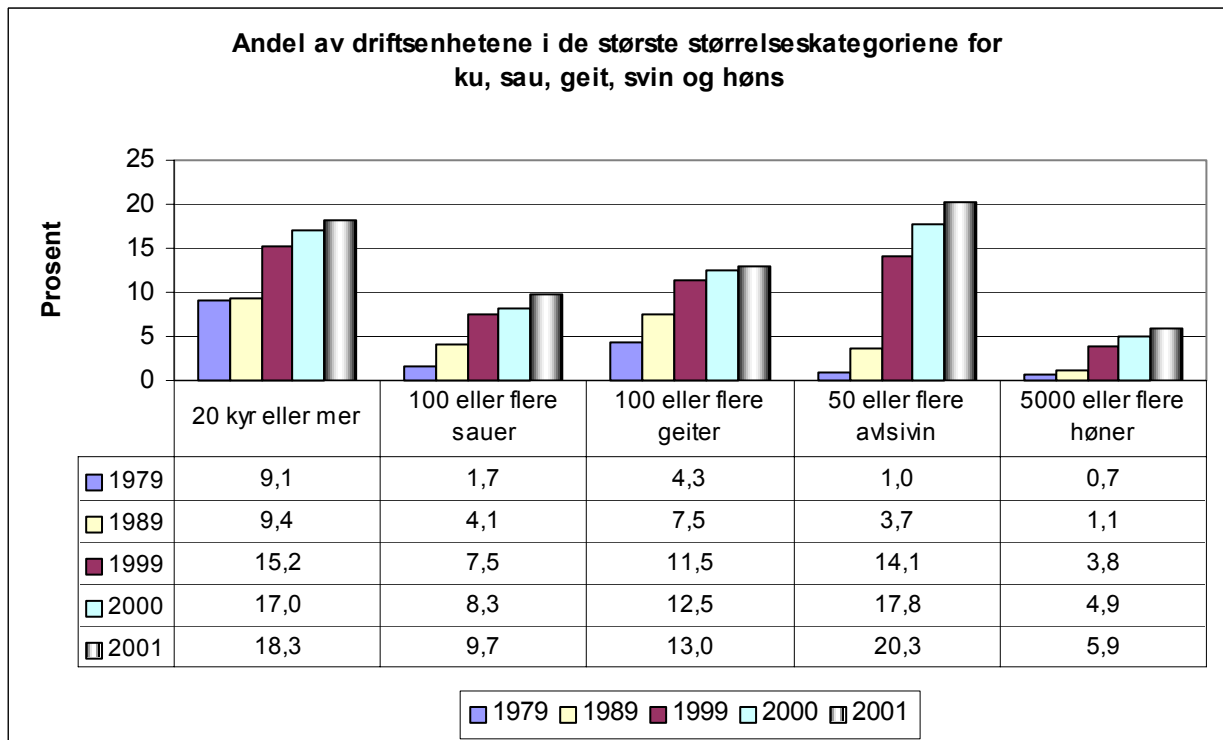
Som øvrig næringsliv er husdyrhold heller ingen statisk næring. Tallene som er presentert over viser at storfebøndene i dag har dobbelt så mange dyr i gjennomsnitt pr. driftsenhet som i 1979. Samtidig går det fram at endringene her har vært langt mindre enn det en finner innenfor driftsenheter med svin og høner, hvor det er snakk om en 3-4 dobling perioden sett under ett.

Nå kan det innvendes at gjennomsnittstall ikke forteller så mye om utviklingen i og med at tallene påvirkes av at det er de små brukene som legger ned, og at det i seg selv fører til at gjennomsnittstørrelsen går opp. Av de to neste figurene går det fram at antallet driftsenheter i de største størrelseskategoriene har gått noe opp, samtidig som antall driftsenheter i sum er gått kraftig tilbake.

Figur 2.8 Antall driftsenheter innenfor de største definerte størrelseskategoriene⁸

Kilde: SSB 2003a. Jordbruksstatistikk 2001. Tabell 3.6 - 3.15 Driftsenheter med storfe, sau, svin, høner etter buskapsstørrelse

Figur 2.9 Andel av driftsenhetene i de største definerte størrelseskategoriene

Kilde: SSB 2003a. Jordbruksstatistikk 2001. Tabell 3.6 - 3.15 Driftsenheter med storfe, sau, svin, høner etter buskapsstørrelse

⁸ Med termen ”største definerte størrelseskategoriene” siktes det til den største kategorien som SSB har valgt å opererer med innenfor deres offisielle jordbruksstatistikk (SSB 2003a).

2.1.3 Økonomien i dagens storfekjøttproduksjon

De viktigste faktorene som bestemmer økonomien i storfekjøttproduksjonen er pris på slakt, pris på innsatsfaktorer og summen av ulike tilskudd. Det er flere kilder som årlig presenterer tall for den økonomiske utviklingen innenfor landbruk både generelt og for de ulike driftsformene. I Totalkalkylen fra Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) vises inntekter og utgifter fra husdyrproduksjonene inkludert de offentlige budsjettoverføringene til jordbruket som vurderes å ha inntektsvirkning. Her finnes tall for antall bruk og husdyrbestander. ”Driftsgranskninger i jord- og skogbruk” fra NILF, presenterer statistikk for ulike typer driftsformer i jordbruket. ”Referansebruksberegninger” fra BFJ inneholder beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten er å vise inntekstutviklingen og å beregne effekter av jordbruksoppgjørene. Disse beregningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene. I tillegg utarbeider Norsk Kjøtt egne dekningsbidragskalkyler for ulike besetningstyper i kjøttproduksjonen. Det mangler derfor ikke dokumentasjon som er offentlig tilgjengelig for den økonomiske utviklingen for ulike driftsformer i jordbruket. Innenfor rammene av dette prosjektet er det ikke rom for en egen studie av økonomien i storfekjøttproduksjonen, og vi har derfor valgt å gi et sammendrag av det som har blitt utgitt det seneste året i noen av de overnevnte publiseringene.

Referansebrukberegningene fra BFJ

Nedenfor presenteres tall fra referansebrukberegningene for bruk med ammeku og storfeslakt, hvor bestanden er 11 ammekyr. Tabellen viser et driftsoverskudd i 2003 på 44 520 kroner pr. bruk, mens vederlag til arbeid og kapital pr. årsverk er 69 313 kr. Dette er en økning på 5 prosent fra fjoråret.

Tabell 2.1 Økonomiske nøkkeltall, bruk med ammeku/storfeslakt, tall i løpende kroner

	2001	2002	2003
Inntekter i alt	357 841	375 658	384 404
- Kostnader i alt	318 498	329 645	339 884
= Driftsoverskudd	39 343	46 013	44 520
+ Leid arbeid	33 031	34 683	36 301
- Gjeldsrenter	18 400	17 686	14 802
- Kår	3 021	3 060	3 152
= Vederlag til arbeid og egenkapital	50 953	59 950	62 867
/ Antall årsverk	0,899	0,907	0,907
Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk	56 677	66 097	69 313
Endring i prosent		17 %	5 %
Sum tilskudd pr. bruk	168 137	183 805	189 885
Sum tilskudd pr. årsverk	186 931	204 210	210 916
Endring i prosent		9 %	3 %

Kilde: Referansebrukberegninger, BFJ 2003b

Tilskuddet pr. bruk beløper seg til kroner 189 855, mens tilskudd pr. årsverk er kroner 210 916, og sistnevnte har hatt en økning på 3 prosent det siste året. De ulike tilskuddene som er aktuelle for en storfekjøttprodusent er for øvrig presentert i detalj i vedlegg 1.

Ved gjennomføring av pris og skattegrepet i jordbruksavtalen for år 2000, ble målprisene redusert mot at det ble innført skattefradrag på næringsinntekt som skulle kompensere bonden for inntektsfall ved reduserte målpriser. BFJ beregner hvilken inntektsverdi de ulike produksjonene har av skattefradraget. I 2002 var inntektsverdi pr. bruk med maksimalt jordbruksfradrag 19 900 kr og 25 700 kr i 2003. Beregninger for bruk med ammeku presentert i tabell 2.1 gir en inntektsverdi av skattefradraget på 15 400 kr i 2002 og 15 700 kr i 2003. Dette betyr at bruk med denne produksjonen (11 ammekyr) ikke fullt ut får utnyttet skattefradraget.

Dekningsbidragsanalyser fra Norsk Kjøtt

Norsk Kjøtt beregner dekningsbidragsanalyser for ulike kjøttproduksjoner. Dekningsbidraget er her definert som produksjonsinntekter minus variable kostnader pluss tilskudd. Nedenfor er én av disse beregningene gjengitt. Den er basert på en bestandstørrelsen på 25 mordyr plassert i sone 1 for distriktstilskudd for kjøtt og sone 2 for areal og kulturlandskapstilskudd. Beregningene er gjort for lettrase (eksempelvis Hereford og Angus).

Tabell 2.2 Dekningsbidragsanalyser, 1998-2004, løpende kroner pr. dyr

	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04
Lett rase						
Produksjonsinntekter	8 472	7 592	8 676	8 563	8 528	8 654
Variable kostnader	5 952	5 948	6 882	7 502	7 508	7 414
Tilskudd	4 605	5 281	5 842	6 202	5 647	5 695
Dekningsbidrag	7 125	6 925	7 636	7 263	6 667	6 935
Årlig endring		-3 %	10 %	-5 %	-8 %	4 %

Kilde: Norsk Kjøtt

Tabellen viser at det totale dekningsbidraget pr. dyr for 2003/04 sesongen, er 6 935 kr for en lett rase. Produksjonsinntektene består av inntekter for slakt av 272 kg storfekjøtt. Variable kostnader består av fôr- og veterinærkostnader, samt en samlepost for andre kostnader som siste beregningsår utgjorde 1 087 kr pr. dyr. Tilskuddene omfatter husdyrtilskudd, areal og kulturlandskapstilskudd og driftstilskudd for spesialisert kjøttproduksjon. Tabellen viser at dekningsbidrag for en produsent med en lett rase på båsen har falt regnet i nominelle kroner i perioden som studeres.

Om pris- og kostnadsutvikling 1998 -2003

I det følgende har vi valgt å se på utviklingen i faktorer som er representative for en storfekjøttprodusents inntekter, utgifter og tilskudd. Faktorene som er valgt er kroner pr. kilo kjøtt, pris pr. 100 kilo gjødsel og kraftfôr samt tilskuddsatser for ammeku og husdyr. Perioden som er valgt er årene fra 1998 og fram til i dag, og tallene er hentet fra Totalkalkylen, Fagsenteret for Kjøtt (Kjøttets tilstand 2003), SSB og Jordbruksavtalen. I denne perioden har vi hatt en prisvekst, representert ved konsumprisindeksen (KPI) på 12,8 prosentpoeng.

Tabell 2.3 *Utvikling i konsumprisindeksen, KPI, 1998-2003*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
KPI	100	102,3	105,5	108,7	110,1	112,8
Årlig prisvekst		2,3 %	3,1 %	3,0 %	1,3 %	2,5 %

Kilde: SSB

Tabellen under viser hvordan prisene til produsent pr. kilo levert slakt av storfe og kalv har variert fra 1998 og fram til i dag, regnet i løpende priser.

Tabell 2.4 *Utvikling av kroner pr. kilo levert slakt, løpende priser*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Storfe	30,34	27,26	26,00	28,13	28,69	30,14
Årlig endring		-10 %	-5 %	8 %	2 %	5 %
Kalv	29,45	23,02	29,37	28,50	27,39	28,79
Årlig endring		-22 %	28 %	-3 %	-4 %	5 %

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ).

Vi ser at prisen på storfekjøtt ligger på samme nivå i 2003 som i 1998, mens kronebeløpet for kalvekjøtt ligger lavere i dag enn for 5 år siden. Noe av årsaken til dette finner man i det tidligere omtalte pris- og skattegrepet som ble gjennomført i 2000.

De variable utgiftene for produsenten er mange, men vi har her valgt å fokusere på utviklingen i gjødsel- og kraftfòrprisene. Tabellen under viser prisutviklingen for disse produktene i perioden 1998 til 2003.

Tabell 2.5 *Utvikling av priser på gjødsel og kraftfôr, kroner pr. 100 kilo, løpende priser*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Gjødsel	202,05	204,26	170,99	177,62	201,45	193,85
Årlig endring		1 %	-16 %	4 %	13 %	-4 %
Kraftfôr	266,94	266,09	268,28	262,40	269,03	270,06
Årlig endring		0 %	1 %	-2 %	3 %	0 %

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket. BFJ.

Prisen på gjødsel ligger i 2003 betydelig lavere enn i 1998 regnet i løpende priser og har hatt en nominell prisreduksjon på 4 prosent. Prisfallet fra 1999 til 2000 skyldes at avgift på mineralgjødsel ble fjernet. I 1999 var avgiften 1,21 kr pr. kg nitrogen og 2,3 kr pr. kg fosfor. Totalt ble det innbetalt kr 165 mill i avgift på mineralgjødsel. Det eksisterer fortsatt en kontrollavgift for mineralgjødsel, som skal dekke kontrollutgifter hjemlet i lov om handel med gjødsel og jordforbedringsmidler. Avgiftsprovenyet til denne avgiften er betydelig mindre, og utgjorde samlet et beløp på 1,7 mill kr i 2002. Kraftfôrprisen derimot har ligget ganske stabil i nominell kroneverdi gjennom hele perioden, nominelt er prisveksten 1 prosent. Skulle bondens kostnader til gjødsel og kraftfôr fulgt KPI ville de i år ha vært hhv. 227,9 og 301,1 kr pr. 100 kg.

Tabellen under viser utvikling av husdyrtilskudd for en storfekjøttprodusent. Tabellen er satt opp for en produsent med 25 dyr. Fram til og med perioden 00/01 var størrelsen på "ammekutilskuddet" differensiert etter hvorvidt produksjonen ble drevet sammen med mjølkeproduksjon eller ikke. Tilskuddssatsene for husdyrtilskudd ammeku var høyere ved spesialisert drift, og det er disse satsene som er gjengitt under for perioden 1997/98 til 2000/01. Fra og med søknadsomgangen i august 2001 er det husdyrtilskudd for ammeku og mjølkeku sammenfallende. Driftstilskudd for spesialisert kjøttproduksjon var nytt fra søknadsomgangen i august 2002.

Tabell 2.6 *Utvikling i husdyrtilskudd for bruk med 25 dyr, kroner pr. dyr*

	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04
Husdyrtilskudd ammeku	1 650	1 800	2 400	2 700	2 851	2 851	2 851
Husdyrtilskudd storfe	630	665	715	660	744	744	768
Driftstilskudd for spesialisert kjøttproduksjon						1 000	1 000
Sum "dyretilskudd"	2 280	2 465	3 115	3 360	3 595	4 595	4 619
Årlig endring		8 %	26 %	8 %	7 %	28 %	1 %

Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, SLF

Tabellen viser at husdyrtilskuddet for en produsent med 25 ammekyr har hatt en positiv vekst i de årene som presenteres. Innføring av det spesielle driftstilskuddet for spesialisert kjøttproduksjon i 2002 har økt summen av tilskudd, og gjør at denne produsenten har hatt en økning tilskuddet pr. dyr på kr 2 339 regnet i nominelle kroner for perioden.

Formålet med dette delkapitlet har vært å belyse økonomien i storfekjøttproduksjonen. Referansebruksberegningene viste en bedring i variabelen "Vederlag til arbeid og egenkapital" fra 2001-2003, men nivået må sies å være lavt. Tilskudd pr. årsverk var i 2003 beregnet til drøyt 210 tusen, og sett i forhold til produksjonsinntektene framstår spesialisert storfekjøttproduksjon som en produksjon som i stor grad er basert på tilskudd. Det betyr

isolert sett at endrede tilskuddsatser antakelig gir større effekt dersom målet er endret produksjonstilpasning enn en endring i prisen på kjøtt. Dekningsbidragsanalysene fra Norsk Kjøtt viste en negativ utvikling i "Dekningsbidrag" for en produsent med ammeku av lett rase i perioden 98/99 til 03/04. Videre viste oppstillingen at både pris på storfekjøtt og innsatsfaktorer har hatt en lavere prisstigning enn KPI i perioden fra 1998 til 2003. Kjøttprisene har steget mer enn gjødselprisene, men noe mindre enn kraftfôrprisene, og isolert sett er vel sistnevnte innsatsfaktor av større betydning for produsentens økonomi enn gjødsel. Summen av dyretilskudd har hatt en verdiøkning på 65 prosent i perioden som er belyst.

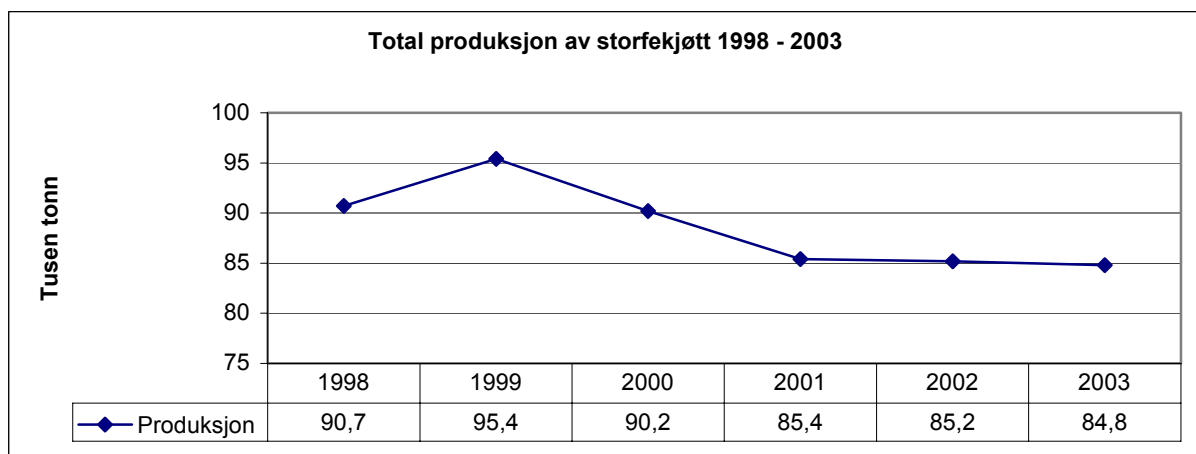
2.2 Utviklingen i storfekjøttmarkedet

Kapitlet om markedsordninger og markedspolitikk i Stortingsmelding nr. 19 (1999-2000) starter med følgende formulering: "Balansering av matvaremarkedene er en hovedutfordring i landbrukspolitikken" (side 62). I den videre omtalen er man opptatt av overskuddsproblematikken og næringens ansvar for å bringe markedet i balanse. Men ansvaret er, med bakgrunn i sitatet over, like stort når det gjelder å sørge for at det er dekning av norskproduserte varer. Noe som også ble understreket i Stortingets næringskomité under behandlingen av jordbruksoppgjøret 2003, og som det er vist til innledningsvis i denne rapporten.

2.2.1 Utviklingen i innenlandsk produksjon

Produksjonen av storfekjøtt har variert en del gjennom den valgte perioden fra 1998 til 2003. Det kan være mange faktorer som påvirker produsentens tilpasning i antall levert kilo, som blant annet lønnsomhet, standard på fjøset (plass, alder osv.) og tilgang på kalv. De siste årene har man sett at det blir færre mjølkekyr, noe som også helt klart har innvirkning på antall tonn levert slakt. I figuren under er tall fra Prognoseutvalget lagt til grunn for å vise samlet storfekjøttproduksjon i denne perioden.

Figur 2.10. Utviklingen i produksjonen av storfekjøtt, tusen tonn

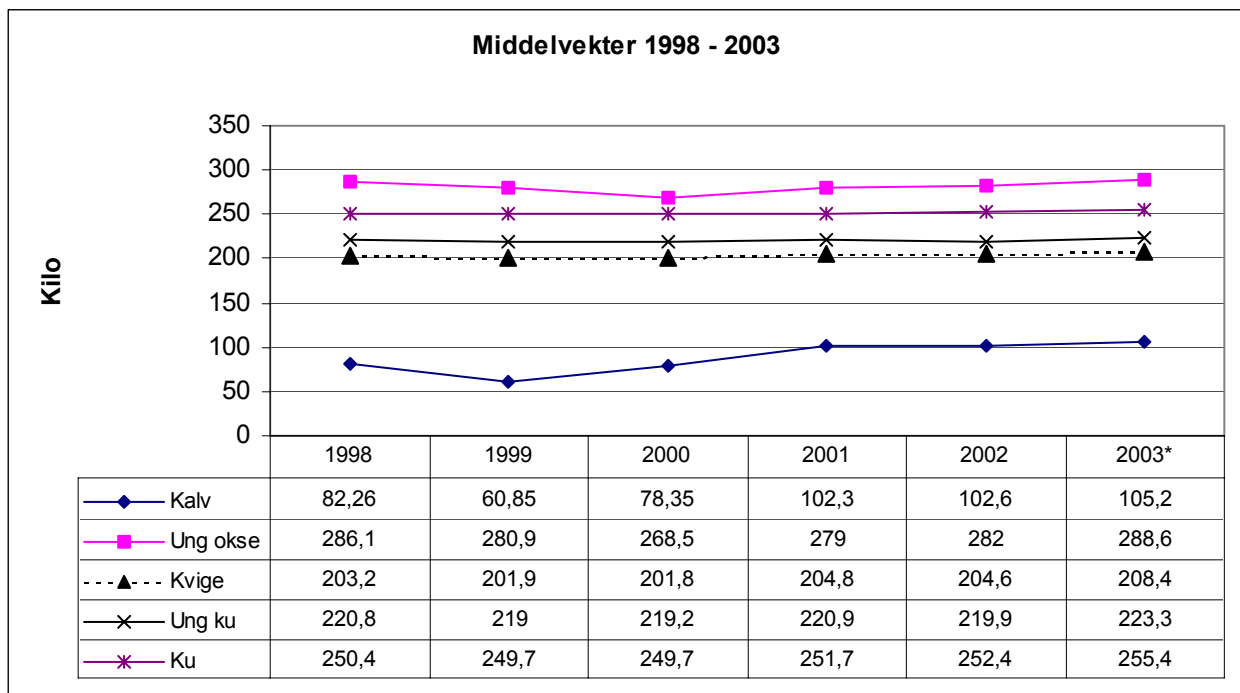
Kilde: Norsk Kjøtt og Prognoseutvalget for kjøtt (NLS), januar 2004

Produksjonen steg fra 90,7 tusen tonn i 1998 til 95,4 tusen tonn i 1999. Etter det har den blitt redusert for hvert år fram til 2003, da den totale produksjonen endte på 84,8 tusen tonn storfekjøtt i Norge.

2.2.2 Slaktevekt

Slaktevekten er en faktor som påvirker økonomien i storfekjøttproduksjonen. Jo flere kilo et dyr veier, jo mer penger kommer til produsent i form av kroner pr. kilo levert slakt. Utviklingen av den gjennomsnittlige slaktevekten er vist i figuren under.

Figur 2.11 Utvikling i slaktevekt, antall kilo.

Kilde: Fagsenteret for kjøtt januar 2004. * 2003 er foreløpige tall

Figuren over viser den gjennomsnittlige slaktevekten for storfe i perioden 1998 – 2003. Det går fram at vektene har passert det nivået en hadde før 1999 ”reguleringsåret”.

2.2.3 Klassefordeling

I følge Opplysningskontoret for Kjøtt⁹, er en av storfemarkedets største utfordringer å bedre kvaliteten på kjøttet som sendes ut. Dette kan gjøres gjennom at produsentene fokuserer mer på kvalitet og ikke bare volum. I Norge klassifiseres alt slakt etter EUROP-systemet. Et felles klassifiseringssystem for alle land i Vest-Europa og mange av landene i Øst-Europa. EUROP-systemet har en inndeling på 15 klasser etter økende kjøttfylde, og skalaen spenner mellom P- til E+ (Fagsenteret for kjøtt 2003). I tabellen under, over utviklingen i klassifiseringen av ”ung okse”, er denne skalaen forenklet ved å se på de fem hovedkategoriene i E,U,R,O,P .

⁹ Opplysninger gitt i møte den 6.11.2003.

Tallene for hvert enkelt år viser hvor stor andel av total produksjon som er klassifisert i hver av de fem hovedkategoriene.

Tabell 2.7 *Utvikling i klassefordeling av ung okse, prosent av total produksjon.*

	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
E	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
U	0,6	0,4	0,6	0,7	0,8	1,2
R	6,9	5,8	5,6	5,7	5,6	8,2
O	80,6	81,9	80,2	79,8	77,9	79,7
P	12,1	11,9	13,5	13,9	15,5	10,9

Kilde: Fagsenteret for kjøtt januar 2004.

* Foreløpige tall for 2003

Det produseres svært lite i klassene E og U. Det går fram at 8 prosent er klassifisert i klasse R i 2003, det er den høyeste andelen i hele 6 års perioden. Videre går det fram at om lag 80 prosent av kjøttet fra ung okse er blitt klassifisert i klasse O i denne perioden. Andelen i klasse P er i de foreløpige tallene for 2003 på 10,9 prosent, noe som er den laveste andelen siden 1998.

2.2.4 Engrossalg; storfekjøtt versus gris-, sau- og fjørfekjøtt

Engrossalg kommer fram av følgende regnestykke:

Innenlandsk produksjon

+ import

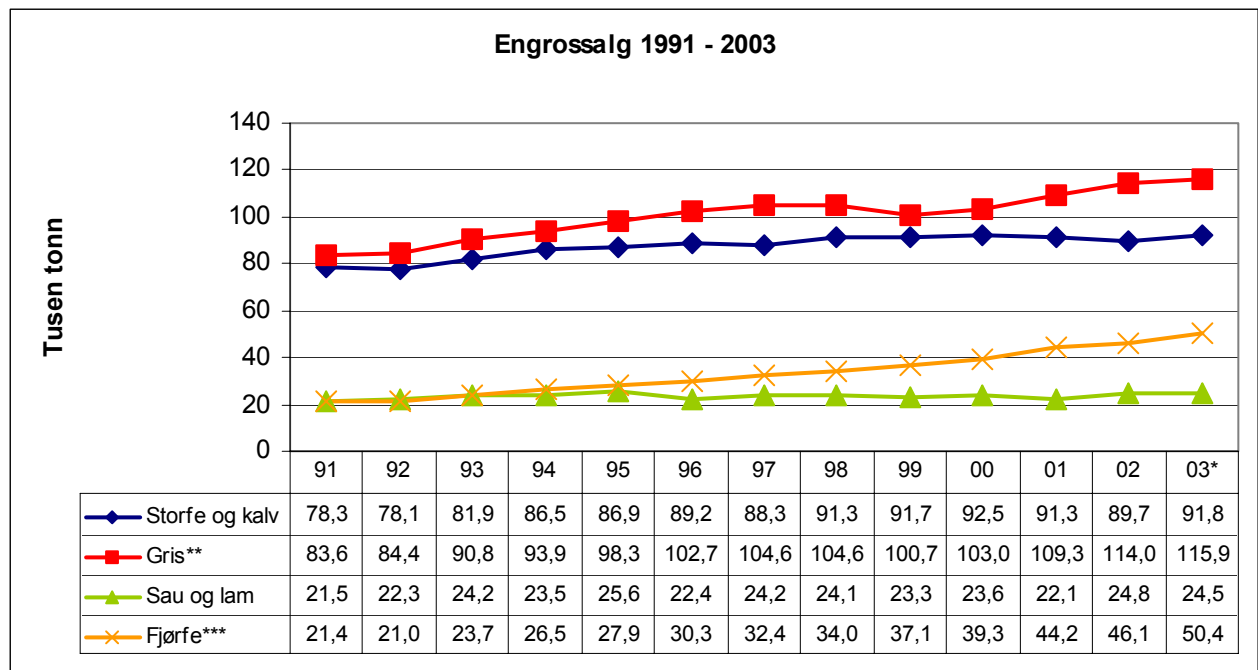
- eksport

+ uttak fra lager

- innlegging på lager

Med å se nærmere på hvordan engrossalget har endret seg over tid for andre kjøttslag sammenlignet med utviklingen for salget av storfekjøtt, får en et bilde av dreining mellom kjøttslagene. I figuren under er dette vist ved å sammenligne utviklingen for storfekjøtt versus gris-, sau- og fjørfekjøtt.

Figur 2.12 Engrossalg 1991-2003 for storfe-, gris- og saue- og fjørfekjøtt.

Kilder: Norsk Kjøtt januar 2004, og Prognoseutvalget for fjørfekjøtt (NLS) februar 2004

* Foreløpige tall for 2003

**Tall for gris er omregnet til å være med hode og labb. Kvantum i 2002 til 2004 er justert opp med 7,2% (f.o.m. 2002 avregnes gris uten hode og forlabbe)

*** Fjørfe er her summen av kylling, høns og kalkun.

Fjørfekjøtt og grisekjøtt har en markert oppgang, mens sauekjøtt har holdt seg forholdsvis stabilt gjennom hele perioden siden 1991. Storfekjøtt har siden 1996 ligget forholdsvis stabilt på om lag 90 tusen tonn, med en foreløpig topp i 2000 på 92,5 tusen tonn. I neste del blir oppmerksomheten rettet mot perioden 1998 – 2000 og bakgrunnen for overskuddsproblematikken som denne salgstoppen for storfekjøtt faktisk er en del av.

2.2.5 Om markedssituasjonen for storfekjøtt i 1999

I 1999 var storfekjøttmarkedet preget av overproduksjon. Et tilbakeblikk på hva som ble skrevet i den situasjonen er derfor interessant lesning. To overskrifter kan markere spennet og samtidig hvor raskt bildet endrer seg: *"Verste krise i manns minne"*, hentet fra tidsskriftet Norsk Landbruk nr. 19 1999 og *"Kjøttoverskuddet er borte"*, som sto i avisa Nationen august året etter.

I oppslaget *"Verste krise i manns minne"* ble det tatt utgangspunkt i at prognosene viste et kjøttoverskudd på 16 700 tonn. Det ble understreket at årsakene er mange:

- Redusert mjølkeforbruk har ført til at mange produsenter har kompensert inntekstbortfallet med å produsere mer kjøtt.
- Flere års oppfordring fra myndighetenes side om å satse på ammekyr slår ut.
- Innføringen av EUROP-klassiferingen premierer større og rundere slakt, med andre ord også tynge slakt.

- Større import enn forutsett.
- Lovpålagt overgang til løsdrift i svineproduksjonen har vært produksjonsdrivende.
- Ikke samme utslag i salget av å redusere prisen (mindre priselastisitet enn forutsatt).

I det samme oppslaget blir det anslått at kostnadene knyttet til overproduksjonen beløper seg på 450 – 500 millioner kroner i direkte tap for produsentene. Gjennom Omsetningsrådet ble det derfor iverksatt flere strakstiltak:

- Satsing på premiært slakting av 14 000 kalver.
- Oppfordring om å satse mer på mellomkalv.
- Premiært nedslakting av purker, mot at svineproduksjonen på gården fullstendig opphører om fem år.

Den 5. august 2000 sto overskriften ”Kjøttoverskuddet er borte” i Nationen. Oppslaget bygger på den erkjennelsen at det prognoserte overskuddet på 23 000 tonn var redusert til 5 900 tonn (2 100 tonn svinekjøtt og 3 800 tonn storfekjøtt). I oppslaget forklares denne forvandlingen med at salget ble større enn forventet (5 prosent opp i forhold til i 1999). Dette som en følge av lave priser på kjøtt, og lavere kjøttimport enn prognosert.

I tillegg til det som står i oppslaget ble slaktevektene justert ned gjennom lavere toppvekter og ekstra tidlig slakting av storfe¹⁰. Toppvektene ble justert ned fra 350 kg til 300 kg, noe som bidro til at middelvekten på okser gikk ned fra 283,4 kg i 1999 til 270,5 kg i 2000 (Norsk Kjøtt 2001). Sammen med omfattende salgs- og markedsføringsmessige tiltak bidro disse hendelsene i sum til at kjøttoverskuddet ble så raskt redusert¹¹.

I 1999 og 2000 ble det gjennomført premiært kalveslakting. Dette ble gjort med bakgrunn i at arbeidsutvalget i Omsetningsrådet på møtet den 23.8.99 vedtok regler for førtidsslakting av kalv. Perioden ble begrenset fra uke 35 til uke 46 i 1999, og antall dyr skulle ikke overstige 14 000. Tilskuddet pr. dyr ble satt til 3 000 kroner (Omsetningsrådet 2000). I 2000 ble det også gjennomført en tilsvarende runde. Satsen for 2000 var 1 500 kroner pr. kalv. I 1999 ble 14 000 kalver slaktet og i 2000 ble 9 000 kalver tatt ut. Beregnet effekt av dette tiltaket, målt i redusert slaktemengde, er satt til 771 tonn i 2000, 3 708 tonn i 2001 og 1 453 tonn i 2002. Den samlede effekten er da cirka 6 000 tonn¹².

Som en videreføring av tiltaket med førtidsslakting av kalv, ble det senere høsten 1999 (20.9.99) fastsatt regler for ”Tilskudd til kvalitetsproduksjon av mellomkalv”. Ordningen innebar at det ble utbetalt kr 1 000 som tilskudd til mellomkalv. Fra og med 1.1.2001 er satsen 500 kroner pr. kalv. I utgangspunktet var dette et tiltak som var tenkt gjennomført i perioden

¹⁰ Premiært førtidsslakting av kviger og okser i mai - juni 2000.

¹¹ Etter opplysninger fra Norsk Kjøtt 18.12.03

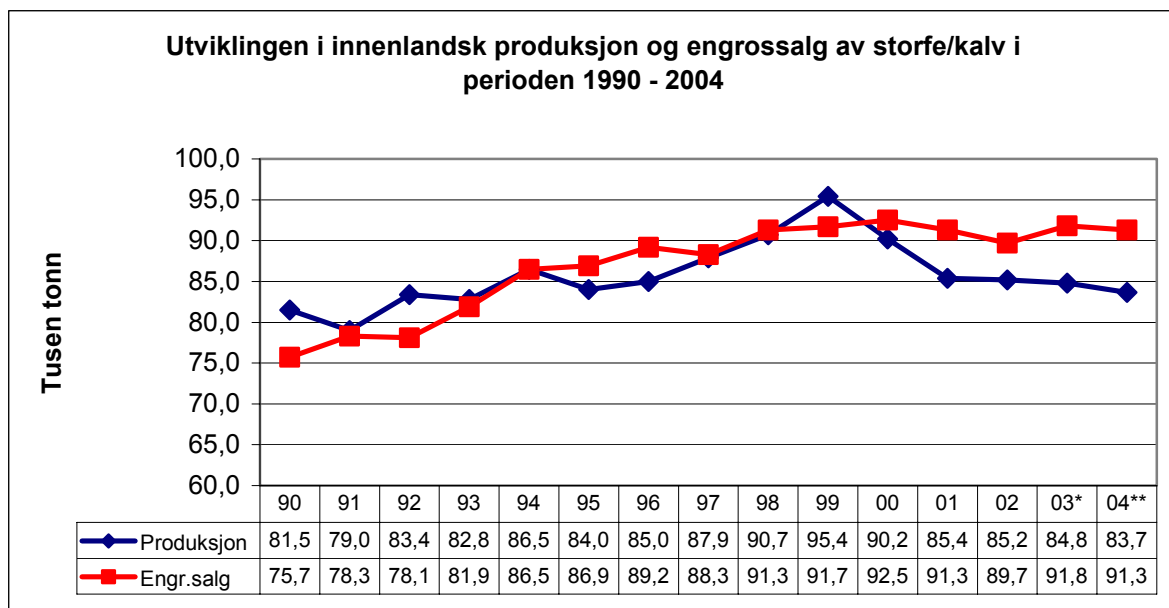
¹² Beregninger gjennomført i sekretariatet for Prognoseutvalget november 2003.

22.11.1999 til 30.06.2001 (Omsetningsrådet 2000), men dette har gått fram til 31.12.2002¹³. Hensikten med å stimulere mellomkalv produksjon har vært todelt gjennom at en har hatt en markedsregulerende virkning som også har sikret stabil tilførsel av kalvekjøtt.

2.2.6 Prognosene pr. januar 2004

Figur 2.13 viser utviklingen i innenlandsk produksjonen og engrossalget av storfekjøtt i perioden etter 1990, samt prognosene 2004. Til en viss grad kan en si at tilgangen på innenlands storfekjøtt styrer hvor mye kjøtt som blir omsatt. I år med overproduksjon, som 1999, var salget også betraktelig større enn i år med underdekning, selv om importen er større i disse periodene. Dette henger blant annet sammen med at en i perioder med overdekning har en betraktelig større aktivitet gjennom ekstraordinære salgskampanjer for å få omsatt kjøttet. I perioder med for lite kjøtt eksisterer ikke det incitamentet for å få omsatt mer norskprodusert storfekjøtt. Av den grunn bør en legge til grunn flere år for å vurdere hva som er størrelsen på markedet for storfekjøtt.

Figur 2.13 Utviklingen i produksjonen og engrossalget av storfe/kalv i perioden 1990 – 2004.

Kilde: Norsk Kjøtt og Prognoseutvalget for kjøtt (NLS), januar 2004.

* 2003 tall for engrossalg er forløpige

** Prognose januar 2004.

¹³ Opplysninger gitt av seksjon markedstiltak i SLF i november 2003.

2.3 Nærmere om import og eksport av kjøtt og storfekjøtt

2.3.1 Endringer i handelsregime

Prinsipielt er det et skille mellom kvoter, som betyr at man trenger importtillatelse, og toll hvor alle som vil kan importere mot å betale en skatt. Den forrige forhandlingsrunden i WTO, Uruguay-runden, resulterte i at medlemslandenes importvern skulle bestå av et tollbasert vern (WTO-avtalen). Det betydde at alle varer som før hadde blitt beskyttet gjennom andre former for grensevern enn toll, skulle tolltarifferes. I St. prp. nr. 65 (93-94) var daværende regjering av den oppfatning at Uruguay-rundens resultat ikke begrenset Norges muligheter til å gjennomføre sin (egen) landbrukspolitik gitt i St. prp. nr 8 (92-93). Der vises det til at erfaringer tilsier at et tollbasert importvern vil føre til sterkere markedssignaler (prispress) utenfra, og prisene på importerte landbruksprodukter vil få større betydning på innenlandsk prisnivå. Regjeringen var imidlertid av den oppfatning at rundens resultat legaliserte norsk importvern for landbruksprodukter gjennom å utnytte tollsystemet.

I tillegg ble det inngått forpliktelser når det gjaldt markedsadgang. ”Eksisterende markedsadgang” var den faktiske import av en vare som har skjedd gjennom en basisperiode på tre år (1986-88). Denne ble forutsatt opprettholdt ved at man skulle tilby minst like gode vilkår som tidligere. I tillegg ble det innført en forpliktelse om ”minimums markedsadgang”, for produkter hvor importen var mindre enn 5 prosent av innenlandsk konsum i basisperioden.

Dette skulle oppnås ved å etablere *tollkvoter*, som i utgangspunktet tilsvarte tre prosent av innenlandsk konsum og deretter skulle volumet økes til fem prosent i løpet av avtalens gjennomføringsperiode. Tollsatsen innenfor kvoten forutsettes å være lav eller minimal (St. prp. nr. 65 1993-94). Disse kvotene blir også kalt WTO-kvoter.

2.3.2 Dagens tollsystem

Det norske systemet med toll og tollnedsettelse på landbruksvarer blir administrert av Statens landbruksforvaltning. Tollnedsettelsene gjennomføres i henhold til prinsippene i "Forskrift om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer"¹⁴. Tollsatsene er bundet i WTO-avtalen, slik at de ikke kan overskride de tak som er fastsatt der. Statens landbruksforvaltning er gitt fullmakt til å redusere tollsatsene på enkelte landbruksvarer gjennom året ved såkalte administrative tollnedsettelse. Disse tollnedsettelsene kan deles inn i generelle tollnedsettelse, som automatisk gjøres gjeldende for alle som importerer den aktuelle varen innenfor gitt periode, mens individuelle tollnedsettelse kun gis enkeltbedrifter/personer, som regel etter søknad.

¹⁴ Forskrift av 18. desember 2000.

Generelle tollnedsettelse omfatter et enkelt tollvarenummer i tolltariffen i en bestemt periode. Generelle tollnedsettelse under jordbruksavtalens målprissystem gis på tollposisjoner som samsvarer med jordbruksavtalens representantvarer i henhold til vedlegg 5 i forskriften, med samme relative nedsettelse på alle posisjoner som omfattes. Tollnedsettelsen på de ulike tollposisjonene beregnes ut fra behovet for tollnedsettelse på representantvaren. Individuelle tollnedsettelse gis for en angitt mengde av en definert vare med gyldighet for en fastsatt periode. Tollnivået er avhengig av hvilket produkt det søkes tollnedsettelse for. Det største antall individuelle tollnedsettelse refererer seg til produkter med helt annen sammensetning og bruk enn det som produseres i Norge.

I vedlegg 5 til forskrift om administrative tollnedsettelse for landbruksvarer finner vi:
 ”Administrative tollnedsettelse for landbruksvarer under jordbruksavtalens målprissystem i henhold til kapittel III § 16.

Representantvare/prisgruppe	Tollposisjon/varenummer tollnedsettelse
Kjøtt ung okse kl. 0- og bedre (fettgruppe 2-, 2 og 2+)	02.01 og 02.02
Slaktegris kl. E (inntil 90 kg)	02.03
Lam kl. 0- og bedre (fettgruppe 2-, 2 og 2+)	02.04 ”

Det betyr at dersom forutsetningen for tollreduksjon for storfekjøtt oppfylles, reduseres tollsatsen på alle tollposisjoner under kapittel 02.01 og 02.02, som omfatter alt kjøtt fra hele og halve skrotter, ferskt, kjølt eller fryst, til biffer og fileter, ferskt, kjølt eller fryst.

Systemet for Generalized System of Preference (GSP-ordningen) innebærer tollpreferanser for import av varer fra utviklingsland. Ordningen er et ensidig tiltak fra industrilandene for å bedre utviklingslandenes adgang til verdensmarkedet. Preferansene varierer for ulike produkter fra 10 til 100 prosent reduksjon av tollsatsen ved import til Norge. Norske myndigheter har innvilget alle land som står på FNs offisielle liste over minst utviklede land (MUL) tollfri adgang for landbruksvarer. I tillegg har Botswana og Namibia adgang til å eksportere 2.700 tonn storfekjøtt, utbeinet vare, tollfritt til Norge. Botswana og Namibia regnes ikke som MUL-land av FN, men er gitt ensidige innrømmelser under den norske GSP-ordningen om tollfri kvote for eksport av storfekjøtt til Norge på 2 700 tonn årlig¹⁵.

¹⁵ Kilde: www.slf.dep.no

I tillegg til de administrative tollnedsettelsene, innvilges det tollnedsettelse gjennom tollkvoter, jfr forskrift om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer. Enkelte av kvotene er globale, det vil si åpne for import fra alle land, mens noen er bilaterale tollkvoter, det vil si kvoter fra et bestemt land eller grupper av land som følge av inngåtte frihandelsavtaler. Tollkvotene er regulert gjennom internasjonale avtaler, og myndighetene har gjennom forskrift om fordeling av tollkvoter for landbruksvarer gitt nødvendige retningslinjer. For eksempel er WTO-kvotene en type tollkvote som i gjennomsnitt har en toll på om lag 1/3 av ordinær toll.

2.3.3 Eksport og eksportstøtte

Eksportstøtte blir i dag gitt på utvalgte bearbejdede næringsmidler (RÅK-varer) og under XRK-ordningen som gjelder støtte til eksport av kjøtt. I tillegg kan midler fra Omsetningsavgiften benyttes til å subsidiere eksport som markedsreguleringstiltak. Under Uruguay-runden ble det på område for eksportstøtte, inngått en forpliktelse om å redusere denne både i volum og verdi. I løpet av en seksårs periode (1995-2000) skulle volumet av antall varer det ble gitt eksportstøtte til reduseres med 21 prosent, mens selve beløpet skulle reduseres med 36 prosent.

For storfekjøtt var tillatt mengde i 1995 3 258 tonn, mens den for år 2000 var 1 497 tonn. Dette er pr. dags dato det gjeldende volum. Årsaken til at kvoten for subsidiert eksport er redusert med hele 54 prosent skyldes at reduksjonen på 21 prosent ble målt i forhold til en basisperiode. Basisperioden var gjennomsnittlig eksport i perioden 1986-1990. Siden eksporten av storfekjøtt økte fra basisperioden fram til iverksettelsen av avtalen, ble reduksjonen fra 1995 til 2000 større enn den fastsatte prosentsetningen.

2.3.4 Import og eksportstatistikk

Import-, og eksportstatistikk produseres ved Statistisk Sentralbyrå, Seksjon for Utenrikshandel. Den publiserer tall for import og eksport etter to nomenklaturer; SITC (Standard International Trade Classification) og HS (Harmonized System).

Tall presenteres på månedsbasis med et tidslag på 0,5 mnd. Det betyr at tall for november 2003 ble offentliggjort andre uken i desember. Detaljene i statistikken angis ved antall siffer i nomenklaturen. For eksempel publiseres tall på Statistisk Sentralbyrå sine hjemmesider etter 3-sifret SITC. Nedenfor gis et eksempel på importstatistikk presentert etter SITC.

Tabell 2.8 Import av utvalgte varer etter SITC, verditall i mill. kr

SITC-kode	Jan-des 2002		Jan-des 2003	
	Tonn	Verdi	Tonn	Verdi
01 Kjøtt og kjøttvarer	9 353	332	14 383	457
011 Kjøtt av storfe	5 156	158	7 853	236
012 Annet kjøtt	2 995	115	4 715	131
016 Kjøtt og slakteavfall, spiselig konservert	469	25	676	39
017 Kjøtt og slakteavfall, bearbeidet	732	33	1 139	51

Kilde: www.ssb.no, Utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

Som tabellen viser ble det importert 7 853 tonn storfe kjøtt i år 2003. Dette er en økning på 2 697 tonn fra året før, og utgjør en prosentvis økning på 52 prosent.

Import og eksport publisert etter HS-nomenklaturen inneholder flere detaljer enn SITC. Internasjonalt blir denne inndelingen mye brukt som grunnlag for tolltariffering, noe som også er tilfelle for Norges del. Statistikk etter HS-nomenklaturen er derfor best egnet for å beskrive hva slags kjøtt som importeres. Nedenfor vises detaljert varegruppering for import av storfe kjøtt etter HS slik den blir publisert. Tabellen viser at biffer, fileter og utbeinet kjøtt, ferskt, kjølt og fryst utgjør vel 4 600 tonn i 2003.

Tabell 2.9 Import av storfe produkter etter HS, tonn og verditall i mill. kr

HS-kode	Navn	Desember 2003		Jan - Des 2003	
		Tonn	Verdi	Tonn	Verdi
0201.1000	Hele og halve skrotter, ferskt eller kjølt	-	-	-	-
0201.2001	Kvarte skrotter, ferskt eller kjølt			2 658	52,5
0201.2009	- ellers				
0201.3001	Biffer og fileter, ferskt eller kjølt	-	-	446	19,8
0201.3009	Annet utbeinet, ferskt eller kjølt				
0202.1000	Hele og halve skrotter, fryst				
0202.2001	Kvarte skrotter, fryst				
0202.2009	- ellers				
0202.3001	Biffer og fileter, fryst	142	6,7	2 138	91,6
0202.3009	Annet utbeinet, fryst	648	18,3	2 468	66,5
0208.9099	Kjøtt og slakteriavfall i.n.e, fersk kjølt eller fryst	27	2,0	174	13,9
0210.9909	Ellers, inkl spiselig mel av kjøtt og slakteavfall	30	1,2	201	7,2

Kilde: www.ssb.no, Utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

Dersom man sammenlikner tall for import av storfekjøtt fra SSB og Norsk Kjøtt finner man at Norsk Kjøtt i hovedsak rapporterer et lavere tall enn SSB. Dette har sin årsak i at Norsk Kjøtt korrigerer importert volum med import de anser for å være leveranser til kontinentalsokkelen og til utenriks sjøfart og luftfart. Hovedbegrunnelsen for dette er at disse leveranser virker forstyrrende på balansen i det innenlandske storfekjøttmarkedet. Korrigeringen er i hovedsak basert på hvilke land kjøttet kommer fra. I dette notatet har vi valgt å holde oss til publiserte totaltall fra SSB. Offentlig statistikk har den styrken at tallene blir etterprøvbare.

Spesialkjøringer SLF har fått utført fra SSB viser norsk kjøttimport til Fastlands-Norge, det vil si at leveranser til kontinentalsokkelen er trukket ut. Den spesialkjøringen gjør det mulig å beregne hvor stor andel av import under kapitlene 02.01 og 02.02 i tabell 2.9 ovenfor som leveres direkte til norsk sokkel. I 1999 var det ingen slik import til kontinentalsokkelen, mens det i år 2002 var 187 tonn i slik import. I følge Seksjon for utenrikshandel i SSB er det mulig å bestille spesialkjøringer som skiller ut proviant til utenriks luftfart og sjøfart, som sammen med den type analyse som SLF har tatt initiativet til skulle dekke behovet til Norsk Kjøtt.

2.3.5 Utviklingen i norsk import av storfekjøtt

I 1993 ble det importert vel 7 200 tonn kjøtt og kjøttvarer til Norge. Av dette utgjorde storfekjøtt snaut 1 000 tonn. Året etter hadde total import økt til 9 300 tonn, og av dette utgjorde storfekjøtt 1 700 tonn. I 2002 var kjøttimporten totalt på samme nivå som i 1994, mens storfekjøtt utgjorde vel 5 100 tonn. Tabellen nedenfor viser hvordan kjøttimport totalt og andelen storfekjøtt har utviklet seg i perioden 1993-2003. Tallene for 2003 er foreløpige.

Tabell 2.10 Total import av kjøtt og andel storfekjøtt 1993-2003*

	Kjøtt og kjøttvarer	Herav storfekjøtt	
	Tonn	Tonn	Prosent
1993	7 233	977	14
1994	9 299	1 665	18
1995	11 212	2 789	25
1996	11 199	4 807	43
1997	5 786	2 805	48
1998	6 878	3 138	46
1999	7 148	2 910	41
2000	7 696	3 135	41
2001	9 486	4 956	52
2002	9 353	5 156	55
2003*	14 383	7 853	52

Kilde: www.ssb.no, Utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

* Foreløpige tall for 2003

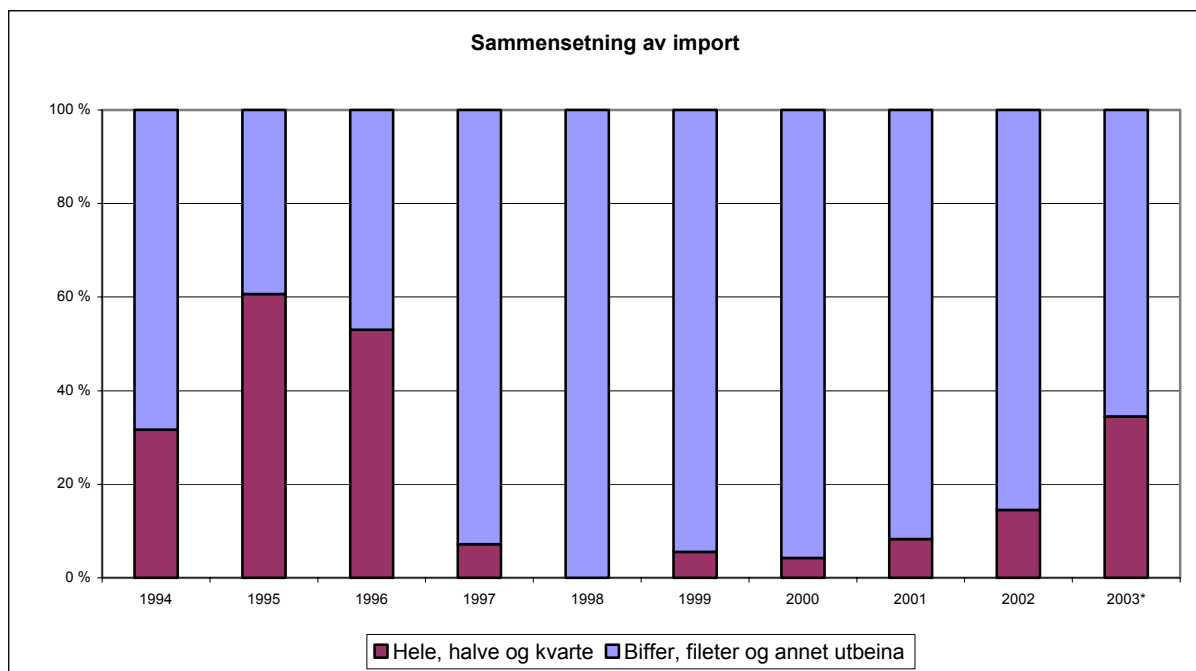
Endring i handelsregimet, som er beskrevet i 2.3.1, trådte i kraft fra 01.01.95. Fra 1996 til 1997 falt importen fra 11 200 tonn til 5 800 tonn, men har siden vist en jevn oppgang. Storfekjøttimporten følger samme utvikling men har i årene 2001, 2002 og 2003 oversteget det relativt store volumet i 1996.

Fra og med 2001 har storfekjøtt utgjort over 50 prosent av importen av kjøtt til Norge. Det kjøttslaget som utgjorde størsteparten av importen i 1993 til 1996 var svinekjøtt. For eksempel ble det i 1995 importert 2 300 tonn svineskrotter og 2 700 tonn annet svinekjøtt.

2.3.6 Sammensetning av storfeimport

Figuren nedenfor viser hvordan sammensetningen av storfeimporten har vært fra 1994 og fram til i dag. Andelen utbeinet kjøtt har variert sterkt i løpet av perioden. I 1994 utgjorde det 68 prosent av importen, mens det året etter utgjorde 39 prosent. Fra og med 1997 har utbeinet kjøtt dominert importen.

Figur 2.14. Sammensetning av storfeimport 1993-2003*

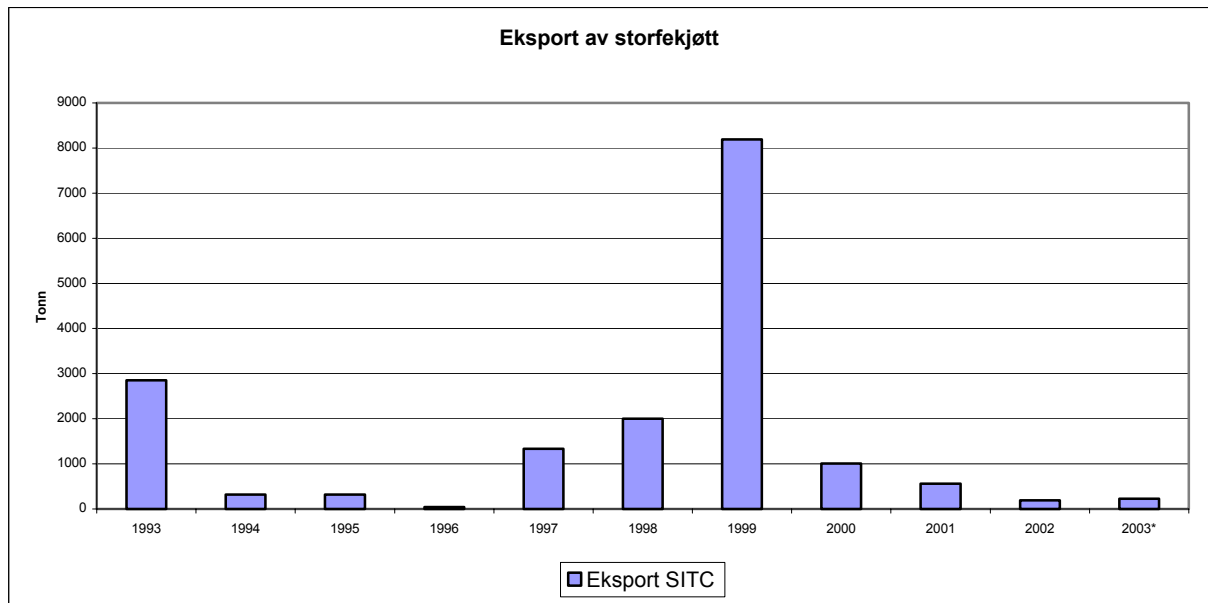
Kilde: www.ssb.no, Utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

* 2003 foreløpige tall

2.3.7 Utviklingen i norsk eksport av storfekjøtt

Norsk eksport av storfekjøtt i perioden 1993-2003 er vist i figuren nedenfor. Tallet for eksport i 1999 var høyt sammenliknet med de øvrige årene. Det er flere årsaker til det. En årsak var at norske reguleringsmyndigheter ikke fullt ut hadde benyttet seg av den muligheten som lå i de årlige kvotene for eksportsubsidiert storfekjøtt i gjennomføringsperioden. En annen årsak var at det norske markedet var preget av overproduksjon, og en ekstraordinær slaktepremie på kalv bidro til stor slaktemengde dette året.

Figur 2.15. Eksport av storfekjøtt 1993-2003* tonn

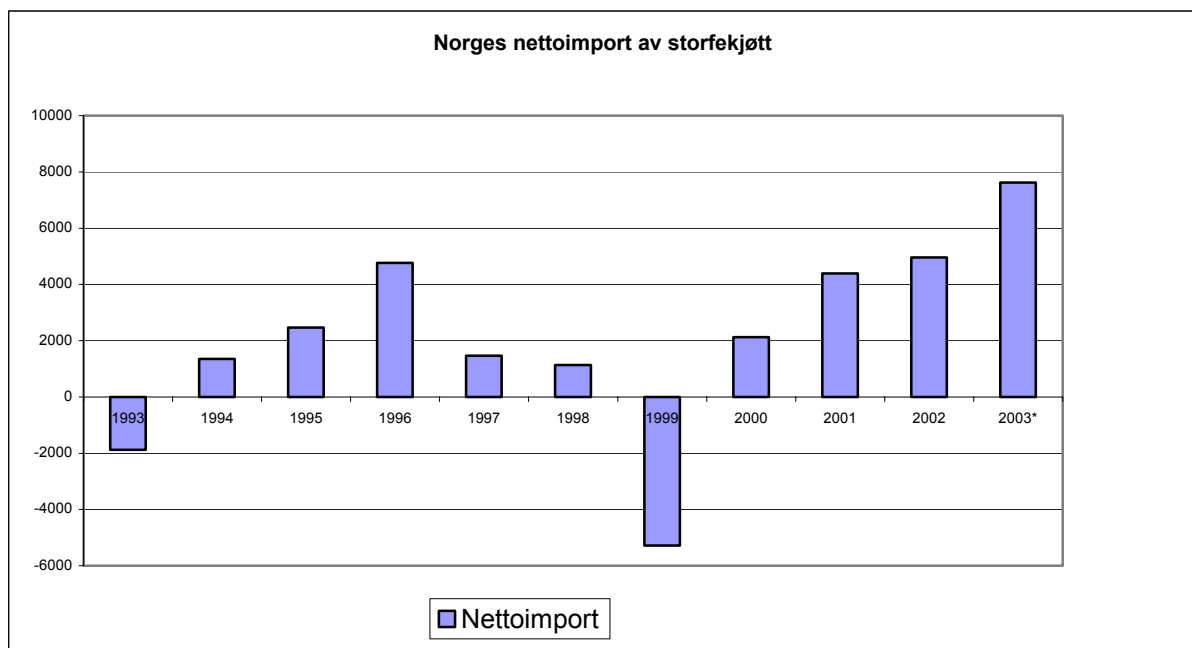
Kilde: www.ssb.no, utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

* Foreløpige tall for 2003

2.3.8 Utviklingen i norsk nettoimport av storfekjøtt

Netto import er definert som import minus eksport og neste figur oppsummerer utviklingen i Norges nettoimport av storfekjøtt i perioden 1993 til 2003. I perioden 1993-2003 har Norge vært netto eksportør av storfekjøtt i to år, 1993 og 1999. De øvrige årene har vi importert større volum enn det vi har eksportert. Trenden fra 1999 viser en vekst i nettoimporten, og tallene for 2003 viser en vekst fra foregående år på 54 prosent.

Figur 2.16. Norges nettoimport av storfekjøtt 1993-2003*, tonn

Kilde: www.ssb.no, utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

* 2003 foreløpige tall

2.4 Norske spisevaner¹⁶

Det som i første rekke kjennetegner det norske spisemønsteret er at vi er måltidstro. Det betyr at vi holder på måltidene, selv om de foretas under andre omstendigheter enn før. Flere og flere spiser for eksempel frokost på vei til jobb i stedet for ved spisebordet hjemme. Dette betyr at de nye matrettene som vi tilegner oss i hovedsak er retter som glir inn i vårt måltidsmønster. Pasta, kjøttdeig og tacos osv, har fått stor utbredelse fordi de passer som middagsretter.

Opplysningskontoret for kjøtt benytter seg av tjenester fra MMI for å kartlegge sider ved nordmenns holdninger til mat. Blant annet benyttes MMIs Spisefakta og Norsk Monitor for å danne seg et bilde av hva konsumentene vektlegger ved valg av hva de spiser. Et av spørsmålene i MMIs Spisefakta undersøkelse er *”Hvor viktig er det at landbruksproduktene du kjøper er norske?”* Andelen som svarer ”Svært viktig” har vært fallende siden 1997. Samme spørsmål er blitt stilt om kjøttvarer spesielt, og tendensen er den samme, men en større andel synes fortsatt det er viktig at kjøttet kommer fra Norge. På spørsmålet om hvilke faktorer som ble vektlagt ved valg av matvarer, er det viktigste at matvarene er ferske og har god smak. Disse faktorene er viktigere enn pris. Stadig flere legger også mer vekt på at maten skal være enkel og rask å tilberede.

Nordmenn har stor tiltro til kontroll og kvalitetsrutiner for matvarer som tilbys i butikkene. Det betyr at når først de ulike varene er gjort tilgjengelige, blir maten vurdert som trygg. Dette til forskjell fra for eksempel Nederland, hvor tilliten til statlige kontrollorgan er lav, og man har i mye større grad tillit til matvarekjeder.

”Lyst, mørt og magert” har vært en trend i matvareforbruket de siste årene. Lyst og magert kjøtt har økt sin andel av totalforbruket for kjøtt uten at de øvrige kjøttslagene er redusert nevneverdig. Det er i følge Opplysningskontoret for kjøtt ingen signaler i markedet om at denne trenden skal snu med det første. Storfe kjøtt har en solid plass i norsk kosthold. Det er imidlertid verken lyst, eller kjent for å være magert, og kun 11 prosent av kjøttet på et storfeslakt kan bli mørt. Det er derfor en utfordring for industrien å tilby kjøttprodukter av storfe som oppfyller andre krav til maten som konsumentene setter høyt, eksempelvis kort tilberedningstid og et godt utseende. Et produkt av storfe kjøtt som tilfredstiller disse kravene har vært kjøttdeig, som har hatt en økende popularitet de siste ti årene

I følge Opplysningskontoret er klassifiseringssystemet for slakt, EUROP, ikke egnet til å fremme kjøttkvalitet på storfe. I tillegg trekker en i Opplysningskontoret for kjøtt fram at den manglende kvalitetssortering av ulike kjøttstykker er med på å undergrave tilliten til storfe kjøtt. Det får som konsekvens at man velger indrefilet som helgemat for å være på den sikre siden, for å unngå entrecôte av dårlig kvalitet. Man kan ikke se utenpå om stykket er

¹⁶ Avsnittet bygger på informasjon gitt av Opplysningskontoret for kjøtt (OfK).

mørt eller ikke, og man vet ikke helt hva man får. Dersom man sammenlikner med kjøttslag som kylling har satsingen på renskåret kyllingfilet vært suksess, og en av årsakene til dette kan være at man får den samme kvaliteten hver gang.

2.5 Størrelsen på dagens storfekjøttmarked

I dette kapitlet framgår det at markedet for storfekjøtt ikke er det samme som omsatt mengde storfekjøtt. I en overskuddssituasjon blir det gjennomført omfattende salgskampanjer for å få kjøttet solgt. I en underdekningssituasjon vil det naturlig nok ikke være samme incentiv for å fremme omsetningen av storfekjøtt. Her oppsummeres de holdepunkt som er gjennomgått for å vurdere hva som er rimelig å anta er markedet for storfekjøtt.

Faktisk engrossalg

Tallgrunnlaget som er vist til dette kapitlet, slår fast at gjennomsnittlig engrossalg av storfekjøtt i perioden 1990 – 2003 er på 86 700 tonn.

Forholdet storfekjøtt versus andre kjøttslag

På bakgrunn av engrossalgstallene som er gjengitt i dette kapitlet, går det fram at storfekjøtt har svekket sin stilling overfor andre konkurrerende kjøttslag (jfr. figur 2.12). Dette er også vist i tabellen under.

Tabell 2.11 Utviklingen i prosentandel av samlet engrossalg for storfe-, gris-, sau- og fjørfekjøtt i perioden 1991 – 2003. I siste kolonne går "samlet engrossalg" fram.

	Storfe og kalv	Gris**	Sau og lam	Fjørfe***	Sum kjøtt i tusen tonn
1991	38,2	40,8	10,5	10,4	204,8
1992	37,9	41,0	10,8	10,2	205,8
1993	37,1	41,2	11,0	10,7	220,6
1994	37,5	40,8	10,2	11,5	230,4
1995	36,4	41,2	10,7	11,7	238,7
1996	36,5	42,0	9,2	12,4	244,6
1997	35,4	41,9	9,7	13,0	249,5
1998	35,9	41,2	9,5	13,4	254,0
1999	36,3	39,8	9,2	14,7	252,8
2000	35,8	39,9	9,1	15,2	258,4
2001	34,2	40,9	8,3	16,6	266,9
2002	32,7	41,5	9,0	16,8	274,6
2003*	32,5	41,0	8,7	17,8	282,6

Kilder: Norsk Kjøtt januar 2004, og Prognoseutvalget for fjørfekjøtt (NLS) februar 2004

* Foreløpige tall for 2003

**Tall for gris er omregnet til å være med hode og labb. Kvantum i 2002 til 2004 er justert opp med 7,2% (f.o.m. 2002 avregnes gris uten hode og forlabbe)

*** Fjørfe er her summen av kylling, høns og kalkun.

I 1991 utgjorde storfe inkludert kalv 38 prosent av samlet engrossalg. I 2003 har denne andelen sunket til 33 prosent. Motstykket er fjørfekjøtt som i 2003 sto for 18 prosent av engrossalget, mot 10 prosent i 1991.

Med en andel på 32,7 prosent i 2003 ligger engrossalget av storfekjøtt på 91,8 tusen tonn. Hadde andelen storfekjøtt vært på 38,1 prosent, som i 1991, ville markedet ha vært på 107 tusen tonn. Opplysninger som er kommet fram tidligere i kapitlet, vedrørende forbrukertrenden ”lyst, mørt og magert”, støtter også oppunder denne utviklingen.

Import

I dette kapitlet har det gått fram at importen kan deles i to: Kvoteimport, som består av import fra Botswana og Namibia og gjennom WTO-kvoter, og import som konsekvens av administrativ tollnedsettelse. Den importen som skjer ved kvoteimport kan betraktes som en del av landets internasjonale forpliktelser, og det er lite trolig at disse kvotene blir redusert i nær framtid. Det betyr at det er import utover dette som er påvirkelig gjennom bedret markedsbalanse.

Kvoten for importen fra Namibia og Botswana er gitt for utbeinet vare. Omregningsfaktoren som benyttes for å komme fram til hel slakt er 1,25, (oppgitt fra Norsk Kjøtt) som gir et volum på 3 375 tonn helslakt. Importert volum ved WTO kvotene er 1 084 tonn, og til sammen utgjør kvoteimporten 4 459 tonn, som i tabellen senere i rapporten er avrundet til 4 500 tonn kjøtt.

Markedet for storfekjøtt 2003

På grunnlag av det som er presentert i dette kapitlet kan vi sette opp følgende anslag for storfekjøttmarkedet i 2003.

Tabell 2.12 Storfekjøttmarkedet i 2003

	Tonn kjøtt
Produksjon*	84 800
GSP og WTO kvoter**	4 500
Annen import**	3 300
Eksport**	-200
Lager*	-700
Engrossalg = forbruk	91 700

* Norsk Kjøtt anslag januar 2004

** www.ssb.no, Utenrikshandelen med varer, pr. januar 2004

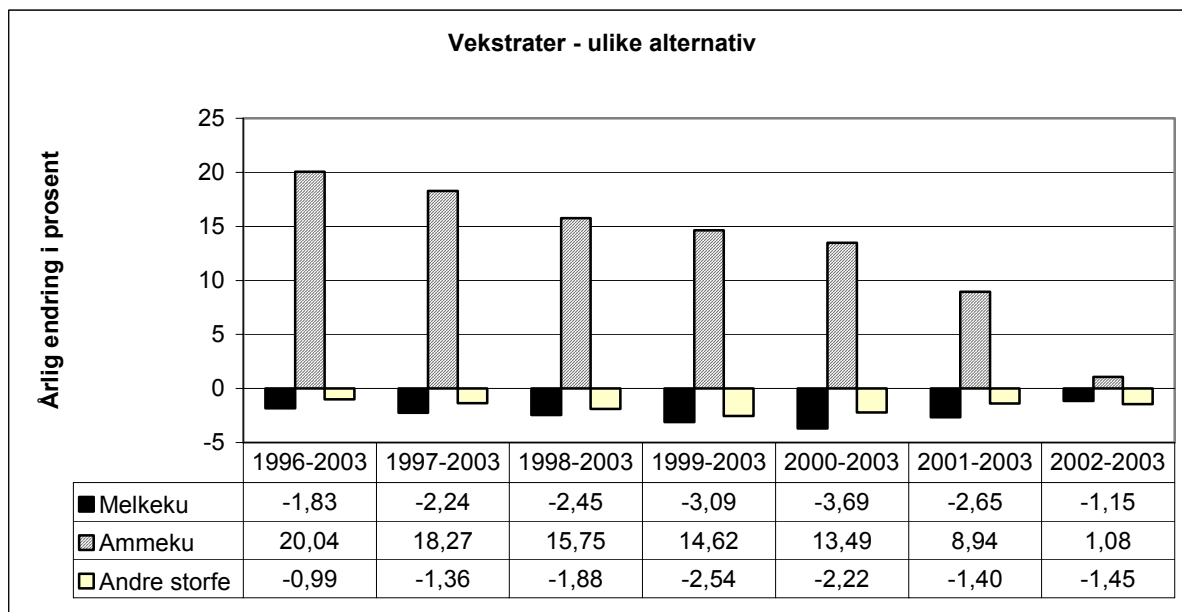
3 Scenario for storfekjøttbehovet i 2008

Formålet med dette kapitlet er å beskrive et mulig scenario av situasjonen for storfekjøttmarkedet i 2008.

3.1 Metode

I kapittel 2 ble det presentert tall for de senere års utvikling i storfebestanden. En måte å estimere bestandsstørrelsen i 2008 er å benytte framskrivingsfaktorer. Det er vanlig å framskrive variable ved hjelp av trender, og et valg i så henseende er å si at den utviklingen/trenden man er inne vil fortsette fram til 2008. Neste skritt er å fastsette hvilken trend man faktisk er inne i, og som figuren nedenfor viser, gir antall år man legger til grunn store utslag. Det betyr at framskrivningen er sensitiv for hvor mange år man legger til grunn for å beregne en gjennomsnittlig årlig utvikling fram til 2008. Alternativ 1996-2003 viser den gjennomsnittlige endringen pr. år i perioden 1996-2003, og er dermed en framskrivingsfaktor som baserer seg på de siste syv års utvikling. Alternativ 2002-2003 viser siste års endring, og er dermed en framskrivingsfaktor kun basert på et års utvikling. På dette grunnlag kommer en da fram til 7 ulike alternativer, som er presentert i de påfølgende figurer og tabeller¹⁷.

Figur 3.1 Vekstrate i prosent – årlig endring ved ulike alternativ: Mjølkeku, ammeku, andre storfe.

¹⁷ Omfatter de som søkte om produksjonstilskott. Til og med 2000 var telledatoen 31. desember. Fra 2002 er telledatoen 1. januar. For 2003 er det foreløpige tall. I tabellene og figurene som følger her om årlig endring er det valgt å sette 31.12. som 1.1 påfølgende år. Slik at 1995 tallene står som 1996 tall.

3.1.1 Resultater av framskriving

I tabellene som følger er det vist resultater fra noen av alternativene som er presentert over.

Tabell 3.1 Resultater av framskriving ved å legge til grunn den årlige utviklingen i antall storfe for årene 1996 – 2003

	Alternativ 1996 – 2003					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mjølkeku	282 885	277 711	272 632	267 646	262 751	257 946
Ammeku	47 347	56 835	68 225	81 897	98 309	118 010
Andre storfe	622 466	616 314	610 224	604 193	598 222	592 310

Kilde for 2003 tall: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

Om en legger til grunn den gjennomsnittlige årlige utviklingen i perioden 1996-2003 vil det i 2008 være i alt 258 tusen mjølkekyr og 118 tusen ammekyr.

Tabell 3.2 Resultater av framskriving ved å legge til grunn den årlige utviklingen i antall storfe for årene 1999 – 2003.

	Alternativ 1999-2003					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mjølkeku	282 885	274 142	265 669	257 458	249 501	241 789
Ammeku	47 347	54 271	62 207	71 304	81 731	93 683
Andre storfe	622 466	606 645	591 227	576 200	561 556	547 283

Kilde for 2003 tall: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

Legger en til grunn utviklingen fra 1999 til 2003 vil det være i alt 94 tusen ammekyr og 242 tusen mjølkekyr i 2008.

Tabell 3.3 Resultater av framskriving ved å legge til grunn den årlige utviklingen i antall storfe for årene 2001 – 2003.

	Alternativ 2001 - 2003					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mjølkeku	282 885	275 392	268 098	260 997	254 083	247 353
Ammeku	47 347	51 579	56 189	61 211	66 681	72 641
Andre storfe	622 466	613 751	605 158	596 686	588 332	580 094

Kilde for 2003 tall: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

Dette alternativet, med framskrivingsfaktorer tilsvarende den gjennomsnittlige utviklingen fra 2001-2003, vil resultere i en bestand på 73 tusen ammekyr og 247 tusen mjølkekyr i 2008.

Tabell 3.4 Resultater av framskriving ved å legge til grunn den årlige utviklingen i antall storfe for årene 2002 – 2003

	Alternativ 2002 - 2003					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mjølkeku	282 885	279 644	276 439	273 272	270 140	267 045
Ammeku	47 347	47 856	48 371	48 892	49 418	49 950
Andre storfe	622 446	613 414	604 493	595 702	587 039	578 501

Kilde for 2003 tall: SSB januar 2004. Tab-2003-06-11-02-et.xls

Ved å framskrive dagens bestand med utviklingen siste år, vil det i 2008 være 267 tusen mjølkekyr og 50 tusen ammekyr.

3.1.2 Framskriving – hva er rimelig å anta

På bakgrunn av den sammenstilling av data og informasjon som er presentert i kapittel 2, er det grunn til å forvente et rimelig stabilt storfekjøttmarked fram mot 2008.

Storfekjøttmarkedet i Norge er i stor grad preget av mjølkeproduksjonen. Denne produksjonen har de senere årene vært gjennom en sterk strukturtilpasning, blant annet på grunn av overproduksjon av mjølk. En av årsakene til overproduksjonen skyldes en negativ utvikling i forbruket av konsummjølk, som man også finner igjen i andre land. Andre meieriprodukter, som ost og yoghurt, har hatt en positiv utvikling og er med på dempe reduksjonen i mjølkeforbruket (NILF 2002). I tillegg har utviklingen i antall ammekyr flatet ut de senere årene. Noe av årsaken til dette kan være at tidligere mjølkeprodusenter har brukt noe tid til å fase ut driften. Dette støttes av de funn som er gjort i ”Kvoteselgerne 1997-2003” (Skaansar 2003). Tabellen nedenfor viser utviklingen etter salg for de som solgte mjølkekvoten i 1997.

Tabell 3.5 Utvikling i antall enheter med ammekyr blant kvoteselgerne i 1997

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Antall enheter	31	214	138	129	103	92
Endring fra året før salg	0 %	590 %	345 %	316 %	232 %	197 %
Antall ammekyr	142	1 189	784	886	846	877
Endring fra året før salg	0 %	737 %	452 %	524 %	496 %	518 %
Gjennomsnittlig antall dyr	4,6	5,6	5,7	6,9	8,2	9,5
Endring fra året før salg	0 %	21 %	24 %	50 %	79 %	108 %

Kilde: Skaansar 2003

Eksempelvis var det 214 blant kvoteselgerne i 1997 som i salgsåret var registrert med ammekyr, og dyretallet var 1 189. I 2001 var antallet gårdbrukere med ammekyr blitt redusert til 92, mens antall dyr var redusert til 877.

Videre er det fire år til 2008, og storfekjøttproduksjon er en tidskrevende produksjon. Det er derfor rent tidsmessig en del begrensninger i hvor stort utslag eventuelle omlegginger av produksjonen kan få. På den andre siden ble det innført et spesielt ammekutilskudd fra og med august 2002, og dette har ikke virket særlig lenge. I tillegg er det slik at etableringer av samdrifter kan øke spesialiseringen både innenfor mjølkekubesetninger og ammekubesetninger, og de drar i hver sin retning. Økt spesialisering innenfor mjølkekubesetninger gir ofte økt mjølkeavdrått som kan gå på bekostning av kjøttavdrått, mens mer spesialiserte kjøttproduksjon kan øke antall kg slakt pr. ku/år. Vi har likevel valgt å benytte oss av siste års utvikling, fra 2002-2003, for å vurdere et eventuelt underskudd i storfekjøttproduksjonen i 2008. Dette valget finner også støtte i publiseringen av endelige tall for husdyrbestander pr. 01.01.2003 fra SSB. Bestandstallene der viste flere mjølkekyr og færre ammekyr enn i de foreløpige tallene.

3.2 Forutsetninger

For å anslå befolkningsutviklingen er det tatt utgangspunkt i befolkningsframskrivningen for 2002-2050 fra SSB. Middelframskrivningen, som er anbefalt brukt av SSB, tilsier en befolkning på 4 677 mill innbyggere i 2008, en vekst på 2,66 prosent fra 2003.

For å beregne leveranser av storfeslakt i 2008, har vi gjort bruk av en matrise som beregner sammenhengen mellom antall kyr og slaktemengde. Det innebærer at en beregner total slaktemengde av storfe, ut fra antall kyr (mordyr). Verktøyet er stilt til disposisjon av Norsk Landbruksamvirke Servicekontor AS (NLS), og følgende parametere er holdt konstante under beregningene:

- Alder ved 1. gangs kalving er satt til 25,5 mnd
- Kalvingsintervall er satt til 12,5 mnd
- Andel 1. gangsbedekte (inkl. kastet) som ikke kalver er satt til 21 %
- Andel dødfødte er satt til 3 % for okser og 2 % for kvigekalver
- Antall kalver til slakt er satt til 19 000 stk.
- Slakt pr. mjølkeku er 240 kg/år, slakt pr. ammeku er 290 kg/år (årsavdrått kjøtt pr. ku).

Når det gjelder import av storfekjøtt, er import utover WTO- og GSP-kvoter avhengig av den innenlandske dekningsgraden. Importen vil i denne sammenhengen være residual, det betyr at differansen mellom innenlands forbruk og innenlands produksjon dekkes gjennom import.

3.3 Bestand i 2008

Tabellen nedenfor viser resultatet av valgte framskrivingsmetode for kyr i 2008, samt endringen i forhold til 2003.

Tabell 3.6 *Endringer i antall storfe fra 2003 til 2008*

	Alternativ 2002 – 2003		Endring i antall dyr	Endring i %
	2003	2008		
Mjølkeku	282 885	267 045	-15 840	-5,60 %
Ammeku	47 347	49 950	2 603	5,50 %
Andre storfe	622 466	578 501	-43 965	-7,06 %

Tabellen viser at antall mjølkekyr vil reduseres med 5,6 prosent dersom scenarioet i 2008 blir en realitet, mens ammekubestanden øker med 2 603 dyr, eller 5,5 prosent.

3.4 Storfekjøttmarkedet i 2008

Mjølkeavdråten pr. årsku var 2003 på 6 314 kg¹⁸. Dersom man antar at gjennomsnittlig mjølkeavdrått øker til 6 600 kg pr. år vil det i følge storfematrixen bli levert 78,6 tusen tonn storfekjøtt fra bestanden som er anslått i forrige delkapittel. Forbruket av storfekjøtt ble i kapittel 2 anslått til 91 700 tonn i 2003. Dersom vi antar at forbruket pr. person er konstant, vil totalt forbruk vokse med befolkningsveksten. Dette resulterer i en situasjon hvor man har et ”underskudd” i form av import på 15 500 tonn i 2008. Dersom man lar WTO-kvoten og kvoten gitt under GSP-ordningen være konstant, betyr dette at ”Annen import” vil være 11 000 tonn, eller snaut 8 tusen tonn høyere enn i 2003. Balansen i storfekjøttmarkedet i 2008 er oppsummert i tabellen under.

Tabell 3.7 *Balansen i storfekjøttmarkedet i 2008, tonn*

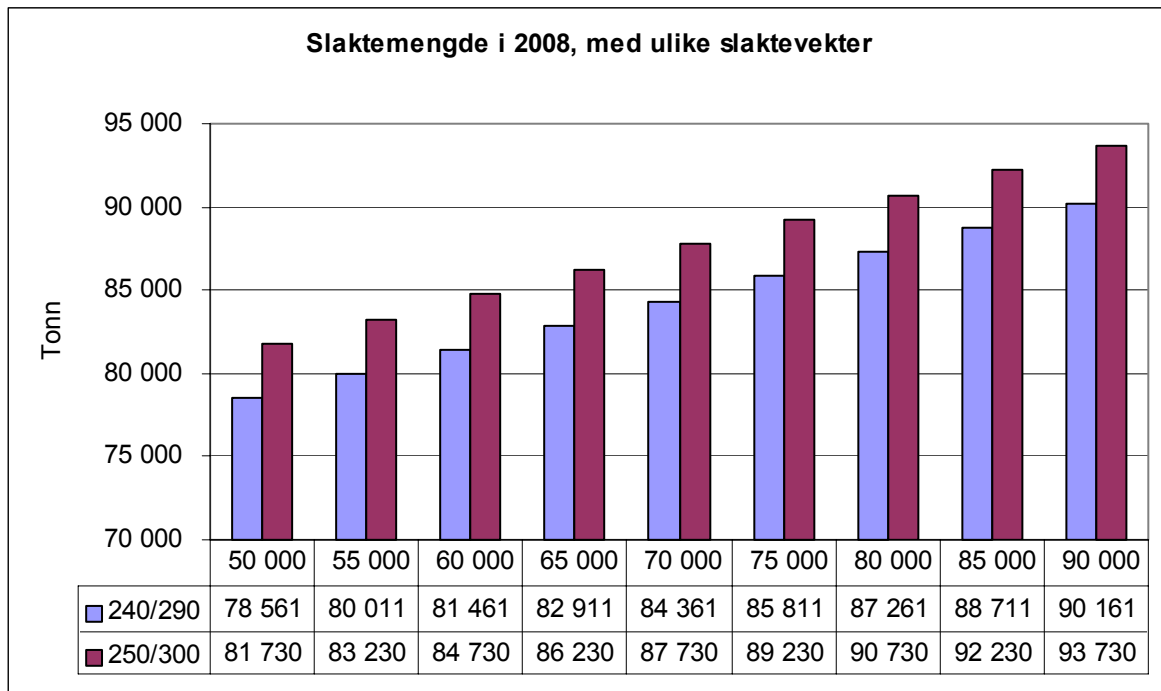
	Tonn kjøtt
Produksjon	78 600
Forbruk	94 100
Underskudd = import	-15 500
herav WTO/GSP kvote	-4 500
herav Annen import	-11 000

¹⁸ Informasjon fra TINE og GENO februar 2004.

Beregningene ovenfor er foretatt under forutsetning av at det leveres i gjennomsnitt 240 kg i kjøttavdrått pr. mjølkeku pr. år, og 290 kg pr. ammeku pr. år. I det følgende vil det bli vurdert hvor sensitivt anslaget er med hensyn til endringer kjøttavdrått pr. år.

I figuren nedenfor er avdrått pr. år økt fra 240 kg til 250 kg kjøtt for mjølkeku, og fra 290 kg til 300 kg for ammeku. Ellers er alle andre parametere holdt konstant, og antall mjølkekyr er 267 tusen. Med 50 tusen ammekyr vil levert slakt øke fra 78,6 tusen til 81,7 tusen tonn, det vil si en økt slaktemengde på 3,1 tusen tonn.

Figur 3.2 Prognosert storfekjøtt i 2008 ved ulike slaktevekter og ulikt ammedyrtall

Figuren viser at ved å øke årsavdrått av kjøtt med 10 kg pr. årsku og øke antall ammekyr med 10 000 i forhold til scenarioet vil vi være på dagens produksjonsnivå. Vi har antatt en økning i gjennomsnittlig mjølkeavdrått på 300 kg fra dagens nivå. Det finnes imidlertid besetninger i Norge som har en mye høyere mjølkeavdrått, og hvor en ytelse på over 8 000 kg pr. årsku ikke er uvanlig. I neste kapittel vil disse og øvrige tiltak for å øke storfekjøttproduksjonen bli presentert i mer detalj.

4 Tiltak for å nå produksjonsmålet i 2008

Ut fra beregninger vist i kapittel 3, ligger det an til å bli en samlet underdekning av storfekjøtt på ca. 11 000 tonn i 2008, når en tar hensyn til de etablerte tollkvoter (WTO) og forventet MUL-import. For å redusere denne underdekningen finnes det en rekke tiltak man kan sette i gang. De fleste er ikke gjensidig utelukkende, og noen kan med fordel kombineres for å få en større effekt. Det vil variere hvor raskt man ser resultater av de ulike tiltakene, og hvor mye hvert enkelt vil bidra med i økt mengde produsert storfekjøtt. Nedenfor er noen av de mulige tiltakene presentert.

4.1 Produksjonsmessige tiltak

4.1.1 Satsing på ammekyr

Dette er et langsiktig tiltak for å få flere kilo kjøtt på samme antall plasser i fjøset. Færre mjølkekyr krever flere ammekyr i spesialisert kjøttproduksjon for å kunne dekke etterspørselen av innenlandskprodusert storfekjøtt. I artikkelen ”Rom for flere ammekyr” i Kjøttensamvirket 1 – 2002, opererer man med at det vil være mulighet for ca 90.000 ammekyr i Norge i 2007. En forutsetning for dette er at det ikke skjer noen dramatiske endringer i muligheten for import og eksport av meieri- og kjøttprodukter. Dette anslaget ligger noe høyt i forhold til scenarioet i kapittel 3. I en artikkel i Kjøttensamvirket 3 – 2003 fremholdes det at problemer relatert til dagens ammekuproduksjon med lange kalvingsintervall og forholdsvis gamle kviger ved førstegangskalving, kan løses med en bedre systematikk og gode rutiner. Beregninger foretatt i forrige kapittel viser at om en øker antall ammekyr fra 50 tusen til 60 tusen dyr, og forutsetter samme avdrått kjøtt pr. ku, så vil det gi nær 3 tusen tonn mer storfekjøtt.

4.1.2 Flere kalver pr. årsku

Tallet på fødte kalver og god utnyttelse av disse er et sentralt tiltak når det gjelder å øke storfekjøttproduksjonen i årene framover. Produksjon av storfekjøtt avhenger av hvor mange kalver som blir født pr. år, og det igjen er avhengig av antall årskyr i produksjonen, og antallet fødte kalver pr. årsku. Hvis man øker tallet fra 1,10 kalv pr. årsku til 1,15 kalv pr. årsku i snitt for hele landet, vil i følge fagsjef i Gilde Hed-Opp, Øystein Havrevoll, slaktemengden kunne øke med opptil 3000 tonn pr. år. Dette gir en reduksjon av underdekningen isolert sett på 27 prosent. Påsett av alle kviger, sterk utrangering og kort kalvingsintervall er tiltak som øker antallet fødte kalver pr. årsku. Kortere kalvingsintervall krever høy fruktbarhet hos dyret, og god oppfølging fra produsenten. I den forbindelse fremholdes det at det er viktig å redusere kalvetapet til et minimum. Havrevoll vektlegger betydningen av å ha nok råmjølk av god kvalitet tilgjengelig innen to timer etter fødsel, en tørr og lun liggeplass med ren halm og gradvise fôrovergang. Kalver bør også ha tilskudd av kraftfôr på beite om sommeren, rent vann, ly for vær og vind og kontroll mot parasitter.

Tilgjengeligheten av norsk kalvekjøtt har vært svært varierende, og først og fremst styrt av markedssituasjonen for storfekjøtt. Dette var i følge en artikkel i Buskap 4 - 2002 bakgrunnen for at Kjøttsamvirket etablerte produksjon av kvalitetskalv (Gourmet Kalv) høsten 1999. Målet med en slik nisjeproduksjon er at kalvekjøtt av god kvalitet skal bli så attraktivt at forbrukeren gjerne betaler litt mer for produktet, og at kvaliteten til enhver tid skal være god. Dessuten er kalven blitt sett på som storfekjøttets alternativ til trenden blant forbrukerne om at maten helst skal være ferskt, magert og mørt.

I forbindelse med å rette oppmerksomheten mot ”flere kalver”, er det naturlig også å påpeke at anslagsvis 10 000 kalv pr. år blir levert til slakt uten at de er en del ut av produksjonen av kvalitetskalv¹⁹. En bedre utnyttelse, ut fra et hensyn å ha innenlandsk dekning av storfekjøtt, ville trolig være at de ble solgt som livdyr til en annen produsent som har mulighet til å føre de fram. Her er det en utfordring for både den enkelte produsent og de som videreformidler kalv.

4.1.3 Bruksdyrskrysning

Bruksdyrskrysning betyr planlagt innkrysning av kjøttfe-rase i mjølkebuskapen for å produsere bruksdyr til en mer effektiv og lønnsom kjøttproduksjon. I Bondebladet den 23.10.2003 går det fram at denne krysningen vil på lang sikt øke tilveksten og forbedre slakteegenskapene hos dyrene, og det påpekes at det i dag er en markedssituasjonen med vektgrenser som gjør bruksdyrskrysning interessant. Faglig sett er det ingen motsetning mellom de vektgrensene vi har nå, og det å få optimal effekt av bruksdyrskrysning. I en artikkel i Kjøttsamvirket 2 – 2003 viser man til at avkom av en slik krysning gir høyere tilvekst, bedre klassifisering og høyere slakteprosent enn en mjølkeku. Samtidig vil produsenten få lavere førkostnader pr. kilo slakt, og endret slaktemodningstidspunkt. Det er usikkert hvor mye dette reduserer underdekningen. I artikkelen kommer det fram at hvilken rase man bør velge kommer an på målet med krysningen. Kviger av mjølkeku bør insemineres med lette kjøttferaser (som f. eks Hereford og Aberdeen Angus), mens eldre mjølkekyr med lette fødsler kan insemineres med tyngre kjøttfe (som f. eks Charolais, Simmental og Limousine).

4.1.4 Biff-ringer

Prinsippet med biff-ringer er at bruk kan gå sammen for å oppnå bedre økonomi gjennom å forenkle driften ved at en har færre kategorier med dyr, men heller flere dyr. Det betyr at gjennom en samarbeidsavtale med andre produsenter kan man spesialisere produksjonen på det enkelte bruk. Organiseringen av dette er tenkt slik at man har en oppfôringsenhet (navet), som overtar alle ungdyr fra de andre besetningene (satellittene) til framføring. Dette skjer på høsten når dyrene er 6-8 måneder gamle, og målet er å selge dem til slakt sommeren etter. Det er også lagt opp til at alle kviger som skal bedekkes, insemineres i navet før de blir tatt tilbake

¹⁹ Diskutert på møtet med referansepersonene den 14.1.04.

i mordyrbesetningen. Her må man forutsette at det er inngått gode avtaler mellom medlemmene i biff-ringen om bl.a. tidspunkt for levering og antall dyr. Hver enkelt deltaker i biff-ringen har et selvstendig ansvar for sitt økonomiske resultat. I en artikkel i Kjøttsamvirket 2 –2003, vises det til at en slik organisering av driften vil kunne gi flere effekter:

- Produksjon av grovfôr kan i større grad tilpasses behovet hos dyregruppen, og dermed gi reduserte fôrkostnader.
- Færre arbeidsoperasjoner vil gjøre driften mer rasjonell.
- Det vil gjøre det enklere å få et driftsopplegg som er tilpasset gårdens ressurser.
- Redusere faste kostnader ved at maskinpark og driftsbygninger skal ivareta færre behov.
- I de fleste tilfeller vil det være lettere å utnytte eksisterende bygningsmasse i et slikt opplegg.
- Inntektene kommer ved avvenning av kalv i stedet for ved salg av slakteokser. Redusert omløpstid og dermed bedre likviditet.

I tillegg til de rent økonomiske aspektene, vil selvsagt et slikt samarbeid ha en sosial side som mange vektlegger mye. Da det ikke finnes noen beregninger på hvor stor økning i produsert mengde storfekjøtt man kan forvente ved bruk av biff-ringer, er det heller ikke mulig å si hvor mye av underdekningen som vil bli dekket opp gjennom dette tiltaket.

4.1.5 Tilvekst i gram

Med økt tilvekst i gram menes at dyrene raskere når slaktemoden alder gjennom at vekten deres øker mer pr. dag enn tidligere. Dette er et kortsiktig tiltak. I artikkelen ”- kva kan mjølkeprodusenten gjera?” i Buskap 5 - 2003, blir det hevdet at ved å øke tilveksten hos okser fra 500 til 550 gram/ dag, vil framføringstiden reduseres med ca. 50 dager når slaktevekta ellers holdes som før. Kortere framføringstid vil også spare ca. 200 FEm pr. slakt i vedlikeholdsfor. For å oppnå 550 gram tilvekst pr. dag må man bruke et sterkere for enn ved normal produksjon. Det vil være hensiktsmessig å bruke 3-4 kg kraftfor pr. dag og å ha tilstrekkelig tilgang på godt grovfôr. I den forbindelse blir det framhevet at det er viktig å passe på at kjøttkvaliteten blir den samme som før, og at ikke fettavleiringen blir for stor. Effekten av økt tilvekst i gram kan tas ut på to måter, enten gjennom lavere slaktealder eller økt slaktevekt.

Slaktealder

I den tidligere omtalte artikkelen i Buskap 5 – 2003 går det fram at man gjennom å øke tilveksten og å senke slaktealderen på dyrene, på kort sikt vil kunne oppnå et økt antall kilo produsert kjøtt. Perioden dyrene er hos den enkelte produsent blir kortere, og produsenten vil da klare å sende flere dyr til slakting pr. år. Det er flere ting som påvirker produsentens valg av slaktealder på dyrene, bl.a.:

- Førstyrken har innvirkning på når fettavleiringen skjer. Ved sterk førstyrke skjer dette tidligere, og dyrene blir raskere slaktemodne.

- For liten plass i bingene vil redusere tilveksten. Okser trenger 3-4 m² for å trives og kunne utnytte fôret best mulig.
- Alder ved slakting må passe med tid for nye dyr som skal inn i fjøset for å gjøre produksjonen effektiv.

Den beste økonomien vil man, i følge Karl Vie (Bondebladet 23.10.2003), oppnå ved å levere okser til slakt når de har nådd slaktemoden alder og vekt. Passeres slaktemoden vekt, vil fôrforbruket og fettavleiringen øke, og dermed øker også sjansene for prisreduksjon som følge av fett-trekk. En utfordring er å heve slaktevekten på de lette oksene og redusere antallet okser som havner i P-klassen i EUROP-klassifiseringen.

Øke slaktevekten

Den slaktemodne vekten på dyrene varierer etter hvilken rase de er. I følge en artikkel i Bondebladet 23.10.2003 vil dette tallet for NRF-okser ligge på mellom 275 kg og 325 kg, mens tunge kjøttferaser som Simmental gjerne slaktes fra 350 kg og oppover. Uavhengig av rase er det mulig å øke slaktevekten på alle dyr som slaktes. Dette er et tiltak som man vil se resultater av på kort sikt. Hvis man øker årsavdrått kjøtt pr. ku med 10 kilo, vil dette utgjøre ca 3.100 tonn ekstra produsert storfekjøtt i Norge i året, jfr. kapittel 3. Om en lykkes å heve slaktevektene så mye vil underdekningen i 2008 kunne reduseres med 28 prosent. I kapittel 2 går det fram at slaktevektene i 2003 er på et høyere nivå i dag enn før 1999, og fra Norsk Kjøtt blir det understreket at slaktevektene i dag ligger på et relativt høyt nivå²⁰. Slaktevekten kan økes gjennom en mer intensiv fôring av hvert enkelt dyr, slik at det når en høyere vekt med samme oppfôringstid som før. Men det er ikke bare økt tilvekst i gram som kan påvirke slaktevekten. Produsenten kan også velge å bruke lengre tid på selve oppfôringen, altså har dyrene lengre i fjøset før de sendes til slakt. Her er det viktig at man finner en balansegang mellom kvaliteten på kjøttet og de økonomiske konsekvensene.

4.1.6 Utnyttelsen av kviger og utrangerte kyr

Kviger som man vet skal brukes til slakt kan føres sterkere enn livdyr. Dette gir en raskere vektøkning, og en lavere alder på kvigen når den slaktes. Omløpstiden i fjøset blir dermed kortere, og man får en økt produksjon av storfekjøtt. I 2002 ble det produsert ca 6.400 tonn storfekjøtt som kom som slakt av kviger (Kjøttets tilstand 2003, Fagsenteret for Kjøtt). Dette utgjør 7,7 prosent av det totale antallet tonn storfekjøtt produsert i Norge i 2002.

Fra blant annet GENO blir det pekt på at et viktig langsiktig tiltak for å øke storfekjøttproduksjonen er å sette kalv på alle kviger, og ta minst en kalv av dem før slakting. Dette blir fremholdt å være mulig ved flere typer driftsopplegg, men for å kunne føre fram flere kalver er man avhengig av at man har plass til dem. Her er det mange faktorer som spiller inn; kalvens alder ved slakting, kvigens alder ved kalving, spredning av kalver

²⁰ Presisering gitt i januar 2004.

gjennom året, årstid for kalvingssesong, innredningens fleksibilitet og størrelse på buskap. Alt dette vil påvirke hvor godt plassen i fjøset kan utnyttes.

I diskusjoner rundt arbeidet med denne utredningen, er det påpekt at en kan tenke seg at en også inseminerer kyr en har tenkt å utradere fra produksjonen, for å få en siste kalv av dem. Det er mulig om det ikke er forhold knyttet til kuas helse som er årsak til at den utrangeres. Men ofte vil det være det. Tiltaket vil også måtte ses i lys av håndteringa av dyrene fra de blir fraktet inn til de slaktes. Hvor mye av underdekningen som kan reduseres ved hjelp av disse tiltakene bestemmes ut i fra hvor mange flere kviger produsentene velger å sette kalv på, og i hvilken utstrekning en setter kalv på utrangerte dyr.

4.1.7 Øke antallet mordyr

For å kunne øke antallet mordyr må man i en periode slakte færre kalver og heller føre dem opp til mordyr. Dette tiltaket vil man altså ikke se virkningen av før det har gått en tid. Ved å øke antallet mordyr i en besetning, vil man også kunne øke antallet fødte kalver. Dette fører til at produsenten leverer et redusert antall kalv til slakt i en periode inntil man har fått mordyrbesetningen opp i det antall man ønsker. Man må med andre ord beregne en nedgang i kilo produsert kjøtt den første tiden inntil de nye mordyrene også begynner å produsere kalver til slakt. Dermed vil dette tiltaket øke underdekningen ytterligere i noen år før det er med på å redusere den.

4.2 Øvrige tiltak

4.2.1 Godt kvalifiserte rådgivere

En beskrivelse av en rådgivers oppgave, vil innbefatte å være produsentens støttespiller og mellomleddet mellom leverandør og mottaker. De skal arbeide for å forbedre og optimalisere produksjonen hos den enkelte produsent, og skal bidra til en generell kvalitetsheving. Målet er å gi en bedre økonomi for bonden, og å sørge for at dyrene har det bra. Rådgivningstjenesten skal levere effektiv rådgivning og ha høy kompetanse innenfor flere etterspurte områder innen storfekjøttproduksjon. Samtidig er det viktig at rådgiverne stimulerer produsentene til å agere i tråd med markedssignalene. Det vil si at i perioder med underdekning, bør rådgiverne prioritere tiltak for å få opp storfekjøttproduksjonen. Sett under ett er det viktig at rådgiverne er faglig flinke, og at de holder seg oppdatert om forholdene i markedet til enhver tid. I kapittel 5 presenteres rådgivernes svar på sentrale spørsmål knyttet til storfeproduksjon.

4.2.2 Økonomi

Leder i Team Storfe i Norsk Kjøttamvirke, Asgeir Svendsen, hevder i en artikkel i Kjøttamvirket 4 – 2002 at det er produsenten selv som har kontroll med de viktigste økonomiske tiltakene. Flere mjølkeprodusenter bør vurdere mer kjøttproduksjon på kviger og ung ku. Med dagens situasjon er det mer realistisk å redusere kostnadene enn å vente på de

store utslagene på inntektssiden. Eksempler på økonomiske tiltak som påvirker produksjonen er:

- Øking av produksjonstilskudd og en høyere målpris vil oppfordre til en økt produksjon av storfekjøtt.
- Økt pris på grovfôr og beite vil gjøre det mer lønnsomt med raskere framføringstid og dermed en økt produksjon av storfekjøtt.

Rammebetingelser og kjøttpris legger betydelige premisser for lønnsomhet i produksjonen av storfekjøtt. Samtidig viser de store variasjonene, både i økonomiske og biologiske resultater mellom gårdene, at det kan være mye å hente på å tilpasse driften på hver enkelt gård.

4.2.3 Jordbruksforhandlingene

Jordbruksforhandlingene er regulert gjennom Hovedavtalen for jordbruket. Formålet er å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift. Norge har gjennom WTO-avtalen forpliktet seg til et visst nivå for nasjonal jordbruksstøtte og til bruk av eksportstøtte. Ved å slutte seg til WTO-avtalen påtok Norge seg også forpliktelser knyttet til markedsadgang ved innføring av et tollbasert importvern og etablering av tollkvoter. Dette får innvirkning på hvilke muligheter Jordbruksforhandlingene gir til økt storfekjøttproduksjon. Når det gjelder prisene på kjøtt må disse nå sees i sammenheng med utviklingen på priser i andre land, og de forpliktelser Norge har gjort i forhold til WTO. Det er derfor svært vanskelig å få gjennomslag for å øke målprisene i vesentlig grad. På tilskuddssiden har man gul-boks i WTO-avtalen å forholde seg til. Den setter begrensninger på hvor stort beløp man kan gi i støtte til bøndene. For Norges del må denne ikke overskride 11,4 milliarder kroner i år 2000 og de påfølgende år fram til en ny avtale foreligger (Jordbrukets forhandlingsutvalg 2003). Forhandlingsutvalget for jordbruket kommer hvert år med forslag på tilskuddsordninger. Et forslag som har fått gjennomslag er ammeku-tilskuddet²¹. Dette er et driftstilskudd som gis pr. dyr og som utbetales sammen med andre dyretilskudd fra staten. Satsen er 1000 kroner pr. ammeku, med en øvre grense på utbetalte 40.000 kroner pr. bruk.

Jordbrukets Forhandlingsutvalg fremmet i 2003 forslag om et ekstra hanndyrtillegg på 500 kr pr. okseslakt som var tyngre enn 250 kg. Denne støtten skulle utbetales samtidig med andre dyretilskudd fra staten. Dette forslaget fikk ikke gjennomslag i den endelige avtalen for 2003.

²¹ Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 7 andre ledd nr. 6.

4.3 Produksjonsmessige begrensninger

For de produksjonsavhengige tiltakene er det flere begrensninger for hvor langt tiltaket kan strekkes. Flere fysiske forhold må være tilstede for at tiltakene skal være gjennomførbare.

- En viktig begrensende faktor er bygningsareal. Flere dyr i produksjonen fører til at man trenger mer plass. Produsenten er avhengig av at han har ubenyttet plass i fjøset som enkelt kan tas i bruk, eller ha muligheten til påbygging. Utslaktingsalder, innkalvingsalder på kviger, spredning av kalver gjennom året, årstid for kalvingssesong, innredningens fleksibilitet og størrelse på buskap, vil påvirke hvor godt plassen i fjøset kan utnyttes. Det vil alltid være en øvre grense for hvor mange dyr bygningene har kapasitet til.
- Det er også avgjørende at tilgangen på kalv er tilstrekkelig, og at slakteriene har kapasitet til å ta i mot dyrene når de er slaktemodne. Flyten av varer og tjenester må med andre ord passe med omløpstiden i fjøset. Hvis ikke disse forutsetningene er innfridd, vil man ikke kunne oppnå maksimal utnyttelse av storfekjøtt-produksjonen. Dette er et av spørsmålene i spørreundersøkelsen som rådgiverne ble bedt om å gi tilbakemelding på, og blir drøftet nærmere i kapittel 5.
- Prisen på grovfôr har innvirkning både på hvor mye kjøtt som blir produsert og hvor raskt. Lav grovfôrpris gir produsenten mulighet til å bruke lenger tid til oppfôring for samme pris som kort oppfôring til en høy grovfôrpris. En høy pris vil kanskje føre til at flere fôrer opp dyrene raskere for å bruke mindre fôr. Man får da flere slakt pr. år, men det er ikke gitt at man får den kvaliteten man ønsker på kjøttet.
- Antallet dyr begrenses også av tilgangen på spredeareal. Man kan ikke ha flere dyr i besetningen enn at man tilfredsstiller kravet fra myndighetene om antall dekar spredeareal pr. dyr. Selv om dette ikke vil være noe problem for de aller fleste, setter det en prinsipiell begrensning på hvor mange dyr et bruk kan ha. I henhold til ”Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav, vedlegg 2”²² er kravene for spredeareal for storfe følgende:
 - Mjølkeku 4 daa pr. dyr
 - Ammeku 2,66 daa pr. dyr
 - Jerseyfe 3,07 daa pr. dyr
 - Ungdyr, storfe 1,3 daa pr. dyr

²² Forskrift av 4. juli 2003.

4.4 Oppsummering

I gjennomgangen av mulige tiltak for å få opp produksjonen av storfekjøtt, har vi sett at ulike tiltak krever ulike forutsetninger for å bli effektivt. Enkelte tiltak er av en slik art at produsenten selv kan ta hovedtyngden for å ta ut potensialet i tiltaket. Tiltak av mer organisatorisk art ligger i større grad til organisasjonene og bedriftene som server primærprodusentene, mens en tredje type tiltak forutsetter offentlige tilskuddsordninger.

4.4.1 Tiltak på produsentens hånd

Her tenkes det på tiltak som øker produksjonen av storfekjøtt gjennom at produsenten disponerer sin bestand på en mer effektiv måte. Tiltak i den sammenheng er økt fokus på ammekuproduksjon, få flere kalver pr. årsku, bruk av bruksdyrkryssing, økt tilvekst og økt bevissthet rundt det å føre fram kalvene til slakt og ikke levere de før de er slaktemodne.

4.4.2 Tiltak av organisatorisk art

Tiltak av organisatorisk art er her knyttet til ”dyreflyt”, det vil si at en har en effektiv formidling av livdyr. Videre vil det være tiltak knyttet til rådgiving og organiseringen av den. Et tema i den sammenheng kan være rådgiving som fremmer økt samarbeid om framføring av kalver, herunder formidling av kontakt samt praktisk tilrettelegging. Et nærliggende eksempel her er rådgiving i forbindelse med etablering av biff-ringer.

4.4.3 Tiltak som forutsetter offentlig tilrettelegging

Tidligere i rapporten har det kommet fram at lønnsomheten i storfekjøttproduksjonen er lav. Videre har vi sett at det er et politisk ønske om innenlandsk dekning av storfekjøtt. På den bakgrunn kan det argumenteres for en ytterligere økning i tilskuddene til storfebesetningene, for å bidra til å sikre mange nok mordyr.

5 Spørreundersøkelse blant rådgivere i TINE og Norsk Kjøttamvirke

I dette kapitlet presenteres resultatene fra en spørreundersøkelse blant rådgiverne i TINE og blant rådgivere i Norsk Kjøttamvirke som arbeider særskilt med storfe²³. Hensikten med å kontakte dem har vært å få fram informasjon om hvordan de som rådgivere opplever situasjonen på storfekjøttmarkedet, og hvordan de selv stiller seg til enkelte sentrale sider ved storfekjøttproduksjonen i 2003.

5.1 Om gjennomføring, metode og representativitet

Undersøkelsen ble gjennomført i desember 2003. Det var en nettbasert spørreundersøkelse, der rådgiverne ble kontaktet via e-post. Svarene ble returnert til en database hos firmaet QuestBack AS, som leverer tjenesten og hvor respondentene ble anonymisert.

I alt ble 447 rådgivere kontaktet. Det innebærer at undersøkelsen gikk ut til alle aktuelle rådgivere i TINE og i Kjøttamvirket, og av oppstillingen under går responsen fram. Det er skilt mellom rådgivere i Kjøttamvirket som en gruppe og rådgiverne innen hver av de fem regionale enhetene innenfor TINE-gruppen, definert ut fra hvilket husdyrkontrolldistrikt de tilhører²⁴.

Tabell 5.1 Respons på spørreundersøkelsen

	Antall kontaktet	Antall svar	Svarprosent
Norsk Kjøttamvirke	22	19	86
TINE Meieriet Øst	121	77	64
TINE Meieriet Sør	61	36	59
TINE Meieriet Vest	75	55	73
TINE Meieriet Midt-Norge	115	64	56
TINE Meieriet Nord	53	38	72
Ikke spesifisert hvor i TINE		4	
Sum	447	293	66

I alt ser vi at det er kommet inn 293 svar, noe som gir en svarprosent på 66. Dette er en forholdsvis høy andel svar sammenlignet med rene postale undersøkelser. Samtidig kunne svarprosenten ha vært høyere. Det er to forhold ved gjennomføringen av undersøkelsen som tilsier det. For det første har enkelte tatt kontakt for å fortelle at de ikke selv anser seg å være i målgruppen for undersøkelsen, og derfor ikke har svart. For det andre har systemet hvor svarene registreres vært ustabil enkelte dager, og det har kommet noen meldinger fra folk som ikke har fått svart. Dette er svært uheldig, både for de som bruker tid på å svare og for

²³ I vedlegg 3 er spørsmålene som ble stilt gjengitt.

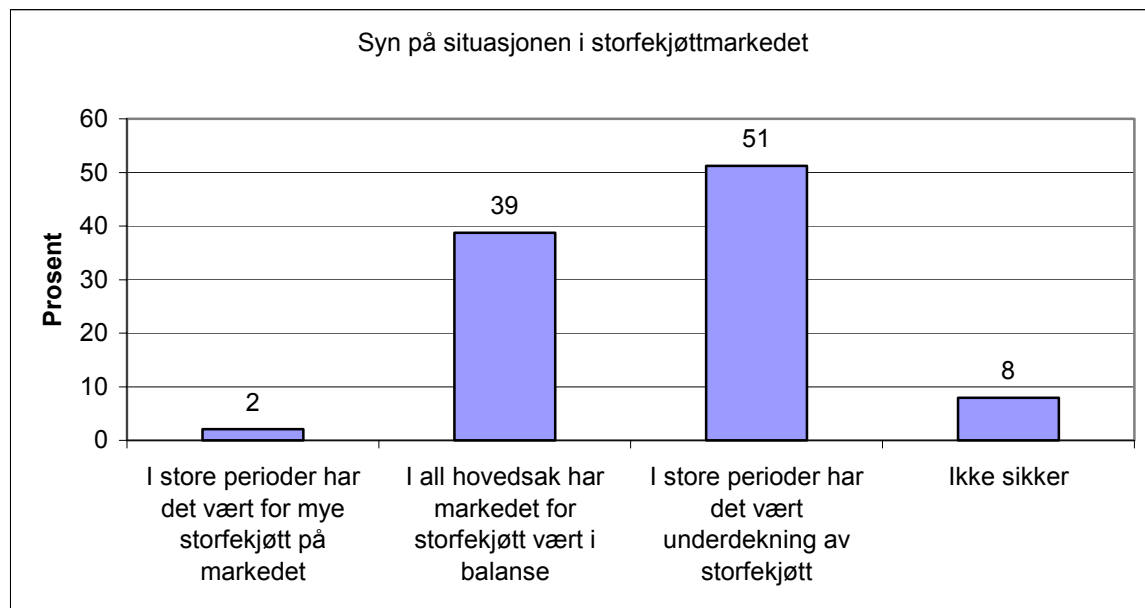
²⁴ I vedlegg 4 er husdyrkontrolldistriktene i TINE presentert.

undersøkelsen i sin helhet. Svarprosenten ville trolig vært enda høyere uten disse to ankepunktene.

5.2 Rådgivernes kjennskap til storfekjøttmarkedet

Det første emnet som tas opp, er hvorvidt rådgiverne i TINE og i Norsk Kjøttamvirket deler oppfatningen av at det i 2003 har vært lengre perioder med underdekning av storfekjøtt.

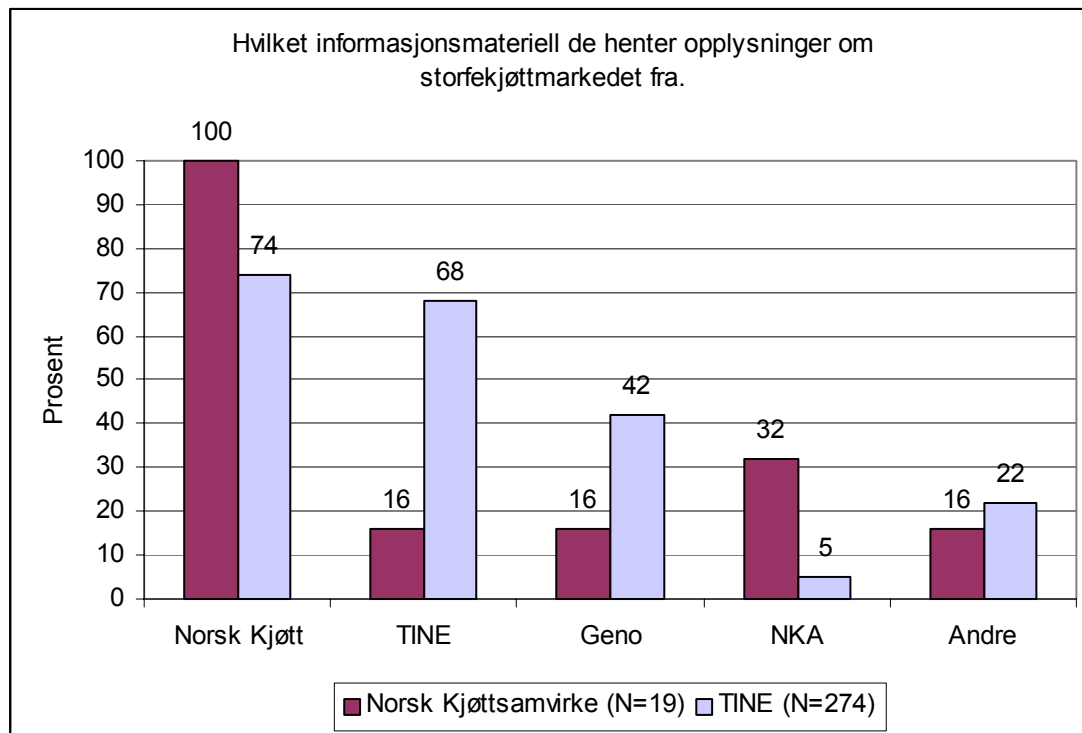
Figur 5.1 Rådgivernes svar på spørsmål 2: "Hvilken av følgende påstander anser du som mest dekkende for å beskrive situasjon på det innenlandske storfekjøttmarkedet i 2003?" (N=289).

Det går fram over at et knapt flertall av rådgiverne deler oppfatningen om at 2003 har vært preget av underdekning av storfekjøtt. I alt svarte 74 prosent av rådgiverne i Kjøttamvirket dette, mens 50 prosent av rådgiverne i TINE framholdt det samme.

På den bakgrunn kan det være interessant å se hvor de henter sin informasjon fra.

Figur 5.2 Rådgivernes svar på spørsmål 1: "Hvor henter du informasjon om det innenlandske kjøttmarkedet fra? (Flere svar mulig).

Av figuren over går det fram at både Kjøttssamvirkets og TINEs rådgivere trekker fram informasjonsmaterieill fra Norsk Kjøtt hyppigst. For rådgiverne i TINE ser vi at materieill fra TINE og GENO er de to informasjonskanalene som nevnes nest og tredje hyppigst. Kjøttssamvirkets rådgivere trekker derimot fram materiale fra Kjøttfeavlslaget (NKA) nest hyppigst. Av de som har svart andre kanaler, er det flest som trekker fram Bondebladet.

Blant annet på bakgrunn av dette gir produksjonsrådgiverne råd. Under er det vist til hvilke råd de vil gi til gårdbrukere som ønsker å gå i gang eller utvide storfekjøttproduksjonen.

Tabell 5.2 Rådgivernes svar på spørsmål 3: "Under forutsetning av at fôrgrunnlaget er sikret, ville du anbefale en gårdbruker som spør om råd å gå i gang med økt storfekjøttproduksjon under dagens forhold". Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttssamvirke samlet. Prosent.

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttssamvirke	Totalt
Ja	66	69	79	66	82	75	100	73
Nei	8	6	6	2	3	-	-	4
Ikke sikker	26	25	15	33	16	25	-	22
Totalt	100	100	100	101	101	100	100	99
Antall (N)	76	36	53	64	38	4	19	290

I tabellen over går det fram at et klart flertall av alle rådgiverne i de ulike distriktene som vil anbefale at en går i gang med økt storfekjøttproduksjon. Blant Norsk Kjøttssamvirke sine rådgivere har alle svart ”ja”. Videre er det flere som har påpekt at dette ikke er et ”ja/nei” spørsmål, men noe som en må ta stilling til hvert enkelt tilfelle og en avslutter sin begrunnelse slik: ”...*Et ensidig råd om oppstart/utbygging til kjøttproduksjon kan være fatal for en del gårdbrukere*” (Respondent nr. 28).

I begrunnelsene til svaret for at en vil anbefale å satse på storfekjøttproduksjon trekkes følgende forhold fram hyppigst.

- Vil anbefale det dersom det ikke er påkrevd med store investeringer.
En av dem uttrykker det slik: ”*Jeg vil anbefale mjølkeprodusenter som har plass og fôrgrunnlag nok å utvide kjøttproduksjonen, dersom det ellers er praktisk mulig. Satsning på spesialisert kjøttproduksjon ville jeg vel være litt mer tilbakeholden med å anbefale. Generelt vil jeg være forsiktig med å anbefale oppstart av ny produksjon, men utvidelse av eksisterende produksjon er mer aktuelt*” (Respondent nr. 181).
- Det er marked for mer storfekjøtt.
En begrunner det slik: ”*Truleg underdekning i lang tid framover, noko som vil føra til brukbare rammevilkår*”(Respondent nr. 255).
- Det vil sikre bedre utnyttelse av gårdens samlede ressurser.
En begrunner det med følgende setning: ”*Har erfaring frå bønder som har satsa på okseframfôring, og det går greit med innkjøp av kalv og overskudd i produksjonsøkonomien*” (Respondent nr. 117).

Blant mindretallet som ikke vil anbefale sine produsenter å gå i gang med økt storfekjøttproduksjon, er også økonomien hovedankepunktet: ”*I området indre Sunnmøre har dei mange som sluttar med mjølkeproduksjon slutta med husdyrhald for godt! Grunnane er for lita lønsomheit i kjøttproduksjonen. Dei høge kostnadane [til] grovfôr er også viktige. Men det er ikkje gjort nokon offisiell undersøking blant di som har slutta*” (Respondent nr. 74).

Ut fra dette er det interessant å se nærmere på i hvilken grad rådgiverne blir bedt om å komme med råd vedrørende storfekjøttproduksjonen.

Tabell 5.3 Rådgivernes svar på spørsmål 13: "I de aller fleste tilfellene er det råd vedrørende mjølkeproduksjon jeg får spørsmål om, og det er sjelden jeg blir bedt om å komme med råd vedrørende storfekjøttproduksjonen på gårdene". Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttssamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttssamvirke	Totalt
Helt enig	9	11	16	3	8	50	5	10
Delvis enig	23	47	31	27	29	50	-	28
Verken enig eller uenig	16	6	13	17	8	-	5	12
Litt uenig	23	19	20	27	24	-	21	23
Helt uenig	27	17	20	27	32	-	63	27
Ikke sikker	1	-	-	-	-	-	5	1
Totalt	99	100	100	101	101	100	99	101
Antall (N)	77	36	55	64	38	4	19	293

Som det går fram over, er ikke verden så sort hvit som påstanden la opp til, og det er kun i TINE Meieriet Sør sin region at et flertall av rådgiverne har sagt seg helt eller delvis enig i påstanden om at en sjelden blir bedt om å komme med råd vedrørende storfekjøttproduksjonen på gårdene. Norsk Kjøttssamvirkets rådgivere kjenner seg naturlig nok ikke igjen i påstanden, og 84 prosent svarer at de er helt eller delvis uenige i påstanden.

Tabell 5.4 Rådgivernes svar på spørsmål 14: "I rådgivingen legger jeg stor vekt på å få de med mjølkeproduksjon til også å optimalisere sin egen kjøttproduksjon". Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttssamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttssamvirke	Totalt
Helt enig	62	49	54	55	79	25	74	60
Delvis enig	29	31	33	31	18	50	11	28
Verken enig eller uenig	5	17	11	6	-	25	5	8
Litt uenig	3	3	-	5	3	-	-	2
Helt uenig	1	-	2	3	-	-	5	2
Ikke sikker	-	-	-	-	-	-	5	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall (N)	77	35	54	64	38	4	19	291

Et stort flertall av rådgiverne i TINE og Norsk Kjøttamvirke legger stor vekt på å få de med mjølkeproduksjonen til også å optimalisere sin egen kjøttproduksjon. Dette er et godt utgangspunkt for framtidige offensiver for å fremme storfekjøttproduksjonen, da rådgiverne synes å være motiverte for å gå ut med slik informasjon.

5.3 Gårdbrukernes tilpasninger

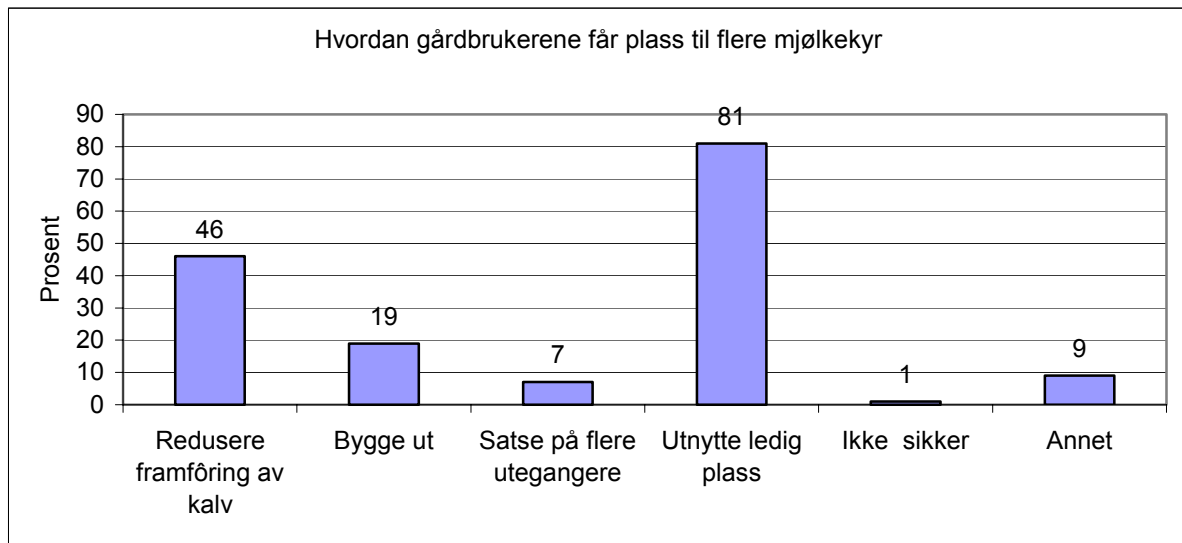
Med bakgrunn i at en i 2002 og 2003 har omfordelt all kvote som ble solgt, samt økt forholdstallet midlertidig, har mange av mjølkeprodusentene opplevd å få muligheten til å øke mjølkeproduksjonen. På den bakgrunn fikk rådgiverne spørsmål om hvordan gårdbrukerne har tilpasset seg denne situasjonen.

Tabell 5.5 Rådgivernes svar på spørsmål 4: "Hva vil du ut fra egne erfaringer si er den mest vanlige tilpasningen for de som har fortsatt med mjølkeproduksjon". Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt- Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttamvirke	Totalt
Økt mjølkeytelse pr. dyr	36	50	49	28	61	25	53	43
Flere mjølkekyr	58	42	42	61	37	50	37	49
De fleste har ikke valgt å produsere mer enn tidligere	4	-	7	2	-	-	5	3
Ikke sikker	1	8	2	9	3	25	5	5
Totalt	99	100	100	100	101	100	100	100
<i>Antall (N)</i>	<i>77</i>	<i>36</i>	<i>55</i>	<i>64</i>	<i>38</i>	<i>4</i>	<i>19</i>	<i>293</i>

43 prosent av rådgiverne svarer at det mest vanlige har vært å øke ytelsen pr. ku, mens 49 prosent svarer at det mest vanlige har vært å holde flere mjølkekyr. Det er rådgiverne i TINE Meieriet Øst og i TINE Midt-Norge som i størst grad svarer at gårdbrukerne har valgt å holde flere mjølkekyr for å øke mjølkeproduksjonen. I figuren under går det fram hvordan de som har valgt å holde flere mjølkekyr har fått plass til det.

Figur 5.3 Rådgivernes svar på spørsmål 4a: "Hvordan får de plass til flere mjølkekyr?". Flere svar mulig. (N=145). Prosentvis fordeling

Av de som svarer at gårdbrukerne øker mjølkeproduksjonen ved å øke antall mjølkekyr, ser vi at hele 81 prosent svarer at gårdbrukerne gjør det ved å utnytte ledig kapasitet i fjøset. Det er også verdt å merke seg at 46 prosent svarer at de gjør det ved å redusere framføringen av kalv. Under "annet" er det flest som har svart at gårdbrukernes tilpasning til flere mjølkekyr muliggjøres ved å redusere oksekjøttproduksjonen.

Den nye forskriften om hold av storfe vil tre i kraft i løpet av kort tid. Det vil innebære skjerpede krav til oppstalling av blant annet kalv. På bakgrunn av dette ble rådgiverne bedt om å gi tilbakemelding på hvordan de tror forskriften vil berøre storfekjøttprodusentene i deres område.

Tabell 5.6 Rådgivernes svar på spørsmål 5: "Anslagsvis – hvor stor andel av produsentene, som du gir råd til, tror du vil bli nødt til å foreta ombygginger for å oppfylle kravene i forskriften". Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttssamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttssamvirke	Totalt
0 – 20 %	17	6	7	16	16	-	5	12
21 % – 40 %	37	25	24	39	21	50	32	31
41 % – 60 %	25	42	27	23	29	25	58	30
61 % – 80 %	13	19	24	11	21	-	-	15
81 % – 100 %	-	3	5	2	3	-	-	2
Ikke sikker	8	6	13	9	11	25	5	9
Totalt	100	101	100	100	101	100	100	99
Antall (N)	76	36	55	64	38	4	19	292

Av svarene går det fram at forholdsvis mange gårdbrukere vil måtte foreta ombygginger. 47 prosent av alle rådgiverne, svarer at mer enn 40 prosent av gårdbrukerne vil måtte foreta ombygginger²⁵. Det neste spørsmålet går mer direkte på emnet for denne utredningen; interessen for å fortsette eller starte opp med storfekjøttproduksjon.

Tabell 5.7 Rådgivernes svar på spørsmål 7: "Hvordan vil du beskrive interessen for å fortsette eller å starte opp med storfekjøttproduksjon blant de du gir råd til, sammenlignet med for to år siden?" Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttamvirke	Totalt
Den er større	29	31	20	36	42	-	72	33
Den er lavere	24	14	25	27	6	100	11	21
Den er som før	34	42	47	27	47	-	11	36
Ikke sikker	13	14	7	11	6	-	6	10
Totalt	100	101	99	101	101	100	100	100
Antall (N)	76	36	55	64	36	3	18	288

I tabellen over går det fram at det er flest rådgivere som svarer at interessen er "som før". Men det er verdt å merke seg at et flertallet av Kjøttamvirkets rådgivere mener interessen er større enn tidligere. Dette kan også ses i lys av rådgivernes inntrykk av gårdbrukernes vurdering av framtidsutsiktene for storfekjøttproduksjonen, som er presentert i neste tabell.

Tabell 5.8 Rådgivernes svar på spørsmål 15: "Framtida i storfekjøttproduksjonen er for usikker til at gårdbrukerne tør satse". Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttamvirke	Totalt
Helt enig	17	8	15	14	3	50	5	13
Delvis enig	48	39	46	42	26	25	37	41
Verken enig eller uenig	12	19	20	22	21	25	11	18
Litt uenig	10	19	11	14	26	-	26	15
Helt uenig	8	11	7	8	24	-	21	11
Ikke sikker	5	3	-	-	-	-	-	2
Totalt	100	99	99	100	100	100	100	100
Antall (N)	77	36	54	64	38	4	19	292

²⁵ I tillegg fikk rådgiverne et spørsmål om å svare på hvor mange som faktisk vil foreta ombygginger. Dette er vanskelig å skille fra hvor mange som vil måtte foreta ombygginger og svarene blir da vanskelig å tolke. Av den grunn er det holdt utenfor denne presentasjonen.

Flertallet av rådgiverne sett under ett er enige i at framtida i storfekjøttproduksjonen er for usikker til at gårdbrukerne tør satse. Samtidig er det verdt å merke seg at rådgiverne i Norsk Kjøttssamvirke og rådgiverne i TINE Meieriet Nord i mindre grad er enige i påstanden enn de øvrige.

5.4 Betingelser for spesialisert kjøttproduksjon

Med betingelser for spesialisert storfekjøttproduksjon siktes det her til muligheten for å få levert kalver videre til framfôring, muligheten for å få kjøpt kalver til framfôring og i hvilken grad det er ledige husdyrrom som egner seg til storfekjøttproduksjon.

Et tiltak som tidligere er omtalt i kapittel 4, ”biffringer”, forutsetter at de som inngår i samarbeidet har dette på plass. Vi skal derfor starte med å se nærmere på interessen for et mer formalisert samarbeid om framfôring av kalver.

Tabell 5.9 Rådgivernes svar på spørsmål 10: ”Vet du om produsenter som du har gitt råd til, som enten har gått i gang med et mer formalisert samarbeid om framfôring av kalver, eller som har planer om det?” Regionvis etter husdyrkontroll-distriktene i TINE, samt Norsk Kjøttssamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttssamvirke	Totalt
Ja	19	14	11	11	21	25	58	18
Nei	79	75	78	73	76	25	32	73
Ikke sikker	3	11	11	16	3	50	11	9
Totalt	101	100	100	100	100	100	101	100
<i>Antall (N)</i>	<i>75</i>	<i>36</i>	<i>55</i>	<i>64</i>	<i>38</i>	<i>4</i>	<i>19</i>	<i>291</i>

Blant rådgiverne i Kjøttssamvirket ser en at 58 prosent svarer at de har gitt råd til produsenter som allerede er i gang eller har planer om å gå i gang med et mer formalisert samarbeid om framfôring av kalver. Dette er betydelig større andel enn blant TINEs rådgivere der andelen varierer fra 11 til 21 prosent i de ulike regionene.

Termen dyreflyt brukes her om flytting av kalver fra/til framfôring. Det er utgangspunktet for de to neste tabellene.

Tabell 5.10 Rådgivernes svar på spørsmål 8: "Hender det at du får tilbakemelding fra gårdbrukere om at de ikke får levert kalv til andre for oppfôring?" Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttamvirke	Totalt
Ofte	1	3	4	-	3	-	11	2
Av og til	28	17	35	22	29	25	56	29
Sjelden	32	43	37	45	45	25	28	39
Aldri	34	37	24	28	24	25	6	28
Ikke sikker	4	-	-	5	-	25	-	2
Totalt	99	100	100	100	101	100	101	100
<i>Antall</i>	<i>74</i>	<i>35</i>	<i>54</i>	<i>64</i>	<i>38</i>	<i>4</i>	<i>18</i>	<i>287</i>

Tabell 5.11 Rådgivernes svar på spørsmål 9: "Hender det at du får tilbakemelding fra gårdbrukere som ønsker å kjøpe kalver til oppfôring om at de ikke får tak i kalver?" Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt-Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttamvirke	Totalt
Ofte	3	9	7	2	34	-	16	9
Av og til	46	43	40	42	42	25	53	43
Sjelden	32	31	38	50	16	25	21	34
Aldri	16	11	15	6	8	25	11	12
Ikke sikker	4	6	-	-	-	25	-	2
Totalt	101	100	100	100	100	100	101	100
<i>Antall</i>	<i>76</i>	<i>35</i>	<i>55</i>	<i>64</i>	<i>38</i>	<i>4</i>	<i>19</i>	<i>291</i>

Av de to tabellene over går det fram at rådgiverne hyppigere får tilbakemelding fra gårdbrukerne om problemer med å få kjøpt kalv enn problemer med å få solgt kalv. Videre ser man at rådgiverne i Kjøttamvirket i større grad enn TINE svarer at det er "ofte" eller "av og til" de får tilbakemeldinger om at gårdbrukere gir meldinger om at de har problemer med å få levert kalvene videre til framfôring. Forskjellen mellom TINEs og Kjøttamvirkets rådgivere er mindre når det gjelder hvilke signaler de får når det gjelder å få kjøpt kalver til framfôring. Faktisk er det en større andel blant rådgiverne i TINE Meieriet Nord enn blant Kjøttamvirkets rådgivere som svarer at de ofte får tilbakemeldinger om at det er problematisk å få tak i kalv til framfôring.

Til slutt i denne delen skal det ses nærmere på tilgangen av ledige driftsbygninger som kan benyttes til framfôring av kalver.

Tabell 5.12 Rådgivernes svar på spørsmål 11: "Er det ledige driftsbygninger i ditt område som kan nyttes til framføring av kalver?" Regionvis etter husdyrkontrolldistriktene i TINE, samt Norsk Kjøttssamvirke samlet. Prosent

	TINE Meieriet Øst	TINE Meieriet Sør	TINE Meieriet Vest	TINE Midt- Norge	TINE Meieriet Nord	Ikke spesifisert hvor i TINE	Norsk Kjøttssamvirke	Totalt
Ja	44	56	33	55	50	25	68	48
Ja det finnes, men ikke hensikts- messig eller praktisk mulig	35	14	39	38	24	50	32	32
Nei	8	6	13	-	8	-	-	6
Ikke sikker	13	25	15	8	18	25	-	14
Totalt	100	101	100	101	100	100	100	100
Antall (N)	77	36	54	64	38	4	19	292

Vi ser av tabellen over at 48 prosent av rådgiverne mener at det finnes driftsbygninger i deres område som kan egne seg for framføring av kalver.

Rådgiverne ble (i spørsmål 12) bedt om å gi en kort beskrivelse av hvilke type hindringer som eksisterer for å ta i bruk ledige driftsbygninger, og her gjennomgås de årsakene som trekkes fram hyppigst:

- Store investeringsbehov for å ta i bruk eksisterende bygninger.
En beskriver situasjonen slik: "De fleste i min region [Midt-Norge] har fjøs som ble bygd utelukkende for melkekyr, det vil si x antall årskyr med 30 % påsett. Det førte til at det nesten ikke finnes binger i slike fjøs. Kalvene ble tatt fra bokser/små binger med plass til to-tre kalver og rett over på båser tilpasset sin størrelse" (Respondent nr. 224).
En annen beskriver situasjonen slik: "De fjøsene som er ledige er for gamle eller tungvinte for å starte med store okser. Det gjelder både grovfôrbehandling, båsinnredning og møkkhåndtering. Det tenkes mer på å bygge "storhall" for ungdyr" (Respondent nr. 191).
I denne sammenheng er også forholdsvis mange som trekker fram kravene som settes til husdyrrom, og en sier det slik: "Økonomiske betraktninger med ombygging for å få godkjent oppstalling mht de fremtidige krav til oppstalling av storfe. Spesielt det med gasstett løsning mellom kjeller og husdyrrom og tett liggeunderlag, evt. liggebåser" (Respondent nr. 40).

- Den begrunnelsene som trekkes fram nest hyppigst er at det er dårlig økonomi i storfekjøttproduksjon, og flere trekker fram lang avstand til fjøset, og at det er arbeidskrevende.

En beskriver situasjonen slik: *"Eigaren av bygningen er noko reservert til å ta inn leigetakarar. Kjøtt vert rekna som venstrahandsarbeid, ofte rot med opplegget. [Da det] ikkje er økonomi i kjøt til å betala noko særleg for bygningen, då kan den heller stå tom"* (Respondent nr. 100).

En annen skriver det slik: *"Noe arbeidskrevende med hensyn til dyrestell og fôrhandtering. Det er haller med maskinelle løsninger som er aktuelt da arbeidskrafta er dyr i forhold til inntjening"*. (Respondent nr. 269).

5.5 Oppsummering av rådgivernes tilbakemelding

I dette kapitlet har oppmerksomheten vært rettet mot rådgivernes syn på enkelte sider knyttet til situasjonen i markedet for storfekjøtt og vilkårene for produksjon.

Det en kan slå fast er at flertallet av rådgiverne synes å være kjent med at situasjonen i 2003 i store perioder har vært preget av underdekning, men mange sitter også igjen med hovedinntrykk av at markedet har vært i balanse. Informasjonsmaterieell fra Norsk Kjøtt er den informasjonskanalen som trekkes hyppigst fram når en kommer inn på hvor de finner informasjon.

Et stort flertall svarer "ja" på at de vil anbefale en gårdbruker om å utvide eller starte med storfekjøttproduksjon, forutsatt at fôrgrunnlaget er sikret. Samtidig som det i mange av kommentarene til svarene går klart fram at de vil måtte vurdere det i hvert enkelt tilfelle.

I kapitlet går det videre fram at rådgiving også på kjøtt siden, og ikke kun for å fremme mjølkeproduksjonen, er en prioritert oppgave. Dette skulle tilsi at det er mulig å nå ut med aktuelt informasjonsmaterieell for å fremme kjøttproduksjonen. I kommentarene til undersøkelsen er det også flere som understreker ønsket om at det utarbeides mer tallmateriale som kan brukes for å påvise mulighetene innenfor kjøttproduksjonen (blant annet respondent nr. 271).

Det er en todelt tilbakemelding på hva som er en "vanlig" tilpasning til en økning i mjølkeproduksjon på de enkelte bruk de senere år. Grovt sett kan en si at halvparten av rådgiverne har svart at gårdbrukerne har løst det ved å benytte flere mjølkekyr, mens den andre halvdel svarer at de har løst det ved å øke ytelsen på eksisterende besetning. Et stort flertall av de som svarer at gårdbrukerne øker produksjonen med å sette inn flere mjølkekyr, framholder at det gjøres gjennom å utnytte ledig plass. I kommentarene til spørsmålet går det også fram at enkelte har løst dette ved å redusere noe på mjølkefôring av kalv, da de tidligere har holdt fram med dette lengre enn strengt tatt nødvendig (blant annet respondent nr. 253).

Rådgivernes svar på spørsmål knyttet til ny forskrift om hold av storfe, tyder på at forholdsvis mange gårdbrukere vil måtte foreta ombygninger. 47 prosent av rådgiverne svarer at mer enn 40 prosent av gårdbrukerne vil måtte bygge om.

Flertallet av rådgiverne i Kjøttssamvirket har svart at interessen for storfekjøttproduksjon er større i 2003 enn i 2001. Blant rådgiverne i TINE er det flest som svarer at interessen er ”som før”. Oppfatningen av interessen for et mer formalisert samarbeid på storfekjøttssiden er noe ulik blant rådgiverne i Kjøttssamvirket og i TINE. Flertallet av rådgiverne i Kjøttssamvirket har svart at de har vært i kontakt med produsenter som er i gang med eller har planer om et mer formalisert samarbeid på storfekjøttssiden. Langt færre av rådgiverne i TINE har det.

Det er en forholdsvis stor andel av rådgiverne, 51 prosent, som svarer at det hender ”ofte” eller ”av og til” at de får tilbakemeldinger fra produsenter som ikke får kjøpt kalver til oppfôring. Det er færre av rådgiverne som får tilbakemeldinger fra gårdbrukerne om at de ikke får levert kalver til andre for oppfôring.

Når det gjelder tilgangen på ledige driftsbygninger, svarer 48 prosent av rådgiverne sett under ett at det finnes driftsbygninger som kan nyttes til framfôring av kalver i deres område. I kommentarene til spørsmålet for hva som hindrer en å ta i bruk ledige driftsbygninger, er det i første rekke at bygningene er bygget for mjølkekubesetninger, og at det ofte er knyttet tildels store investeringer for å ta de i bruk. I mange tilfeller er bygningene i liten grad egnet slik de framstår i dag.

Et flertall av rådgiverne sier seg helt eller delvis enige i at framtida i storfekjøttproduksjonen er for usikker til at gårdbrukerne tør satse. Rådgiverne i TINE stiller seg i større grad bak den påstanden enn Kjøttssamvirkets rådgivere.

Litteratur

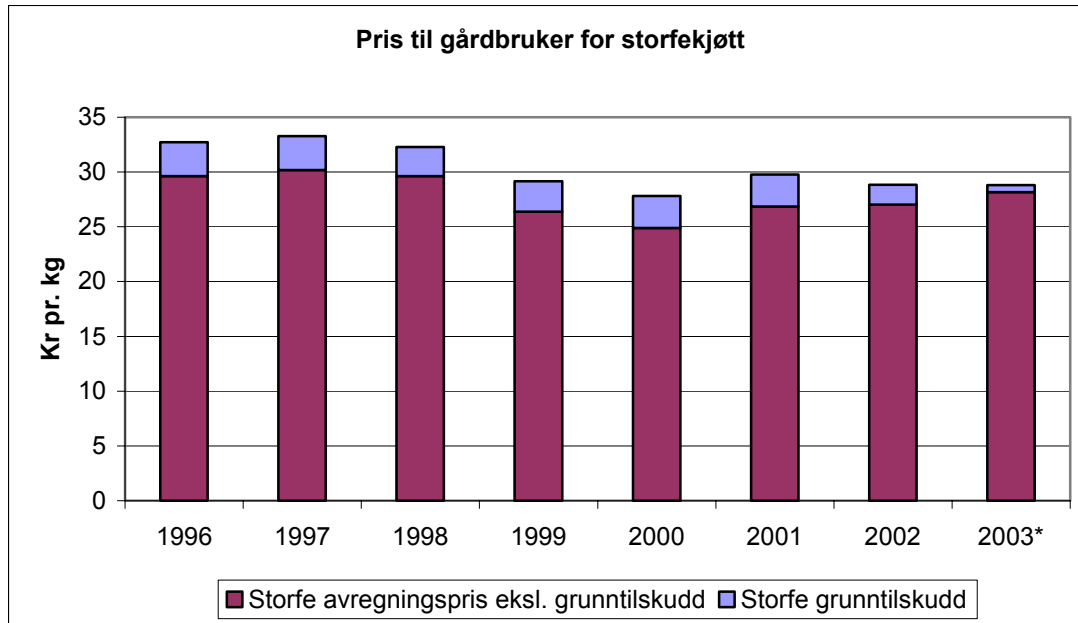
- BFJ. 1998. *Totalkalkylen for jordbruket*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- BFJ. 1999. *Totalkalkylen for jordbruket*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- BFJ. 2000. *Totalkalkylen for jordbruket*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- BFJ. 2001. *Totalkalkylen for jordbruket*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- BFJ. 2002. *Totalkalkylen for jordbruket*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- BFJ. 2003a. *Totalkalkylen for jordbruket*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- BFJ. 2003b. *Referansebruksberegninger 2003. Beregninger basert på driftsgranskningene*. Budsjettnemnda for jordbruket, Oslo.
- Bye, A. S., G. I. Gundersen og J. K. Undelstvedt. 2003. *Resultatkontroll jordbruk 2003. Jordbruk og miljø*. Statistisk sentralbyrå, Oslo - Kongsvinger.
- Fagsenteret for kjøtt. 2003. *Kjøttets tilstand 2003*. Fagsenteret for kjøtt, Oslo.
- Fagsenteret for kjøtt. 2004. *Klassifiserings- og vektresultater. 1996-2003*. Fagsenteret for kjøtt, Oslo.
- Innst. S. nr. 288. 2002-2003. *Innstilling fra næringskomitéen om jordbruksoppjøret – endringer i statsbudsjettet for 2003 m.m.* Stortingets Næringskomité, Oslo.
- Jordbrukets forhandlingsutvalg. 2003. *Krav til ramme og fordeling ved jordbruksforhandlingene 2003*. Jordbrukets Forhandlingsutvalg, Oslo.
- NB. 2000. *Avtaleguide 2000 – 2001*. Norges Bondelag, Oslo.
- NB. 2001. *Avtaleguide 2001 – 2002*. Norges Bondelag, Oslo.
- NB. 2002. *Avtaleguide 2002 – 2003*. Norges Bondelag, Oslo.
- NB. 2003. *Avtaleguide 2003 – 2004*. Norges Bondelag, Oslo.
- NILF. 2002. *Utsyn over norsk landbruk. Tilstand og utviklingstrekk 2002*. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Oslo.
- NK. 2003a. *Kjøttens samvirke i tall 2002*. Norsk Kjøtt, Oslo.
- NK. 2001. *Kjøttens samvirke i tall 2000*. Norsk Kjøtt, Oslo.
- NLS. 2003a. *Kjøtt. Markedsprognose for 2003 og 2004. September 2003*. Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS, Oslo.

- NLS. 2003b. *Aktuelle tall i landbruket 2003*. Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS, Oslo.
- NLS. 2004a. *Kjøtt. Markedsprognose for 2004. Januar 2004*. Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS, Oslo.
- NLS 2004b: *Egg og fjørfe. Markedsprognose for 2004. Februar 2004*. Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS, Oslo.
- Omsetningsrådet. 1999. *Årsmelding 1998*. Omsetningsrådet, Oslo.
- Omsetningsrådet. 2000. *Årsmelding 1999*. Omsetningsrådet, Oslo.
- Omsetningsrådet. 2001. *Årsmelding 2000*. Omsetningsrådet, Oslo.
- Omsetningsrådet. 2002. *Årsmelding 2001*. Omsetningsrådet, Oslo.
- Omsetningsrådet. 2003. *Årsmelding 2002*. Omsetningsrådet, Oslo.
- SHD.2003.*Utviklingen i norsk kosthold. Matforsyningsstatistikk og Forbruksundersøkelser. IS-1079*. Sosial- og helsedirektoratet, Oslo.
- Skaansar, E. 2003. Kvoteselgerne 1997 – 2001. *Rapport 2-2003*. Landbrukets Utredningskontor AS, Oslo.
- SLF. 2003a. *Produksjonstilskudd i jordbruket. Veiledningshefte. Søknadsfrist 20. august 2003*. Statens landbruksforvaltning, Oslo.
- SSB. 2003a. *Jordbruksstatistikk 2001. C 736*. Norges offisielle statistikk (NOS). Statistisk sentralbyrå, Oslo – Kongsvinger.
- SSB. 2003b. *Statistisk årbok 2003*. Statistisk sentralbyrå. Oslo – Kongsvinger.
- Statens forhandlingsutvalg. 2003. *Statens tilbud i jordbruksforhandlingene i 2003*. Statens forhandlingsutvalg, Oslo.
- St.meld. nr. 19. 1999-2000. *Om norsk landbruk og matproduksjon*. Landbruksdepartementet, Oslo.
- St.prp.65. 1993-94. *Om resultatet av Uruguay-runden (1986-1993) og om samtykket til ratifikasjonen av Avtale om opprettelse av Verdens Handelsorganisasjon (WTO) m.m.* Utenriksdepartementet, Oslo.
- St.prp. nr. 70. 2002-2003. *Om jordbruksoppgjøret 2003 – endringer i statsbudsjettet for 2003 m.m.* Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Oslo.
- Søyland, V., L. Forsell og N.K. Nersten. 2002. FOLA 2002. Landbrukspolitikk. Forenkling og målretting. *NILF-rapport 2002-1*. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, Oslo.

Vedlegg 1. Pris og rammebetingelser for primærprodusent

I dette vedlegget ses det nærmere på hvilke pris- og tilskuddsbetingelser gårdbrukerne produserer storfekjøtt.

Figur 1. Pris til bonde for storfeslakt (okse, ku, kvige) perioden 1996 – 2003.

* 2003 er foreløpige tall. Videre lagt til grunn sats for 2. halvår for grunntilskudd til kjøtt
Kilder: Norsk Kjøtt februar 2004, og Norges Bondelags avtaleguider 2000 - 2003

Figuren over viser pris til bonde for storfeslakt; okse, ku, kvige (det vil si alt unntatt kalv), i perioden 1996 - 2003. I avregningspris som ble oppgitt fram til og med 1999 var grunntilskuddet inkludert. Fra 2000 er dette ikke inkludert, og derfor har man i figuren valgt å spesifisere hva som er pris og hva som er grunntilskudd¹. Det framgår at pris pr. kg var høyest i 1997. De laveste prisene oppnådde en i 2000.

Vi skal fortsette med å se nærmere på øvrige betingelser og tilskudd som ligger for storfekjøttprodusentene gjennom jordbruksavtalen. Det er tatt utgangspunkt i jordbruksavtalen for 2003-2004. I flere av tabellene som følger her opereres det med termen ”foreløpige satser”. Dette henger sammen med at de overførbare bevilgningene (post 70, 74, 77 og 78 i kapittel 1150 i statsbudsjettet) er bevilgninger som er styrende, og Statens Landbruksforvaltning som forvalter tilskuddene kan betale ut andre satser enn de foreløpige satsene for å holde forbruket innenfor bevilgningen. Slike endringer kan skje om dyretall, arealtall eller antall søkere om produksjonstilskudd endres i forhold til de prognoserte tallene som er grunnlaget for å fastsette de foreløpige satsene. I praksis vil de enkelte satsene variere med 1-2 kroner fra det som er vist i tabellene under². Dette i motsetning til pristilskudd (post 73) som er en overslagsbevilgning og der bevilgningsbehovet er tilpasset de enkelte satsene.

¹ Dette er tall fra Norsk Kjøtt. For årene 2000 og seinere er det supplert med tall fra avtaleguiden fra Norges Bondelag, og satsene følger gjennomsnittet for avtaleåret (1.7-30.6)

² Anslag gitt av A. Huus i Norges Bondelag den 13.11.03

Målpris

Målprisene er satt ut fra å være de priser jordbruket reelt sett skal kunne oppnå ut fra balanserte markedsforhold, det fastsatte importvern og de markedsreguleringsmuligheter som er til disposisjon. Artikkel 5 i GATT/WTO-avtalen, som omhandler særskilte beskyttelsestiltak, kan i spesielle situasjoner komme til anvendelse. I denne bestemmelsen inngår blant annet retningslinjer for at det ilegges en tilleggsavgift på produkter dersom det skulle skje en brå importøkning for et produkt, eller importverdien for et produkt skulle falle under en viss referansepris (St.prp 65 (1993-94)). Prisfastsettelsen gjennom målprissystemet vil være et hovedvirkemiddel for å regulere jordbruksvaremarkedene (NB 2003).

Målpris for storfe er i avtaleåret 2003-2004 satt til kr 38,11 for representantvaren ung okse (alle klasser R og O unntatt R+ (fettgruppe 2-, 2, 2+)). Prisgrunnlaget er engrosprisnoteringer for hele slakt ved Norsk Kjøttsamvirkes avdelinger i overskuddsområder. Øvre prisgrense er målprisen pluss 10 prosent. Gjennomsnittsprisen veies etter ukentlige tilførsler. Prisnoteringen på representantvarer skal som gjennomsnitt for avtaleperioden, ikke overstige den fastsatte målprisen. Overskrides målprisen som gjennomsnitt for avtaleåret, skal oppnådde pris ligge tilsvarende under påfølgende avtaleår. Hvis representantvarene overstiger øvre prisgrense to uker på rad, iverksettes tiltak for å bringe prisene ned til målprisnivå.

Forskningsavgift, næringsmiddelavgift og kjøttkontrollavgift skal trekkes fra oppnådd pris før sammenligning med målpris (NB 2003). Omsetningsavgiften ligger imidlertid på produsentsiden av målpris, det vil si at den ikke er trukket fra før prissammenligning foretas. Omsetningsavgiften blir innbetalt av bøndene ved levering av produktene. Avgiftene går inn i et fond og blir brukt til finansiering av markedsregulering, til faglige tiltak og opplysningsarbeid (www.slf.dep.no). I tabellen under er nivået på omsetningsavgiften de senere årene vist. Justeringen av omsetningsavgiften er satt til 1.7 og 31.7. I praksis vil de bli justert nært opp til de datoene, ut fra virkedager. For 1999 og 2000 er omsetningsavgiften også justert på høsten (den 1.11 i 1999 og den 28.8 i 2000).

Tabell 1. Satsene, i øre pr. kg, for omsetningsavgift på storfekjøtt (storfe/kalv) perioden 1997 – 2004.

	Maks	01.01	01.07.	01.11
1997		50		
1998	200	100	150	
1999	300	200	250	300
2000	300	250	200	150
2001	250	120	60	
2002	250	60	50	
2003	200	60	40	
2004	200	50		

Kilder: Årsmeldinger fra Omsetningsrådet. For 2003 og 2004 er opplysninger hentet fra SLFs sider (www.slf.dep.no)

Fra og med 1998 er omsetningsavgiften blitt fastsatt ved kgl. resolusjon som en maksimalsats på storfe/kalv. Innenfor den øvre grensen kan Arbeidsutvalget i Omsetningsrådet endre avgiften gjennom året³ (Omsetningsrådet 1999). Det går fram av tabellen over at den faktiske omsetningsavgiften som er blitt trukket, har variert mellom 3 kr på slutten av år 2000 til 40 øre 30. juni 2003.

³ Dette er en praksis som ble innført på svin i 1997 og fra 1998 er det i tillegg også tilfellet sau og lam.

Pristilskudd

Formålet med pristilskuddene er blant annet å stimulere til stabil matproduksjon, bosetting og sysselsetting i distriktene gjennom å bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling som ikke i tilstrekkelig grad kan sikres gjennom markedsprisuttak. Ordningene skal også medvirke til rimeligere produkter til forbruker (www.slf.dep.no). Videre er det slik at foretaket gis tilskudd etter den sone foretakets driftssenter er lokalisert i. For geografisk differensierte tilskuddsordninger har en som hovedregel valgt å plassere foretakets driftssenter der driftsbygningen ligger. Hvor det ikke er gitt, eller i de tilfeller hvor det ikke avspeiler de reelle forholdene, har en mulighet til vurdere det nærmere ut fra et sett kriterier (NB 2003 side 26-27). Innenfor storfekjøttproduksjonen opereres det med følgende satser for avtaleåret 2003 og 2004.

Tabell 2. Gjennomsnittlig sats for grunntilskudd til okse, ku, kalv avtaleåret 2003-2004

Sats, kr pr. kg 1. halvår 2003	Sats, kr. pr. kilo 2. halvår	Sats, kr pr. kg 2004
1,81	0,65	0,00

Kilde: NB 2003

Tabell 3. Distriktstilskudd for storfe avtaleåret 2003-2004

Sone	Sats, kr pr. kg 2003	Sats, kr pr. kg 2004
1	0,00	0,00
2	4,05	4,05
3	6,55	6,55
4	10,20	10,50
5	11,10	11,10

Kilde: NB 2003

I forskriften om tilskudd til kjøttproduksjon⁴ står det blant annet: ”Formålet med distriktstilskuddet er å bidra til en inntekts- og produksjonsutvikling i kjøttproduksjonen som medvirker til å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene gjennom å jevne ut ulikheter i lønnsomheten i produksjonen”. Soneinndelingen er detaljert i den betydning at det går ned på deler av kommuner, og den går fram i sin helhet i vedlegget til forskriften. Under er soneinndelingen grovt gjengitt basert på hvilke fylker som har kommuner eller deler av kommuner i den nevnte sonen.

Tekstboks 1 Fylker som er representert i de ulike sonene for distriktstilskudd kjøtt

Sone 1	Østfold, Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Rogaland, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag
Sone 2	Østfold, Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder (hele fylket), Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.
Sone 3	Hedmark, Oppland, Buskerud, Telemark, Aust-Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag.
Sone 4	Nordland (hele fylket), Troms
Sone 5	Troms, Finnmark (hele fylket)

⁴ Forskrift av 29.9.1998 om tilskudd til kjøttproduksjon.

Direkte tilskudd

Produksjonstilskudd er regulert av Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket⁵. Satsene som blir fastsatt i jordbruksoppgjøret er foreløpige, og Landbruksdepartementet kan i samråd med faglagene (NB og NBS) justere satsene innenfor bevilgningen (NB 2003). Her rettes oppmerksomheten mot de tilskuddene som berører storfeholdproduzentene eksplisitt.

Driftstilskudd i mjølkeproduksjon gis til de som driver mjølkeproduksjon (ku) innenfor kvote, eller i henhold til gjeldende forskrift om fritak fra overproduksjonsavgift⁶.

Tabell 4. Foreløpige satser i kroner pr. foretak pr. år, 2004.

	5 kyr eller mer pr. foretak kr/foretak	4 kyr pr. foretak, kr/foretak	3 kyr pr. foretak, kr/foretak	2 kyr pr. foretak, kr/foretak	1 ku pr. foretak, kr/foretak	Samdrifter**	
						2 medlemmer	3 medlemmer eller flere
Kumjøl, Sør-Norge	59 000	47 200	35 400	23 600	11 800	163 000	217 000
Kumjøl, Sør-Norge*	64 000	51 200	38 400	25 600	12 800	173 000	232 000
Kumjøl, Nord-Norge	65 000	52 000	39 000	26 000	13 000	175 000	235 000

Kilde: NB 2003

* Gjelder fylkene Østfold, Vestfold, Oslo, Akershus, og kommunene Røyken, Hurum, Lier og Drammen i Buskerud

** For samdrifter etablert før 1.1.2001 og med mer enn fire medlemmer er det etablert en overgangsordning med bakgrunn i jordbruksavtalen 2001/2002. Disse får beregnet et ekstra tilskudd tilsvarende ett ordinært driftstilskudd pr. medlem utover tre, og dette tilskuddet skal avtrappes lineært over 4 år (regnet fra 1. juli 2001).

Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon gis til de som ikke mottar driftstilskudd i mjølkeproduksjonen⁷. Satsene går fram av tabellen under.

Tabell 5. Satser i kroner pr. år for driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon for 2004

	Satser
6-40 ammekyr	1 000 kr pr. ammeku
40 eller flere ammekyr	40 000 kr pr. foretak

Kilde: NB 2003

Tilskudd til husdyr

"Tilskudd til husdyr kan gis til foretak med husdyrhold. Tilskuddet beregnes ut fra totalt antall husdyr som disponeres av foretaket på det tidspunkt eller i den perioden som er fastsatt eller i medhold av jordbruksoppgjøret"⁸.

For storfe⁹ er søknadsfristen 20. august med beregningsgrunnlag 31. juli og 20. januar med beregningsgrunnlag 1. januar. Det som er kjent som telledatoproblematikken, ved at en del tar hensyn til å ha mange dyr på båsen den dagen det telles, er knyttet til disse datoene.

⁵ Forskrift om produksjonstilskudd av 22. mars 2002 nr. 283.

⁶ Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 22. mars 2002 § 7 andre ledd nr. 3.

⁷ Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 22. mars 2002 § 7 andre ledd nr. 6.

⁸ Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 22. mars 2002 § 7 første ledd nr. 6.

⁹ Dette er også tilfellet for mjølkegeit, avlsgris, verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess.

I tilskudd til husdyr er det skilt mellom mjølkeku, ammeku og storfe.

- Mjølkeku er ku som har kalvet minst én gang og som er satt inn i produksjonen av mjølk innenfor gjeldene ordninger om produksjonsregulering av mjølkeproduksjon.
- Ammeku er ku som har kalvet minst én gang og som ikke er mjølkeku.
- Annet storfe er hanndyr og ungdyr som ikke fanges opp av definisjonen av mjølkeku og ammeku.

Tabell 6. Tilskudd til husdyr, foreløpige satser, kr pr. dyr pr. år, 2004

Dyreslag	Intervall	Sats i kr/dyr*
Mjølkeku/ammeku**	1-16	3 330
	17-25	2 000
	26-50	1 000
Storfe	1-250	768

Kilde: NB 2003

* Satsen er null kroner pr. dyr over de beskrevne intervaller

** For mjølkeku, ammeku og storfe utbetales på grunnlag av husdyrtellingen tilskuddet to ganger i året, og en legger til grunn 50 % sats for hver omgang.

Tilskuddet er avgrenset til et maksimalt beløp pr. søker og for 2004 er maksimalbeløpet satt til 150 000 kroner. For samdrifter i mjølkeproduksjonen er det gjort et unntak, og de kan motta inntil kr 270 000 pr. foretak.

Tilskudd til dyr på utmarksbeite

Disponerer en husdyr som beiter minst 8 uker i utmark, kan en motta tilskudd for det¹⁰. De foreløpige satsene for 2004 er satt til kr 250 pr. ku/storfe.

Tilskudd til bevaringsverdige storferaser

Har en husdyr av storferaser som defineres som bevaringsverdig og det er registrert i husdyrkontrollen eller i Nordisk Genbank Husdyr og det innfrir de øvrige krav, så kan en motta tilskudd til bevaringsverdige storferaser¹¹. Satsen er satt til kr 900 pr. år.

Areal og kulturlandskapstilskudd

Bakgrunnen for å se på areal og kulturlandskapstilskudd er at det er en stor grovfôrproduksjon knyttet til hold av storfe. Likeså bruken av innmark til beite.

Tilskudd til drift og beiting av jordbruksareal gis til det areal som foretaket disponerer på det tidspunkt som er fastsatt i eller i medhold av jordbruksoppgjøret¹². Videre kan det gis særlig tilskudd til foretak som disponerer og høster areal det er knyttet særskilte betingelser til:

- Avling som høy eller surfôr som er høstet over verneskoggrensene og høyere enn den faste bosettingen i området.
- Avling høstet på særlige bratte fulldyrkete eller overflatedyrkete arealer – minst 1:5 helling.
- Redusert jordbearbeiding før 1. mars.
- Areal som er drevet økologisk.

Denne framstillingen er konsentrert om vekstgruppen grovfôr, som omfatter følgende vekster og areal: Fulldyrka eng, overflatedyrka engareal til slått og beite, innmarksbeite, nepe, kålrot

¹⁰ Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 22. mars 2002 § 7 andre ledd nr. 1.

¹¹ Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 22. mars 2002 § 7 andre ledd nr. 2.

¹² Forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket av 22. mars 2002 § 5.

til fôr, fôrbete, raigras, fôrraps, fôrmargkål, grønnfôrnepe og øvrige grønnfôr- og silovekster. Av tabellen under går det fram hvilke satser som det opereres med.

Tabell 7. Foreløpige satser, kr pr. dekar for grovfôr for 2004

	Intervall - dekar	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Jordbruksareal	Alt areal	200	200	200	200	200	200	200
Grovfôr	0-200	87	12	111	111	203	238	268

Kilde: NB 2003

Det går fram at det gis et flatt tilskudd på 200 kroner til alt areal uavhengig av vekst og beliggenhet, dette er kalt særskilt kulturlandstilskudd. Videre går det fram at det gis tilleggsstøtte for inntil 200 dekar grovfôrareal, differensiert i forhold til geografisk beliggenhet ut fra soneinndelingen som er vist under.

Tekstboks 2. Soner for areal og kulturlandskapstilskudd

Sone	Område	Kommune
1	Østfold	Alle kommunene unntatt Rømskog
	Akershus/Oslo	Vestby, Ski, Ås, Frogn, Nesodden, Oppegård, Bærum, Asker
	Hedmark	Hamar, Ringsaker, Løten, Stange
	Buskerud	Drammen, Hole, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Røyken, Hurum
	Vestfold	Hele fylket
2	Rogaland	Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg
3	Østfold	Rømskog
	Akershus/Oslo	Resten av Akershus (som ikke er i sone 1)
	Hedmark	Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Elverum
	Oppland	Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Jevnaker, Lunner, Gran, Søndre Land
	Buskerud	Kongsberg, Ringerike, Modum
	Telemark Rogaland	Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Sauherad, Bø, Nome Strand, Bjerkreim, Gjesdal
4	Sør-Trøndelag	Trondheim, Ørland, Rissa, Bjugn, Meldal, Orkdal, Melhus, Skaun, Klæbu, Malvik
	Nord-Trøndelag	Steinkjer, Stjørdal, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy, Snåsa
5	Hedmark	Resten av Hedmark (som ikke er i sone 1 eller 3)
	Oppland	Resten av Oppland (som ikke er i sone 3)
	Buskerud	Resten av Buskerud (som ikke er i sone 1 eller 3)
	Telemark	Resten av Telemark (som ikke er i sone 3)
	Rogaland	Resten av Rogaland (som ikke er i sone 2 eller 3)
	Hordaland	Hele fylket
	Sogn og Fjordane	Hele fylket
	Møre og Romsdal	Hele fylket
	Sør-Trøndelag	Resten av fylket (som ikke er i sone 4)
Nord-Trøndelag	Resten av fylket (som ikke er i sone 4)	
6	Nordland	Hele fylket
	Troms	Hele fylket unntatt Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen
7	Troms	Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen
	Finnmark	Hele fylket

Kilde: SLF 2003a

Definisjoner av jordbruksareal i tilskuddssammenheng er vist i tekstboksen. Videre er det bestemmelser for hvilket areal som er tilskuddsberettiget (SLF 2003a).

Tekstboks 3 Definisjoner jordbruksareal

Fulldyrket jord	Areal som er dyrket til vanlig pløyedybde, og som kan fornyes ved pløying.
Overflatedyrket jord	Areal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten, slik at maskinell høsting er mulig.
Innmarksbeite	Areal som blir benyttet som beite, og som ikke kan høstes maskinelt. Arealet skal være avgrenset med permanent gjerde mot utmark, med mindre området har naturlige avgrensninger som elver, fjell og lignende. Innmarksbeite er avgrenset areal fratrukket restarealer av skog, sumper, dammer og fjell som pr. enhet er større en 0,5 daa. Minst 50 % av innmarksbeitet må være dekket av nyttbare grasarter. Alt nytt areal skal godkjennes av kommunen i hvert enkelt tilfelle. Fylkesmannen kan fastsette ytterligere krav der dette er formålstjenlig.
Areal skal beregnes i horisontalplanet, og følger øvrige måleprinsipper som ligger til grunn for nasjonal standard for kartdata (SOSI-standard). Kategoriene av jordbruksareal følger klassifikasjonene for marklagskart i SOSI-standard.	

Kilde: SLF 2003a

For at grovfôrareal skal være tilskuddsberettiget er hovedregelen at det skal høstes eller avbeites minst én gang i løpet av vekstsesongen. Videre gis det ikke areal- og kulturlandskapstilskudd til vekster som i sum utgjør mindre enn ett dekar. Om det foreligger skriftlig avtale kan det areal som en sports-/hobbyhest benytter tas med i arealgrunnlaget til utleieren.

Produseres det fôr for salg er det krav om at grovfôret er behandlet slik at det er egnet for lagring og blir tatt ut av selgers lager. Det innebærer også at en her snakker om en spesifisert mengde.

Hvilket areal som er tilskuddsberettiget avgrenses etter begrensninger i hvor stort areal en kan operere med som innmarksbeiteareal, og hvor stort areal en kan beregne pr. grovfôrdyr (SLF 2003a). Dette gjøres på følgende måte:

Innmarksbeitearealet blir avgrenset først ved at det maksimalt kan godkjennes antall dekar pr. beitedyr. Arealkravene går fram av tabellen under og er også knyttet til hvilken sone det ligger i.

Tabell 8. Avgrensning av tilskuddsberettiget innmarksbeiteareal 2003. Maksimalt antall dekar pr. beitedyr 2003

Dyregruppe	Sone 1-4	Sone 5	Sone 6-7
Mjølkeku og ammeku	7	7,5	9
Storfe	3	4	5

Kilde: SLF 2003a

Normeringen av innmarksbeitearealet foretas med en faktor på 0,6, det vil si at 1 dekar innmarksbeiteareal er lik 0,6 dekar fulldyrket/overflatedyrket areal.

Det maksimale antall dekar grovfôrareal som kan godkjennes pr. ku/storfe går fram av tabellen under.

Tabell 9. Avgrensning av tilskuddsberettiget grovfôrareal - maksimalt antall dekar pr. ku/storfe 2003.

Dyregruppe	Sone 1-4	Sone 5	Sone 6-7
Mjølkeku og ammeku	14	15	18
Storfe	5	5,5	6,5

Kilde: SLF 2003a

Ved salg av grovfôr opereres det med nedre grenser for avling i kg pr. dekar. De er gjengitt i tabellen under.

Tabell 10. Beregning vedrørende salg av grovfôr. Nedre grense i kg pr. daa.

	Sone 1-4	Sone 5	Sone 6-7
Høy	400	375	325
Surfôr	1 000	950	800

Kilde: SLF 2003a

Tidligere i dette vedlegget er det også vist til betingelsene for å få tilskudd for dyrking av fôr i fjellet. I tabellen under er satsene gjengitt.

Tabell 11. Foreløpige satser for tilskudd av fôr i fjellet, kr pr. dekar

Areal i avstand 5-15 km	59
Areal i avstand over 15 km	98

Kilde: SLF 2003a

Driftsvansketilskudd for brattlendte bruk gis, som vist innledningsvis, til de brukene som disponerer areal som er minst 5 dekar og en helling på 1:5 eller brattere. Det gis tilskudd for inntil 50 dekar og foreløpig sats er 210 kroner pr. dekar (SLF 2003a).

Videre er storfeholdere med mjølkeproduksjon, og som har hoveddelen av sin mjølkeproduksjon på seter minst 4 uker i sommerhalvåret, berettiget tilskudd. Den foreløpige satsen er satt til 13 000 kroner pr. seter.

Økologisk landbruk

For økologisk landbruk er hovedregelen at arealgrunlaget er det samme som for areal og kulturlandskapstilskudd i konvensjonelt landbruk, og som er beskrevet over. Tilskudd til økologisk landbruk gis til de foretak som disponerer areal eller husdyr i tråd med forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer¹³.

Definisjonen av økologisk landbruksproduksjon er landbruksproduksjon som tilfredstiller de krav som er satt i nevnte forskrift. Areal under påbegynt omlegging fra konvensjonell til økologisk areal kalles karensareal.

Omleggingstilskudd til økologisk landbruk gis som et engangstilskudd for areal som er under omlegging. Tilskuddet gis pr. dekar uavhengig av vekst, og det opereres ikke med avgrensning av tilskuddsberettiget, som ved areal og kulturlandskapstilskuddet, ved beregning av omleggingstilskuddet.

I tillegg til de vekster som er berettiget areal og kulturlandskapstilskudd, er arealer til grønn gjødsling og arealer som brakkes berettiget arealtilskudd til økologisk landbruk.

¹³ Forskift av 5. mai 1998 nr. 402 om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer.

Til økologisk husdyrproduksjon, eller til de som har startet med omlegging til økologisk husdyrproduksjon, kan det gis tilskudd. I tabellen under er de satser som det opereres med overfor økologisk storfehold og grovfôrproduksjon gjengitt.

Tabell 12. Utdrag av foreløpige satser for beregning av tilskudd til økologisk landbruk

Vekst/dyreslag	Omleggingstilskudd kr pr. dekar	Arealtilskudd kr pr. dekar	Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, kr pr. dyr pr. år*	
			AK- sone** 1-4	AK-sone 5-7
Grøngjødsling	750	550		
Innmarksbeite	0	55		
Annet areal som blir drevet økologisk	750	55		
Mjølkeku/ ammeku			630	880
Andre storfe			190	280

Kilde: SLF 2003a

* Tilskuddet gis fra og med første søknadsomgang etter at omlegging starter.

** AK-sone henpeiler til soneinndelingen i areal- og kulturlandskapstilskudd.

Vedlegg 2. Om grunnlaget for prognosene for kjøtt

I dette vedlegget gis en beskrivelse av utarbeidelsen av dagens prognoser og grunnlaget for dem¹.

Prognoseutvalget

Sekretariatet for Prognoseutvalget er lagt til Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS (NLS), der det utarbeides prognoser for forventet produksjon og salg av mjølk, storfe- og kalvekjøtt, gris, sau og lam, egg og fjørfekjøtt. På møtene i prognoseutvalget for mjølk deltar også prognoseutvalget for kjøtt, men det er to ulike utvalg. Videre avholdes det egne møter i prognoseutvalget for kjøtt, og i prognoseutvalget for egg og fjørfe. I tillegg til sekretariatet deltar markedsregulator, representanter fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Statens landbruksforvaltning (SLF) på møtene. Fra 1.1.2004 er også Norske Felleskjøp representert med en observatør i prognoseutvalgene.

Hensikten er å komme fram til prognoser for inneværende og neste års produksjon og salg. Gangen i arbeidet med prognosene kan sammenfattes på følgende måte – ”prognoseåret 2004”:

- Mai 2003. De første prognoser for 2004 presenteres, samtidig revideres prognosene for det resterende av 2003.
- September 2003 revideres prognosene for 2004, samtidig revideres prognosene for det resterende av 2003.
- Januar 2004 revideres prognosene for 2004 på nytt, samtidig presenteres foreløpige tall for 2003.
- Mai 2004 revideres prognosene for 2004, samtidig som de første prognosene for 2005 presenteres.
- September 2004 revideres prognosene for 2004, samtidig revideres prognosene for 2005.
- Januar 2005 foreligger foreløpige tall for 2004, samtidig revideres prognosene for det resterende av 2005.

Hensikten med prognosene

Prognosene utarbeides som et beslutningsgrunnlag for beslutningstakerne. Hensikten er å sikre et ”riktig” estimat for markedssituasjonen, noe som også anses som svært viktig ut fra at det er vanlig å betrakte etterspørselen etter mat som lite prisfølsom. I praksis vil dette innebære at en i begrenset grad kan påvirke salget gjennom å justere prisene på produktene ut i markedet. I dette ligger det at en ikke kan måle prognoseutvalgets suksess ut fra ”om de treffer med prognosene”. Prognosene er mer et verktøy for å justere kursen slik at en kommer ut med balanse i markedet. Ved overdekning vil en måtte bruke ressurser for å omsette/ta vare på overskuddskjøtt. En underdekning innebærer at en verken i primærlandbruket eller foredlingsleddet får utnyttet potensialet som ligger i markedet for norske kjøttvarer.

¹ Framstillingen bygger i hovedsak på samtaler med sekretariat for Prognoseutvalget i NLS.

Grunnlaget for dagens prognoser på storfekjøtt inkl. kalv

Beregningsmodellene er sentrale verktøy i arbeidet med dagens prognoser. I Prognoseutvalgets eget presentasjonsmaterieell blir de beskrevet som et ”anker for subjektive vurderinger”².

Storfemodellen er en bestandssimuleringsmodell, og bygger på opplysninger fra følgende kilder:

- Dyretall innhentes fra søknad om produksjonstilskudd (SLF).
- Aldersfordeling innhentes fra storfedatabasen (Husdyrkontrollen til TINE) og Husdyrregisteret (Statens dyrehelsetilsyn).
- Opplysninger om registrerte tilførsler og slaktevekt innhentes fra Norsk Kjøtt og SLF. I prognosedokumentet er det presentert opplysninger om gjennomsnittlige slaktevekter for kalv, kvige, ku og okse. En endring i slaktevektene slår i neste omgang ut i endret tilførsel av storfekjøtt. Tallene er hentet fra Kjøttssamvirkets avregningstall samt statistikker fra SLF over tilskuddsberettigede slaktemengder.

- Inseminasjonsstatistikk innhentes fra GENO, samt anslag fra Avlssenteret. Opplysninger om 1. gangsinseminering korrigeres for seminandel og månedstallene de foregående årene. Disse opplysningene ses videre i sammenheng med opplysninger fra Husdyrkontrollen om når kyr/kviger som er førstegangsinseminert kalver. På det grunnlag beregnes utviklingen i antall kalvinger pr. måned. Dette tallet korrigeres for tvillingfødsler, kasta og dødfødte kalver, og på dette grunnlag kommer en fram til antall levende fødte kalver pr. måned.

- Prognose over antall slakt

”Antall slakt i hver måned blir beregnet på grunnlag av antall levende dyr i hver aldersgruppe ved begynnelsen av hver måned. Sannsynligheten for at et dyr som lever ved begynnelsen av måneden skal bli slaktet i løpet av måneden kalles slaktesannsynlighet. Slaktesannsynligheten uttrykkes i prosent av antall levende dyr” (NL 2003a, side 5):

$$\frac{\text{Antall slaktete dyr i løpet av en måned}}{\text{Antall levende dyr i begynnelsen av måneden}} * 100 = \text{slaktesannsynlighet}$$

Nå vil ikke relativ utvikling i slaktesannsynligheter automatisk tilsvare samme utvikling i antall slakt i og med at utviklingen i bestanden av dyr i de ulike slaktegruppene kan ha endret seg. I storfemodellen er slaktesannsynligheten kun brukt i henhold til antall okseslakt.

Salgsproduksjon av antall kalv, kvige, ku og okse presenteres det i prognosedokumentet med månedsvise registrerte tall for de tre foregående årene, og beregnete tall for inneværende og kommende år. Et sentralt kriterium i vurderingen av utviklingen er dermed å se på endring mellom år.

På bakgrunn av opplysninger om salgsproduksjon av kalv, kvige, ku og okser, samt slaktesannsynlighet for okser, settes det i prognosedokumentet opp en oversikt over beregnet utvikling i total storfebestand ved inngangen til hver måned for inneværende og kommende år.

² PowerPoint presentasjon fra Norsk Landbrukssamvirke om prognosearbeidet.

Med oversikt over salgsproduksjon av storfe i antall og forutsatte gjennomsnittlige slaktevekter, beregnes salgsproduksjon av storfekjøtt og kalvekjøtt for det resterende av det inneværende år og kommende år.

I tillegg til prognoserte tilførsler av norskproduserte kjøttvarer tas det med prognosert import av kjøtt på bestemte vilkår. Det vil si tilførsler som kommer som følge av importkvoter for å sikre minste markedsadgang (WTO-kvoter) og tollfri import fra de minst utviklende landene (MUL). Til MUL-importen kommer import fra Botswana og Namibia som er gitt ensidige innrømmelser under den norske GSP-ordningen om tollfri kvote for eksport av storfekjøtt til Norge. I beregningen av markedsbalansen er det lagt til grunn at denne importen vil utgjøre 3.375 tonn storfekjøtt med bein.

WTO-avtalens gjeldende minimumskvoter for import av kjøtt:

Svinekjøtt:	1 381 tonn (frosset vare)
Storfekjøtt:	1 084 tonn (frosset vare)
Sau (geit) kjøtt:	206 tonn

Prognoser for etterspørselen etter kjøtt

Det er NILF som gjennomfører modellberegningene som ligger til grunn for etterspørselsprognosene som prognoseutvalget benytter.

”Ved beregning av det faktiske engrossalget i ettertid inngår importen som et tillegg til den innenlandske salgsproduksjon av kjøtt” (NLS 2003a, side 17). Samlet engrossalg kommer da fram på følgende måte:

Produksjon + import – eksport +/- lagerendringer = Engrossalg

Informasjon om produksjon, import, eksport og lagerendringer er opplysninger NILF mottar fra Norsk Kjøtt. Konsumprisindeks mottar de fra Statistisk sentralbyrå (SSB).

Ved prognosering av etterspørselen av kjøtt tas det utgangspunkt i foregående periodes salg. Det innebærer at år hvor det har vært underdekning, vil en i utgangspunktet ligge for lavt og motsatt. I prognosemodellen er det videre lagt inn et sett indikatorer og nøkkeltall, som er basert på faktisk tilgjengelig informasjon. Dette er informasjon om faktisk prisutvikling for de foregående år, justert for kjøttkontrollavgift, forskningsavgift og TSE-avgift³, samt anslag for prisutviklingen det inneværende og det kommende året. Videre er det lagt til grunn anslag for konsumprisindeksen og utvikling i husholdningenes reelle private konsum. Prognosene som presenteres gir anslag pr. tertial og for året. I tillegg utarbeides det månedsvise prognoser, basert på den prognoserte tertiale etterspørselen.

I tillegg til denne etterspørselsprognosen (NILF-modellen), benyttes to trendmodeller som er utarbeidet av SINTEF. Der har en skilt mellom en langsiktig og kortsiktig trend. I disse modellene ligger ikke pris inne som en faktor. Disse modellene brukes som et supplement til NILF-modellen.

³ TSE-avgift: *”SLF krever inn TSE- avgift på kjøtt etter avtale med Statens næringsmiddeltilsyn. TSE står for Transmissible spongiform encephalopathy/ overførbare spongiforme encefalopatier og er en samlebetegnelse på sykdommer i hjernen. Formålet med ordningen er å finansiere forskning på TSE”* (<http://www.slf.dep.no>).

Vedlegg 3. Spørreskjemaet

Storfekjøttproduksjon fram mot 2008

Her følger en spørreundersøkelse om storfekjøttproduksjonen i dag og utsiktene for den fram mot 2008. Enkelte spørsmål er merket med en stjerne (*). Det betyr at spørsmålet må besvares, for at en skal få returnert skjemaet. Svarfristen er 12. desember.

1. Hvor henter du informasjon om det innlandske kjøttmarkedet fra? (Flere svar mulig)

- Informasjonsmateriell som sendes ut fra Norsk Kjøtt
 - Informasjonsmateriell som sendes ut fra TINE
 - Informasjonsmateriell som sendes ut fra GENO
 - Informasjonsmateriell som sendes ut fra Kjøttfeavlslaget
 - Annet, spesifiser her:
-

2. Hvilken av påstandene anser du som mest dekkende for å beskrive situasjonen på det innenlandske storfekjøttmarkedet i 2003?

- I store perioder har det vært for mye storfekjøtt på markedet
 - I all hovedsak har markedet for storfekjøtt vært i balanse
 - I store perioder har det vært underdekning av storfekjøtt
 - Ikke sikker
-

3. Under forutsetning av at fôrgrunnlaget er sikret, ville du anbefale en gårdbruker som spør om råd å gå i gang med økt storfekjøttproduksjon under dagens forhold?

- Ja
- Nei
- Ikke sikker

Begrunn svaret:

I 2002 og i 2003 har forholdstallet for melkekvoten blitt økt. Videre har all kvote som har blitt solgt blitt omfordelt. Det innebærer at en stor del av de som har fortsatt med melkeproduksjon har fått mulighet til å øke melkeproduksjonen.

4. Hva vil du ut fra egne erfaringer si er den mest vanlige tilpasningen for de som har fortsatt med melkeproduksjon. *

- Økt melkeytelse pr. ku
- Flere melkekyr
- De fleste har ikke valgt å produsere mer enn tidligere
- Ikke sikker

4a. Hvordan får de plass til flere melkekyr? (Flere svar mulig)

- Ved å redusere framfôring av kalv
- Ved å bygge ut
- Ved å satse på flere utegangere
- Ved å utnytte ledig plass (kapasitet)
- Ikke sikker
- Annet, spesifiser her:

Den nye forskriften om hold av storfe som vil tre i kraft i løpet av kort tid, vil innebære skjerpede krav til oppstalling av kalv.

5. Anslagsvis – hvor stor andel av produsentene, som du gir råd til, tror du vil bli nødt til å foreta ombygginger for å oppfylle kravene i forskriften?

- 0 - 20 %
- 21 % - 40 %
- 41 % - 60 %
- 61 % - 80 %
- 81 % - 100 %
- Ikke sikker

6. Hvor stor andel av disse tror du FAKTISK vil foreta de nødvendige ombyggingene for å tilfredsstille de nye kravene som er satt i den nye forskriften om hold av storfe?

- 0 - 20 %
 - 21 % - 40 %
 - 41 % - 60 %
 - 61 % - 80 %
 - 81 % - 100 %

 - Ikke sikker
-

Med storfekjøttproduksjon mener vi framføring av okser fra egen besetning, framføring av innkjøpte okser og framføring av avvendt kalv fra ammeku.

7. Hvordan vil du beskrive interessen for å fortsette eller starte opp med storfekjøttproduksjon blant de du gir råd til, sammenlignet med for 2 år siden?

- Den er større
 - Den er lavere
 - Den er som før
 - Ikke sikker
-

8. Hender det at du får tilbakemelding fra gårdbrukere om at de ikke får levert kalv til andre for oppføring?

- Ofte
 - Av og til
 - Sjelden
 - Aldri
 - Ikke sikker
-

9. Hender det at du får tilbakemelding fra gårdbrukere som ønsker å kjøpe kalver til oppfôring om at de ikke får tak i kalver?

- Ofte
 - Av og til
 - Sjelden
 - Aldri
 - Ikke sikker
-

I den senere tid er det tatt til orde for "biffringer". Det vil si at en samler kalver fra ulike driftsenheter for framfôring i en driftsenhet. På en måte et mer formalisert samarbeid om framfôring av kalver.

10. Vet du om produsenter som du har gitt råd til, som enten har gått i gang med et mer formalisert samarbeid om framfôring av kalver, eller som har planer om det?

- Ja
 - Nei
 - Ikke sikker
-

11. Er det ledige driftsbygninger i ditt område som kan nyttes til framfôring av kalver?

- Ja
 - Ja det finnes, men de er ikke hensiktsmessige eller praktisk mulig
 - Nei
 - Ikke sikker
-

12. Beskriv kort hvilke typer hindringer som du vet om eksisterer for å ta i bruk ledige driftsbygninger til framfôring av kalver.

Nå følger det noen påstander som vi ber deg ta stilling til, ut fra skalaen "helt enig", "delvis enig", "verken enig eller uenig", "delvis uenig", "helt uenig" eller "ikke sikker".

13. I de aller fleste tilfellene er det råd vedrørende melkeproduksjonen jeg får spørsmål om, og det er sjelden jeg blir bedt om å komme med råd vedrørende storfekjøttproduksjonen på gårdene.

- Helt enig
 - Delvis enig
 - Verken enig eller uenig
 - Litt uenig
 - Helt uenig

 - Ikke sikker
-

14. I rådgivingen legger jeg stor vekt på å få de med melkeproduksjon til også å optimalisere sin egen kjøttproduksjon.

- Helt enig
 - Delvis enig
 - Verken enig eller uenig
 - Litt uenig
 - Helt uenig

 - Ikke sikker
-

15. Framtida i storfekjøttproduksjonen er for usikker til at gårdbrukerne tør satse.

- Helt enig
 - Delvis enig
 - Verken enig eller uenig
 - Litt uenig
 - Helt uenig

 - Ikke sikker
-

16. I hvilken organisasjon er du ansatt *

- Norsk Kjøttssamvirke
 - TINE
-

16a. Hvilket husdyrkontrolldistrikt i TINE tilhører du? Noter distriktsnummer (3 siffer): *

17. I hvilket fylke er de fleste av dine produsenter bosatt?

- Østfold
 - Akershus
 - Oslo
 - Hedmark
 - Oppland
 - Buskerud
 - Vestfold
 - Telemark
 - Aust-Agder
 - Vest-Agder
 - Rogaland
 - Hordaland
 - Sogn og Fjordane
 - Møre og Romsdal
 - Sør-Trøndelag
 - Nord- Trøndelag
 - Nordland
 - Troms
 - Finnmark
-

18. Har du kommentarer, forhold du ønsker utdypet så skriv de ned her.

Vedlegg 4. Husdyrkontrolldistrikter i TINE
(Pr.03.12.2003)

- 110 TINE Meieriet Øst Akershus og Østfold
- 120 TINE Meieriet Øst Hedmark fylke
- 130 TINE Meieriet Øst Gudbrandsdal
- 140 TINE Meieriet Øst Vestoppland
- 160 TINE Meieriet Øst Vestfold og Buskerud

- 200 TINE Meieriet Sør Stab
- 202 TINE Meieriet Sør Kristiansand
- 212 TINE Meieriet Sør Telemark/Stoa
- 232 TINE Meieriet Sør Særheim
- 324 TINE Meieriet Sør Nærbo/Helleland
- 239 TINE Meieriet Sør Haugesund/Ryfylke

- 310 TINE Meieriet Vest Bømlo/Etne/Sand
- 314 TINE Meieriet Vest Voss Hardanger
- 316 TINE Meieriet Vest Ytre Sogn/Sunnfjord
- 358 TINE Meieriet Vest Nordfjord/Indre Sogn
- 359 TINE Meieriet Vest Sunnmøre

- 401 TINE Midt-Norge Romsdal og Ytre Nordmøre
- 402 TINE Midt-Norge Orkladal og Indre Nordmøre
- 403 TINE Midt-Norge Gauldal og Stjørdal
- 404 TINE Midt-Norge Fosen
- 405 TINE Midt-Norge Innherred
- 406 TINE Midt-Norge Namdal

- 600 TINE Meieriet Nord Helgeland Sør
- 610 TINE Meieriet Nord Helgeland Nord
- 620 TINE Meieriet Nord Salten
- 635 TINE Meieriet Nord Harstad
- 660 TINE Meieriet Nord Storsteinnes
- 665 TINE Meieriet Nord Finnmark

Landbrukets **Utredningskontor**

Schweigaardsgt. 34C
Pb 9347 Grønland
N-0135 OSLO
Tlf: 22 05 47 00
Fax: 22 17 23 11
E-post: lu@landsam.com
<http://www.utredningskontoret.no>